

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 30/2021

Poroihin liittyvät aluetalousvaikutukset

Laskentamenetelmän kehittäminen

Marja Knuutila (toim.)

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 30/2021

Poroihin liittyvät aluetalousvaikutukset

Laskentamenetelmän kehittäminen

Marja Knuutila (toim.)

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Viittausohje:

Knuuttila, M. (toim.). 2021. Poroihin liittyvät aluetalousvaikutukset : Laskentamenetelmän kehittäminen. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 30/2021. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 75 s.

Viittausohje yksittäiseen artikkeliin:

Knuuttila, M. & Tauriainen J. 2021. 2. Poroihin liittyvän tuotannon kuvaus ja tietolähteet. Julkaisussa: Poroihin liittyvät aluetalousvaikutukset : Laskentamenetelmän kehittäminen. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 30/2021. Luonnonvarakeskus. Helsinki s. 7–14.

ISBN 978-952-380-200-1 (Painettu)

ISBN 978-952-380-201-8 (Verkkajulkaisu)

ISSN 2342-7647 (Painettu)

ISSN 2342-7639 (Verkkajulkaisu)

URN <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-201-8>

Copyright: Luonnonvarakeskus (Luke)

Kirjoittajat: Marja Knuuttila (toim.)

Julkaisija ja kustantaja: Luonnonvarakeskus (Luke), Helsinki 2021

Julkaisuvuosi: 2021

Kannen kuva: Paliskuntain yhdistyksen arkisto

Tiivistelmä

Marja Knuuttila (toim.)

Luonnonvarakeskus, Lönnrotinkatu 7, 50100 Mikkeli, marja.knuuttila@luke.fi

Tilastokeskus ei tuota taloustietoa poroihin liittyvästä tuotannosta, sillä kansantalouden tilinpidossa ja aluetilinpidossa poronhoito luetaan osaksi maatalouden toimialaa. Porojen matkailupalvelukäyttö kuuluu palveluiden alaan ja poronlihan jalostus muiden kuin poronomistajien toimesta on elintarviketeollisuutta, joiden tuotteet myy kauppa. Pororoukia valmistavat ravintolat ovat tilastoissa ravitsemispalveluissa. Poroista saadaan myös raaka-aineita käsitöihin, matkamuistoihin ja taide-esineisiin. Poronhoito on järjestäytynyt paliskunnittain, joten olemassa oleva tieto porotaloudesta on paliskunnittain.

Hankkeen tavoite oli selvittää ja kehittää poroihin liittyvän tuotannon aluetalousvaikutusten laskentaa. Aluetalousvaikutuksiin luetaan tuotannon välitön ja välillinen vaikutus. Kun toimialan tuotannossa tapahtuu muutos, niin vaikutukset näkyvät tuotannon tavara- ja palveluhankintoina välillisesti alueen muussa tuotannossa. Poronhoitoalueella erityisesti Lapissa porolla on imagoarvo, jonka euromääräisen arvon selvittäminen ei ollut tämän hankkeen tehtävä.

Hankkeessa kehitetyssä poroihin liittyvän tuotannon aluetalousvaikutusten teoreettisessa laskentamallissa yhdistetään Luonnonvarakeskuksen Taloustohtorin kokonaislaskelmapalvelu ja panos-tuotosmenetelmä. Kehitettyä laskentamallia sovellettiin hankkeessa kolmen tuotannoltaan erilaisen kokeilukunnan (Inari, Rovaniemi, Posio) poroihin liittyvän tuotannon aluetalousvaikutusten laskentaan.

Lopputuloksena voidaan todeta, että Luonnonvarakeskuksen kannattavuuskirjanpidon yritysaineistolla tuotettu kokonaislaskelma soveltuu alueellisen panos-tuotosmallin laadintaan. Tuotannon välittömän vaikutuksen kuvaava kokonaislaskelma pystyttiin tuottamaan kokeilukuntien poronlihantuotannosta ja porotilamatkailusta. Porotilamatkailun kokonaislaskelma kuitenkin tuotettiin poikkeavalla tavalla matkailupororekisteriä hyödyntäen ja poronlihan yritysmaisen pienjalostuksen kokonaislaskelmaa ei voitu tuottaa pienen yritys määrän takia. Välillisten vaikutusten tarkempi mallintaminen puolestaan edellyttää lisätietoa tuottojen ja kustannusten alueellisesta kohdentumisesta.

Kun välittömän vaikutuksen lisäksi huomioidaan panos-tuotosmallilla laskettu välillinen vaikutus, niin poroihin liittyvän tuotannon arvoksi Inarin kunnassa saatiin 11,3 miljoonaa euroa eli 2,6 % Inarin kunnan aluetaloudesta. Rovaniemellä poroihin liittyvän tuotannon arvo oli 9,7 miljoonaa euroa eli 0,2 % Rovaniemen kaupungin aluetaloudesta ja Posiolla 1,5 miljoonaa euroa eli 1,6 % Posion kunnan aluetaloudesta. Niiltä aloilta, joilta kokonaislaskelmaa ei saatu tehtyä, tietoja haettiin julkisista lähteistä.

Mikäli aineistopohjaa aiotaan laajentaa tulevaisuuden hankkeissa, on yritysten rekrytointiin ja sitouttamiseen panostettava ja tutkimushyödyt poroelinkeinolle avattava julkisessa keskustelussa paremmin. Aineiston keruun olisi oltava jonkin paikallisen toimijan hallussa, jolla olisi suoraa kosketuspintaa yrittäjiin. Jos esimerkiksi poronlihantuotannosta haluttaisiin julkaista tulokset kaikista kunnista, otokseen tarvittaisiin vähintään 135 yritystä 27 poronhoitoalueen kunnasta.

Rahoittajat: Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 -Suomen rakennerahasto-ohjelma (A73433)

Asiasanat: aluetalous, kannattavuuskirjanpito, porotalous, poronliha, porotilamatkailu, panos-tuotosmalli

Sisällys

1. Johdanto	5
2. Poroihin liittyvän tuotannon kuvaus ja tietolähteet	7
2.1. Poronlihantuotanto	7
2.2. Poronlihan pienjalostus	10
2.3. Porotilamatkailu	12
2.4. Poronlihan ravintolakäyttö	13
2.5. Poronlihan vähittäiskauppa	13
2.6. Sarvet, nahat ja muut sivutuotteet	13
3. Poroihin liittyvän tuotannon aluetalousvaikutusten teoreettinen laskentamalli.....	15
4. Poronlihantuotannon kokonaislaskelma	17
5. Poronlihan pienjalostuksen ja porotilamatkailun kokonaislaskelman tuottaminen.....	22
5.1. Yritysaineiston käsittely	22
5.2. Porotilamatkailun kokonaislaskelma	23
5.3. Porotalouden kannattavuuskirjanpidon järjestelmän laajennukset	26
6. Poronlihan ravintolakäyttö.....	27
6.1. Ravintolakysely.....	27
6.2. Ravintoloiden poronlihankäytön määrä- ja jalostusarvolaskelmat.....	28
6.3. Tulokset	35
7. Poroihin liittyvä tuotanto: aluetalousvaikutusten kuntatulokset.....	38
7.1. Kuntataulun johtaminen.....	38
7.2. Inari	39
7.3. Rovaniemi	46
7.4. Posio	50
8. Yhteenveto ja johtopäätökset	57
Liitteet	62

1. Johdanto

Poroja hoidetaan ja kasvatetaan Pohjois-Suomessa poronhoitoalueella, joka kattaa 36 % Suomen pinta-alasta (Lapin maakunta Kemin, Keminmaan ja Tornion kuntia lukuun ottamatta sekä pohjoisosat Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakunnista). Tilastokeskus ei tuota taloustietoa poroihin liittyvästä tuotannosta, sillä kansantalouden tilinpidossa ja aluetilinpidossa poronhoito luetaan osaksi maatalouden toimialaa ja porojen matkailupalvelukäyttö luetaan varauspalveluiden ja matkaoppaiden palveluiden toimialaan. Poronlihan jalostus muiden kuin poronomistajien toimesta on elintarviketeollisuutta, jonka tuotteet myy kauppa. Pororuokia valmistavat ravintolat ovat tilastoissa ravitsemispalveluiden luokassa. Poroista saadaan myös raaka-aineita käsintöihin, matkamuiistoihin ja taide-esineisiin.

Hankkeessa selvitetään poroihin liittyviä aluetaloudellisia vaikutuksia ja kehitetään niiden laskeentamenetelmiä. Tarkasteltavana on poronlihan tuotannon ja jalostuksen lisäksi porotilamatkailu. Poronlihaketjusta tarkastellaan lisäksi poronlihan ravintolakäyttöä, vähittäiskaupan myyntiä sekä poronlihantuotannon sivutuotteita. Tavanomaisesta toimialajaosta poiketaan siinä, että lihanjalostustoiminnoista paliskuntien omistamien teurastamojen teurastus ja lihan käsittely suoramyntiä varten luetaan kuuluvaksi poronlihantuotantoon. Poronlihan yrityksissä tapahtuvaa teurastusta ja lihankäsittelyä kutsutaan lihanjalostukseksi ja se kuuluu elintarviketeollisuuteen. Näiden lisäksi poronhoitoalueella erityisesti Lapissa porolla on imagoarvo, jonka euromääräisen arvon selvittäminen ei ole tämän hankkeen tehtävä.

Aluetaloudellisiin vaikutuksiin lasketaan mukaan toimialan tuotannon välittömät ja välilliset vaikutukset. Toimialan välitön vaikutus alueella on sen tuotos ja välilliset vaikutukset ovat seurausta sen hankinnoista muilta alueen toimialoilta. Tuotannon välilliset vaikutukset voidaan selvittää panos-tuotosmenetelmällä. Jotta panos-tuotosmenetelmää voidaan käyttää, tarvitaan tutkittavan toimialan kokonaislaskelma, joka kuvaa toimialan tuotot ja kustannukset eriteltyinä menoluokkiin, jotka voidaan kohdistaa eri toimialoille ja tutkimusalueelle.

Hankkeen tavoite on tuottaa poroihin liittyvän tuotannon aluetaloudellisten vaikutusten laskeentamalli, joka on sovellettavissa muiden alueiden esimerkiksi kuntien, seutukuntien tai koko poronhoitoalueen vaikutuslaskentaan. Tässä hankkeessa laskeentamallia kokeillaan kolmeen kuntaan. Alustavia tuloksia ja kokemuksia tiedonhankinnasta käytetään mallin jatkokehittämiseen. Valmiin mallin tietoja poroihin liittyvän tuotannon arvosta voidaan käyttää kaikkien aluetasojen päätöksenteon apuna.

Luonnonvarakeskuksella on kannattavuustutkimuksen yritysaineistoon perustuva kokonaislaskelmapalvelu, jolla voidaan tuottaa kokonaislaskelma, mikäli yritysaineiston tietyt ehdot täyttyvät. Porotalous on mukana Luonnonvarakeskuksen kannattavuustutkimuksessa lihantuotannon osalta.

Hankkeen tavoite on yhdistää panos-tuotosmenetelmä ja Luonnonvarakeskuksen kannattavuustutkimuksen yritysaineistoon perustuva kokonaislaskenta porotalouden tuotannon aluetaloudellisten vaikutusten laskeentamiseksi. Kokonaislaskelmaa varten tarvitaan yritystietoja eli yksityiskohtaisia tietoja yritysten tuotoista ja kustannuksista. Jotta kokonaislaskelma voidaan tuottaa, on mukana oltava riittävä määrä tiedonluovuttajayrityksiä. Riittävä yritysmäärä tarvitaan, jotta keskimääräiset yritystiedot voidaan julkaista ja jotta tulokset ovat luotettavia.

Poronhoito on järjestäytynyt paliskunnittain, joten olemassa oleva tieto porotaloudesta on paliskunnittain. Porotaloutta koskevia päätöksiä kuitenkin tehdään kunnassa, ja tietoa toimialojen paikallistaloudellisesta merkityksestä tarvitaan kuntatasolla. Tässä hankkeessa porotalouden aluetaloudellisia vaikutuksia selvitetään kolmessa tutkimuskunnassa, joita ovat Inari, Rovaniemi

ja Posio. Tutkimusalueeksi valitussa kunnassa tuli olla vähintään viisi poronhoitoyritystä Luonnonvarakeskuksen kannattavuustutkimuksessa. Toinen peruste kuntavalinnassa oli se, että mukaan haluttiin edustus kunnan ja poroihin liittyvän tuotannon kannalta erilaisista alueista ja maantieteellisesti eri puolilta poronhoitoaluetta.

Hankkeen tavoitteena on kuntakohtaisen kokonaislaskelman tuottaminen Luonnonvarakeskuksen kokonaislaskelmapalvelulla poronlihantuotannosta, josta yritysaineistoa on jo olemassa. Lisäksi hankkeen tavoitteena on kerätä yritysaineistoa poronlihan pienjalostuksesta ja porotilamatkailusta kuntakohtaisten kokonaislaskelmien tuottamiseksi. Poronlihan ravintolamyynnin ja vähittäismyynnin osalta tavoite on selvittää, mistä lähteistä ja millä tavoin tieto on tuotettavissa alustavien tulosten saamiseksi.

Tutkimusraportti rakentuu siten, että luvussa 2 esitetään lyhyt kuvaus poroihin liittyvästä tuotannosta. Tuotannon kuvaus auttaa ymmärtämään toimialan tuotannon luonnetta ja roolia aluetaloudessa. Poroihin liittyvän tuotannon aluetaloudellisten vaikutusten laskentamalliin tarvitaan tietoa siitä, mistä toimialan tulot tulevat ja minne ne menevät. Tuotannon lyhyen kuvauksen jälkeen käydään läpi ne tietolähteet, josta taloustietoa toimialan tuotannosta on saatavilla.

Luvussa 3 esitellään hankkeessa kehitettävä poroihin liittyvän tuotannon aluetalousvaikutusten laskennan teoreettinen laskentamalli. Mallin poronlihantuotannon kokonaislaskelma esitellään luvussa 4. Poronlihan pienjalostuksen ja porotilamatkailun kokonaislaskelman tuottamisesta kerrotaan luvussa 5. Luvussa 6 kerrotaan poronlihan ravintolakäytön selvittämisestä. Hankkeessa tuotetut alustavat tiedot tutkimuskuntien poroihin liittyvän tuotannon aluetaloudellisista vaikutuksista esitetään luvussa 7. Luvussa 8 esitetään tutkimuksen yhteenveto, johtopäätökset ja mahdolliset jatkotutkimusaiheet.

2. Poroihin liittyvän tuotannon kuvaus ja tietolähteet

Marja Knuuttila¹ ja Jukka Tauriainen²

¹Luonnonvarakeskus, Lönnrotinkatu 7, 50100 Mikkeli, marja.knuuttila@luke.fi

²Luonnonvarakeskus, Kampusranta 9, 60320 Seinäjoki, jukka.tauriainen@luke.fi

2.1. Poronlihantuotanto

Poronhoitoalue on jaettu 54 pinta-alaltaan ja poromäärältään erikokoiseen paliskuntaan. Maa- ja metsätalousministeriö määrää 10 vuodeksi kerrallaan, kuinka monta eloporoa kukin paliskunta saa alueellaan pitää ja paliskunnan osakas enintään omistaa. Paliskuntaa johtaa poroisäntä ja lisäksi on varaisäntä ja neljäseninen hallitus. Tietoa poronhoidosta saa poronhoito-laista (Poronhoitolaki)

Paliskunta on taloudellinen ja hallinnollinen yksikkö ja sen olemassaolon lähtökohta on porojen yhteistoiminnallinen hoitaminen paliskunnan alueella. Paliskunta vastaa alueensa poronhoidosta, ja jokainen poronmistaja on paliskunnan osakas. Paliskunta huolehtii siitä, että osakkaiden porot hoidetaan paliskunnan alueella ja että poronhoitoon kuuluvat työt tulevat tehdyiksi. Paliskunnan osakkaat maksavat paliskunnalle omistamiensa lukuporojen (vuotta vanhemmat porot) mukaisen vuosimaksun. Paliskunnan hallinnollisia toimia ovat mm. kirjanpidon, talousarvion, porotaloussuunnitelman, teurastussuunnitelman, investointisuunnitelman ja poroluettelon laatiminen sekä arvonlisävero- ja veroilmoituksen tekeminen (Poronhoitoasetus). Paliskunnat myös omistavat teurastamoja.

Porojen kokoaminen, merkitseminen ja muiden poronhoitotöiden tekeminen ilman paliskunnan hallituksen lupaa on kielletty, jollei paliskunnan kokous toisin päättä. Poronmistajalla on kuitenkin poroerotuksessa oikeus ottaa omat poronsa tai osa niistä hoidettavikseen enintään seuraavan kesäkuun 15 päivään saakka. Porolla on poronhoitoalueella maanomistussuhteista riippumaton vapaa laidunnusoikeus.

Paliskunta järjestää vuosittain poroerotuksia, joissa teurastettavaksi tarkoitettut porot erotetaan eloporoista. Paliskunnan on kunakin poronhoitovuonna laadittava poroerotusten perusteella luettelo paliskunnan osakkaiden omistamista poroista (Poroluettelo). Toiseen paliskuntaan kuuluviksi todettujen porojen hoitamisesta paliskunta saa hoitomaksun, jonka suuruuden Paliskuntain yhdistys vahvistaa.

Rakennuskustannuksia syntyy viljelysten suoja-aitojen lisäksi este- ja erotusaitojen rakentamisesta sekä valtakunnan rajalle rakennetun esteaidan peruskorjaamisesta ja ylläpidosta. Jälkimmäinen tapahtuu maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta ja määrärahan myöntää Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Pedot, kuten ahmat, karhut, sudet ja kotkat sekä poronhoitoalueelle levittäytynyt ilves aiheuttavat vahinkoja laiduntaville poroille. Petovahingot korvataan Riistavahinkolain mukaisesti poronmistajalle tai paliskunnalle valtion talousarvion rajoissa.

Porokolareja tapahtuu vuosittain sekä tie- että raideliikenteessä sillä tiet ja rautatiet halkovat porojen laidunalueita. Liikennevakuutuskeskus (LVK) korvaa auton alle jääneen poron ja raide-liikennevahingoissa liikennöitsijä on korvausvelvollinen. Valtion tulo- ja menoarviossa on

vuosittain osoitettava määräraha Paliskuntain yhdistyksen käytettäväksi poronhoitolain mukaisten tehtävien suorittamiseen.

Poromiehen muistiinpanot (Pomu)

Poromiehet pitävät kirjaa eli tekevät muistiinpanot porotalouden tuloista ja menoista. Muistiinpanot voidaan tehdä valmiille excel-pohjalle tai muulla tavalla. Muistiinpanoja tarvitaan poronomistajien verokirjanpitoa ja talousseurantaa varten. Muistiinpanoja tarvitaan myös porotalouden harjoittajille maksettavan eläinkohtaisen tuen hakemista varten, sillä porotalouden tuloslaskelma on tukihakemuksen pakollinen liite (Laki maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista, Ruokavirasto 2020a) (liite 1). Tukea maksetaan, kun ruokakunnan osallisilla on poronhoitovuoden päättyessä yhteensä vähintään 80 eloporoa (talven yli elävää poroa).

Poromiehen muistiinpanot antavat mahdollisuuden yksilöidyn ja eritellyn tiedon saamiseen porotilan tuloista ja menoista. Tuotantoa varten tehdyt hankinnat viedään kuittitason excel-laskentapohjaan. Selitekohtaan on mahdollista yksilöidä hankinnan tarkka sisältö kuten huollot, polttoaineet, sähkö, puhelin ja viranomaismaksut. Aluetalousvaikutusten laskentaa varten myös ostopaikka olisi tarpeellinen tieto. Koska tietoa ostopaikasta ei tarvita verotusta tai talousseurantaa varten, niin sitä ei muistiinpanoihin kirjata. Poromiehen kuittitason muistiinpanot ovat omaa käyttöä varten, joten tietoja ei välttämättä täytetä yksityiskohtaisesti. Onnistunut tiedonsaanti tarkoittaisi, että muistiinpanojen tekijä on yksilöinyt hankinnat ja lisännyt tarvittavat selitteet.

Tuottoperustetiedot (porotalouden tuloverotus)

Yksittäisen poronomistajan verotettava tulo määräytyy koko paliskunnan yhteisten tulojen ja menojen perusteella (Poroverotus tutuksi). Paliskunnat tekevät tuottoperuste ilmoituksen 30.9. mennessä tuottoperustelomakkeelle. Tuottoperuste ilmoitus sisältää paliskunnan tulot, menot ja osakkaiden henkilökohtaiset menot. Taulukossa 1 on esitetty tuottoperusteiden laskennassa huomioon otettavia tulolähteitä. Suurin osa tiedoista saadaan paliskunnan kirjanpidosta.

Taulukko 1. Poronlihatuotannon tulolähteitä paliskunnittain. Lähde: Verohallinto 2020

Tulolähteet
Ostoliikkeille myydyistä poroista saadut tulot
Poronlihan suoramyyntistä saadut tulot
Poronomistajien itse käyttämän poronlihan, sarvien, taljan ja muiden poronosien arvo
Liikennevahingoista saadut korvaukset
Petojen tappamista poroista saadut korvaukset
Eläinkohtaiset tuet, jotka on maksettu poroista paliskunnan osakkaille
Muut tuet, jotka on saatu porotalouden harjoittamista varten
Muut paliskunnan kirjanpidossa käsitellyt tulot

Menoina puhtaan tuoton laskennassa otetaan huomioon porotalouden menot, jotka ovat mukana paliskunnan kirjanpidossa. Lisäksi otetaan huomioon sellaiset poronomistajien henkilökohtaiset porotalouden menot, jotka eivät ole mukana paliskunnan kirjanpidossa (taulukko 2). Osakkaiden henkilökohtaiset menot saadaan poronomistajien arvonlisäverolaskelmasta (liite 2). Tuottoperusteiden laskennassa tuloista ja menoista käytetään arvonlisäverottomia summia

kuten aluetalousvaikutusten laskennassakin. Poronomistajat ovat arvonlisäverovelvollisia paliskuntaryhmänä, ja ryhmän sisällä toiminta on arvonlisäverotonta. Tuottoerusteiden laskemisessa ei oteta huomioon vuosimaksuja, joita paliskunta perii osakkailtaan. Niitä ei lasketa paliskunnan tuloksi, koska ne otettaisiin toisaalla huomioon poronomistajien omina menoina.

Taulukko 2. Poronomistajien poronlihantuotannon menolähteitä. Lähde: Verohallinto 2020

Menolähteet
Porojen tarhaus- ja ruokintakulut
Porojen merkintä- ja myyntikulut.
Moottorikelkkojen ja mönkijöiden sekä muiden porotaloudessa käytettävien koneiden käyttökustannukset ja hankintamenojen poistot
Porotalouteen liittyvät pienhankinnat, esimerkiksi työvälineet ja varusteet
Eläinlääkinnän kulut
Porotalouteen liittyvien rakennelmien rakentamiskustannusten poistot
Autokulut sellaisista porotalouteen liittyvistä työmatkoista, joita paliskunta ei korvaa
Kulut, jotka aiheutuvat osallistumisesta paliskunnan kokouksiin

Verotusta varten tuotettavat tuottoerustetiedot on hyvä porotalouden tietolähde, sillä kooste sisältää tuotannon tulot ja menot. Ongelma kuitenkin on, että tuottoerustetiedot tuotetaan paliskunnittain, jolloin aluetaloudellisen vaikutuslaskennan kuntatuloksia ei saada. Tuottoerustetiedot paliskunnittain saa pyydettäessä tutkimuskäyttöön excel-muodossa Paliskuntain yhdistykseltä.

Arvonlisäveroilmoitus

Verohallinto lähettää paliskunnan osakkaalle arvonlisäverotietojen ilmoittamislomakkeen. Poronhoitovuoden päätyttyä arvonlisäverotiedot sekä ostojen ja myyntien kuitit ja pakettiauton, mönkijän ja moottorikelkan ajopäiväkirjat toimitetaan paliskunnalle. Minimiliikevaihtoa ei ole, vaan poronomistaja on aina arvonlisäverovelvollinen paliskunnan osakkaana. Paliskunta koostaa yhteen kaikkien poronomistajien arvonlisäverotiedot sekä paliskunnan kirjanpidosta arvonlisäverotiedot ja ilmoittaa ne Verohallinnolle. Paliskunnalla oleva poronomistajien kuittitieto ostoista ja myynneistä olisi hyvä aluetalousvaikutusten laskennan tietolähde, anonyymisti käsiteltynä.

Paliskuntien kirjanpito

Paliskunnan kotipaikka on kunta, johon sen alue tai suurin osa siitä kuuluu. Paliskunnan osakkaita ovat poronomistajat, joilla on sen alueella yksi tai useampi poro. Paliskunnan tilikautena on poronhoitovuosi. Paliskunnalla on rahastonhoitaja, joka hoitaa paliskunnan raha-asioita ja kirjanpitoa. Paliskunnasta on mahdollista saada pyydettäessä paliskunnan tilinpäätöstiedot (tulos- ja taselaskelmat). Tuottoerustetiedot verotusta varten tehdään pitkälle paliskuntien tilinpäätöstietojen pohjalta, joihin liitetään osakkaiden tulo- ja menotiedot.

Luonnonvarakeskuksen kannattavuuskirjanpito

Luonnonvarakeskuksen ylläpitämässä ja kehittämässä porotalouden kannattavuuskirjanpidossa seurataan yli 80 eloporon suuruisten ruokakuntien talouden ja tuotannon kehitystä. Kannattavuuskirjanpidossa ruokakuntia käsitellään yrityksinä ja niille laaditaan oikaistut tilinpäätökset. Paliskuntain yhdistys vastaa kannattavuuskirjanpitoon liittyvien tietojen kokoamisesta ja tallentamisesta Luonnonvarakeskuksen tietojärjestelmään. Kannattavuuskirjanpidossa on vuodesta 2002 alkaen ollut mukana vuosittain noin 75 porotaloutta harjoittavaa ruokakuntaa. (Luonnonvarakeskus, kannattavuustutkimus)

Kannattavuuskirjanpidon yritystiedot pohjautuvat ruokakuntien muistiinpanoihin, mm. Pomutietoihin. Kannattavuuskirjanpidon yritysaineistosta tuotetaan poronlihan tuotantoa harjoittavien ruokakuntien painotetut keskiarvotiedot, ja ne raportoidaan Luonnonvarakeskuksen Taloustohtori-verkkopalvelussa. Tässä hankkeessa kehitettiin laskentamenetelmä, joka tuottaa poronlihantuotannon kuntakohtaiset kokonaislaskelmat tulo- ja menotietoineen. Kokonaistuloksia on käytetty vain tässä tutkimushankkeessa.

Välillisten tuotantovaikutusten tarkempi tutkiminen edellyttäisi nykyistä kannattavuuskirjanpidon seurantaan tarkempaa tietoa tuotantopanosten ostopaikasta. Ruokakuntien tulisi kirjata tuotantopanosten hankintapaikkakunnat kirjanpitoonsa, jotta välillisten tuotantovaikutusten laskentaa voitaisiin tarkentaa. Tämä edellyttäisi muutoksia myös kannattavuuskirjanpidon tallennuskäytäntöihin ja mahdollisesti tallennusjärjestelmäänkin.

2.2. Poronlihan pienjalostus

Porojen suoramyyntiin liittyvä teurastus, leikkuu, kuivaaminen luonnonmenetelmin, pakkaaminen ja varastointi kuuluvat poronlihantuotantoon ja sen kokonaislaskelmaan. Samoin porojen teurastus paliskuntien omistamissa teurastamoissa luetaan osaksi poronlihantuotantoa.

Poronlihanjalostusta on teurastus ja lihan jatkokäsittely hyväksytyissä liha-alan laitoksissa (Ruokavirasto 2020b). Poronhoitovuonna 2017/2018 ostoliikkeiden osuus teuraskiloista oli 51 prosenttia, suoramyynnin osuus 35 prosenttia ja poronomistajien oma käyttö 14 prosenttia (tuotoperustetiedot 2017/2018). Ostoliikeostoilla tarkoitetaan yleisesti suurten lihanjalostusyritysten ostamia poroja. Rovaniemellä on Lapin Lihalla poroteurastamo ja lisäksi aloittamassa on toinen yksityinen teurastamo (Lihalehti 2020). Lisäksi muutamalla pienemmällä yksityisellä lihanjalostusyrityksellä on hyväksytyt laitosteurastamo.

Poronlihaa hyväksytyissä laitoksissa jalostavat yritykset saavat poronlihan joko omasta teurastamosta tai ne ostavat hyväksytyissä poroteurastamoissa teurastettua lihaa. Leikatun, pakatun ja pakastetun poronlihan lisäksi lihanjalostusyritykset valmistavat poronlihasta erilaisia poronlihavalmisteita kuten makkaroita ja leikkeleitä.

Liha-alan laitoslistat (Ruokavirasto)

Elintarvikelainsäädäntö edellyttää eläimistä saatavia elintarvikkeita käsittelevien elintarvikehuoneistojen eli laitosten hyväksymistä (Ruokavirasto 2020b). Laitosten on haettava valvontaviranomaiselta elintarvikelain mukaista hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista tai ennen toiminnan olennaista muuttamista. Ruokavirasto ylläpitää rekisteriä hyväksytyistä liha-alan laitoksista. Tiedot löytyvät sekä poroteurastamoista että poronlihaa leikkaavista ja jalostavista laitoksista. Rekisteri sisältää tiedon laitosten sijaintikunnasta. Osa laitoksista kuuluu kuntien valvontaan. Aluehallintovirasto valvoo niitä toimijoita, jotka ovat poroteurastamon yhteydessä.

Teurastustilastot poroteurastamoittain (Lapin aluehallintovirasto)

Lapin aluehallintovirastolta saa tiedon poroteurastamoissa teurastettujen porojen määrästä kalenterivuositain. Tietojen saamiseen aluehallintovirastolta tarvitaan lupa eli tiedonluovutusso-
pimus. Ruotsista on tullut vuosittain tuhat tai pari tuhatta teurasta ja vastaavasti mennyt sinne
muutama tuhat (Ruuska 2019).

Porojen ostokirja/teuraskirja

Ostettaessa poroja teuraaksi on ostajan pidettävä ostokirjaa (Poronhoitolaki 50 §), johon mer-
kitään ostopaikka ja -aika, ostettujen porojen määrä, poromerkit, hinta ja sukupuoli sekä myy-
jän nimi, osoite ja kuittaus. Ostokirja on vaadittaessa esitettävä poroisännälle tai muulle palis-
kunnan valtuuttamalle henkilölle taikka Paliskuntain yhdistyksen toimihenkilölle. Porot osto-
liikkeelle myy yleensä suoraan paliskunta, joka tilittää poronomistajille heidän osuutensa. Tie-
dot menevät paliskunnan kirjanpitoon.

Yritysten kirjanpito ja tilinpäätöstiedot

Useimpien yritysten täytyy ilmoittaa tilinpäätöksensä kaupparekisteriin. Yrityksen tilinpäätös-
tiedot – liikevaihto, tuloslaskelma ja tase – saadaan kaupparekisteristä, mikäli yritys on osake-
yhtiö tai osuuskunta. Näiden yritysten tilinpäätökset ilmoitetaan 4 kuukauden kuluessa tilikau-
den päätyttyä. Tilinpäätökset ovat julkisia ja ostettavissa Patentti- ja rekisterihallituksen Virre-
tietopalvelun tilin-päätöshausta (PRH).

Yksityinen elinkeinonharjoittaja (toiminimiyrittäjä) ilmoittaa tilinpäätöksen vain, kun pääty-
neellä tai sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on ylittynyt vähintään kaksi seuraavista ra-
joista: liikevaihto 12 000 000 euroa, taseen loppusumma 6 000 000 euroa tai palveluksessa
keskimäärin 50 henkilöä.

Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö tekevät ilmoituksen kaupparekisteriin, kun joku seuraavista
kolmesta edellytyksestä täyttyy:

- Yhtiömiehenä avoimessa yhtiössä tai vastuunalaisena yhtiömiehenä kommandiittiyhtiössä on osakeyhtiö.
- Yhtiömiehenä tai vastuunalaisena yhtiömiehenä on avoin yhtiö tai kommandiittiyhtiö, jonka vastuunalainen yhtiömies osakeyhtiö.
- Kun päätyneellä tai sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on ylittynyt vähintään kaksi seuraavista rajoista: liikevaihto 12 000 000 euroa, taseen loppusumma 6 000 000 euroa tai palveluksessa keskimäärin 50 henkilöä.

Mikäli yritys ei ilmoita tilinpäätöstietoja kaupparekisteriin esimerkiksi pienten yritysten tapauk-
sessa, voi tietoja pyytää yritykseltä itseltään. Vaikka tiedot saataisiin kaupparekisteristä, on yri-
tyskohtainen kontaktointi tärkeä, sillä silloin saadaan tarkempaa taloustietoa ja lisätietoa haas-
tattelemalla yrittäjää. Tilinpäätöstiedot yksin eivät ole tarpeeksi yksityiskohtaisia aluetalousvai-
kutusten laskentaan, sillä eri kustannuserät on laskettu yhteen.

Paliskuntain yhdistys

Paliskuntain yhdistyksestä saa tilastotietoa porotaloudesta (Paliskuntain yhdistys 2020). Taulu-
kot kokonaisteurasmääristä poronhoitovuositain löytyvät Poromies -lehdestä (esim. 2/2019).

2.3. Porotilamatkailu

Porotilamatkailulla tarkoitetaan poroja toiminnassaan hyödyntäviä matkailijoille palveluja tarjoavia yrityksiä. Porotilamatkailutulot eivät kuulu porotalouden alkutuotannon piiriin, eivätkä siten paliskuntien tuottooperustelaskelmien verotustietoihin. Porotilamatkailutulot verotetaan henkilöverotuksen kautta tai yrityksen tapauksessa yrityksen tulona.

Porotilamatkailua harjoittavien yritysten joukko on varsin epäyhtenäinen. Mukana on pieniä, muutaman matkailuporon omistajia ja suuria, useiden kymmenien matkailuporojen laajuisia yrityksiä. Eräät yritykset ovat erikoistuneet vain poroajeluihin tai porotilavierailujen järjestämiseen. Joidenkin yritysten palvelutarjontaan sisältyy poromatkailun lisäksi myös majoitustoimintaa, ateriapalveluja, matkamuistojen tai porosta valmistettujen käyttö- ja koriste-esineiden myyntiä tai elämyspalveluja. Lisäksi yritysten välillä on eroja asiakkaiden hankintakanavissa. Osa yrityksistä toimii pelkästään ulkomaisten matkanjärjestäjien kanssa, osa kotimaisten matkailukeskusten kanssa ja osa myy tuotteitaan myös suoraan kuluttajille.

Porotilamatkailu ry

Porotilamatkailuyhdistyksen toiminnan tarkoituksena on tukea porotilojen ja poronomistajien matkailutoiminnan aloittamista, vahvistaa yhteistoimintaverkostoa ja solmia suhteita yhteistyökumppaneihin eli viranomaisiin, matkailualan muihin toimijoihin kuten matkanjärjestäjiin ja alan organisaatioihin (Porotilamatkailu ry).

Yhdistyksen varsinaiseksi jäseneksi voi liittyä poronhoitoalueella poromatkailua harjoittava paliskunnan osakas tai hänen omistamansa oikeuskelpoinen porotilamatkailuyritys. Lisäksi vuosikokous voi erillisestä anomuksesta ottaa varsinaiseksi jäseneksi myös sellaisen henkilön, joka ei ole paliskunnan osakas, mutta hän tai hänen pienimuotoinen yrityksensä toimii samalla alalla tai tuottaa porotilamatkailua tukevia tuotteita tai palveluita. Tällaisen jäsenen on vuosittain toimitettava hallitukselle kirjallinen selvitys toimintansa jatkumisesta edelleen.

Saadut investointituet ja avustukset (ELY-keskus)

Porotalouden investointitukihakemukset käsitellään Lapin ELY-keskuksessa. Investointitukihakemusten käyttöön tarvitaan tutkimuslupa. Kaikki porotilamatkailua harjoittavat porotilat eivät hae investointitukea yritystoimintaansa. Yksityiskohtaisemman tiedon saamiseksi tuotto- ja kustannuserittelyineen tulee yrityksille kohdentaa lisätiedonhankintaa, sillä kaikki tarvittava tieto ei selviä tukihakemuksesta.

Yritysten kirjanpito

Koska kattavaa yritystilastoa taloustietoineen ei porotilamatkailutiloista ole käytettävissä, niin porotilamatkailuyritysten taloustietojen saaminen edellyttää tietojen keräämistä yrityksiltä itseltään. Jotta yrityksiä voidaan lähestyä taloustietojen luovuttajiksi, tulee olla tieto olemassa olevista yrityksistä.

Matkailupororekisteri

Vaikka porotilamatkailutiloista ei ole yhtenäistä tilastoa olemassa, niin matkailuporoista rekisteriä pidetään (Pilttarekisterit, Paliskuntain yhdistys). Paliskuntain yhdistys ylläpitää virallista rekisteriä matkailuporoista. Matkailukäyttöön piltattava poro on matkailukäyttöön koulutettu ja todistettavasti matkailuporona käytetty. Koulutettua matkailuporoa käytetään matkailutoiminnassa ja sitä voi taluttaa, valjastaa ja käyttää vetoporona ja se on totutettu ihmisryhmiin.

2.4. Poronlihan ravintolakäyttö

Poronlihan ravintolakäytöllä tarkoitetaan aterioiden tarjoilua ravintoloissa, itsepalvelu- ja nou-toravintoloissa, pikaruuan myyntipisteissä ja muissa sen kaltaisissa tarjoilupaikoissa. Myös pi-topalveluyritykset kuuluvat tähän ryhmään (Toimialaluokitus 2008). Ravintoloissa sisään ostettu poronliha tarjoillaan lautasannoksina, ja annokseen lisätään muita ruokalisäkkeitä kuten perunaa, vihanneksia ja hilloa. Poronlihan lisäksi ravintolat ja vastaavat tarjoilevat lihanjalostusyri-tysten valmistamia tuotteita kuten makkaroita ja leikkeleitä. Poronlihan käyttömääristä ravintoloissa ei ole olemassa tilastotietoa. Tiedot on kysyttävä suoran ravintolayrityksiltä tai mallin-nettava muista tietolähteistä tulevan tiedon avulla.

Yritysrekisteri (Tilastokeskus)

Tilastokeskuksen yritysrekisterin toimipaikkalaskurista saadaan tieto ravintoloiden lukumää-rästä halutulla alueella esimerkiksi kunnittain. (Yritysrekisteri 2020)

2.5. Poronlihan vähittäiskauppa

Poronomistajien suoramyynnin lisäksi poronlihaa myydään kuluttajille muissa myymälöissä. Myymälöissä kuluttajille myytävä poronliha on yleensä pakastettua ja tulee hyväksytyjen liha-alan laitosten kautta. Suurten lihanjalostusyri-tysten (Lapin Liha, Kylmänen, Rönkä) lisäksi myy-mälöihin poronlihaa ja jalosteita toimittaa muutama poronlihan pienjalostusyri-tyt.

Kauppaketjujen kautta tapahtuva myynti on tärkeä myyntikanava poronlihatuotteille. Suurim-mat vähittäiskauppaketjut S-ryhmä ja K-ryhmä kattavat vähittäiskauppamarkkinoista Suomessa noin 82 prosenttia. Muut vähittäiskaupat kattavat markkinoista loput. Kun tuotteet vähittäis-kauppaan kulkevat tukkukaupan kautta, niin keskitettyä myyntitietoa olisi mahdollista saada ainakin alueosuuskauppojen kautta. K-ryhmässä kauppiat ovat yksityisyrittäjiä, joten heidän myynnistään ei tietoa ole keskitetysti. Myyjäyri-tysten pienen lukumäärän takia kaupan tietojen julkaiseminen ei ole mahdollista tietosuojan takia. Tästä syystä kaupan osuus on arvioitava muista tietolähteistä saatavien julkisten ja keskimääräisten tietojen avulla.

Kiinteiden myymälöiden lisäksi poronlihaa myydään kuluttajalle verkkokaupan kautta. Kuluttaja ostaa lihan verkkokaupasta ja liha toimitetaan tarkoitukseen soveltuvalla kuljetusajoneuvolla ajoreittien mukaan tietyille toimituspaikoille ympäri Suomen, josta kuluttaja lihan noutaa. Näistä kauppapaikoista ei ole tilastoa olemassa, vaan näiden yritysten taloustiedot on selvitet-tävä julkisista tietolähteistä ja yritysiltä itseltään.

2.6. Sarvet, nahat ja muut sivutuotteet

Liha ja lihaketjussa hyödynnettävien sisäelimiä lisäksi porosta käytetään sarvet, nahat ja luita. Myös koparat eli poron sorkat voidaan käyttää. Nahat otetaan huolellisesti talteen teurastuksen yhteydessä ja suolataan. Mikäli porot myydään nahkoineen, nahat päätyvät sitä kautta tukku-rille. Paliskuntien poroteurastamoissa teurastettujen porojen nahat voidaan myydä tukkurille tai jalostaa itse. Rovaniemellä on poronahkoja jalostava ja jälleenmyyvä yritys. Tämän lisäksi on muita pienempiä yrityksiä.

Poron sarvet on nahkaa hankalampi saada talteen, sillä ne voivat pudota porojen laiduntaessa tunturiin tai metsään. Iso osa saadaan talteen kuitenkin teurastettaessa. Sarvista voidaan val-mistaa tarvekaluja kuten lampunvarjostimia ja yleensä niistä tehdään erilaisia matkamuistoja.

Poronsarvia materiaalinaan käyttäviä käsityöläisiä on useita. Sivutuotteiden kaupallisesta hyödyntämisestä ei ole yhtenäistä tilastointia, joten taloustiedot on kerättävä yksittäisiltä yrityksiltä.

Viitteet

Laki maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista. 1559/2001. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20011559>

Lihalehti 2020. Lihalehti 8/2020. Lihakeskusliitto ry. Kisa poronlihasta kovenee. <https://www.lihakeskusliitto.fi/fi/kisa-poronlihasta-kovenee/>

Luonnonvarakeskus, kannattavuustutkimus. <https://www.luke.fi/uutinen/porotalous-kohensikannattavuuttaan/>

Paliskuntain yhdistys 2020. Tilastot. <https://paliskunnat.fi/py/materiaalit/tilastot/>

PRH. Patentti- ja rekisterihallitus. Kaupparekisteri. <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri.html>

Pilttarekisterit. Paliskuntain yhdistys. <https://paliskunnat.fi/py/neuvonta/pilttarekisterit/>

Poroluettelo, Paliskuntain yhdistys 2020. Tiedot saatu Paliskuntain yhdistykseltä.

Poronhoitolaki. Poronhoitolaki 14.9.1990/848. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1990/19900848>

Poronhoitoasetus. Poronhoitoasetus 21.9.1990/883. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1990/19900883>

Porotilamatkailu ry. Porotilamatkailuyhdistys. <http://www.porotilamatkailu.fi/>

Poroverotus tutuksi, Paliskuntain yhdistys. https://paliskunnat.fi/ohjeet_oppaat/Poroverotus_tutuksi_2019.pdf

Ruokavirasto 2020a. Porotalouden eläinkohtainen tuki. <https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/tuet-ja-rahoitus/porotalous-ja-kolttalain-mukaiset-tuet/porotalouden-elainkohtainen-tuki/>

Ruokavirasto 2020b. Hyväksytyt elintarvikehuoneistot. <https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/elintarvikeala/elintarvikeyrityksen-perustaminen/elintarvikehuoneistot/hyvaksytyt-elintarvikehuoneistot/>

Ruuska, R. 2019. Lapin aluehallintovirasto. Sähköpostiviesti 7.6.2019.

Toimialaluokitus 2008. Tilastokeskus. Luokitukset. <https://www.stat.fi/fi/luokitukset/toimiala/>

Tuottoperustetiedot 2017/2018. Saatu paliskuntain yhdistykseltä.

Verohallinto 2020. Poroverotus. <https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/metsa/met-sasta-saadut-muut-tulot/poroverotus/>

Yritysrekisteri 2020. Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/tup/yritysrekisteri/index.html>

3. Poroihin liittyvän tuotannon aluetalousvaikutusten teoreettinen laskentamalli

Marja Knuuttila¹ ja Eero Vatanen²

¹Luonnonvarakeskus, Lönnrotinkatu 7, 50100 Mikkeli, marja.knuuttila@luke.fi

²Itä-Suomen yliopisto, KTL, Yliopistokatu 2, 80100 Joensuu, eero.vatanen@uef.fi

Aluetalousvaikutukset tarkoittavat tutkittavan toimialan kokonaisvaikutusta, joka koostuu välittömästä ja välillisestä vaikutuksesta. Välitön vaikutus saadaan, kun toimialasta on olemassa kokonaislaskelma, joka kuvaa toimialan tuotot ja kustannukset. Tutkittavan toimialan tuotannon välilliset vaikutukset aluetaloudessa saadaan panos-tuotosmenetelmällä (panos-tuotosmalli ja aluetalouden panos-tuotostaulukko).

Hankkeessa kehitettävä poroihin liittyvän tuotannon aluetaloudellisten vaikutusten laskentamalli koostuu useammasta alamallista (kuvio 1). Laskentamalli sisältää tutkittavien toimialojen kokonaislaskelmat sekä välilliset vaikutukset selvittävän panos-tuotosmenetelmän.

Poroihin liittyvän tuotannon kokonaislaskelmat tuotetaan Luonnonvarakeskuksen Taloustohtorin kokonaislaskelmapalvelulla. Kokonaislaskelma perustuu yksittäisiltä yrityksiltä kerättyyn taloustietoon. Luonnonvarakeskuksen kannattavuustutkimuksessa on jo mukana porotaloudesta poronlihantuotanto. Aineisto koostuu 75:n yli 80 eloporoa omistavan porotalousyrityksen tiedoista (Luonnonvarakeskus 2020). Poronlihan pienjalostuksen ja porotilamatkailun kokonaislaskelmat voidaan tuottaa, kun tiedot saadaan vähintään viideltä tutkimusalueen yritykseltä.

Kun tutkimusalue on pieni kuten kunta on, niin alueen toimialoittaisia tuotantotietoja ei ole virallisissa tilastolähteissä olemassa. Tämän vuoksi tutkimusalueen toimialojen tuotantoa ja niiden keskinäisiä ja muualle suuntautuvia riippuvuuksia kuvaava aluetalouden panos-tuotostaulukko johdetaan Tilastokeskuksen kansantalouden tilinpidon, aluetilinpidon, työssäkäynnin sekä maa- ja metsätalouden toimialatilastoista (Suomen virallinen tilasto SVT).

Johdettua panos-tuotostaulukkoa täydennetään Luonnonvarakeskuksen tuottaman kokonaislaskelman tuotto- ja kustannustietojen alueellistamisella eli tiedolla siitä, mistä tulot maantieteellisesti tulevat ja minne hankinnat maantieteellisesti kohdistuvat. Tulojen alueellistaminen tarkoittaa siis sen selvittämistä, tulevatko myyntitulot alueen toimijoilta vai alueen ulkopuolelta. Vastaavasti hankintojen kohdistaminen tarkoittaa sen selvittämistä, hankitaanko tuotannossa tarvittavat tavarat ja palvelut alueelta vai alueen ulkopuolelta.

Kuva 1. Poroihin liittyvän tuotannon aluetalousvaikutusten teoreettinen laskentamalli.

Viitteet

Taloustohtori, Luonnonvarakeskus. <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Kansantalouden tilinpito [verkkajulkaisu].

ISSN=1795-8881. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 17.8.2020].

Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/vtp/index.html>

4. Poronlihantuotannon kokonaislaskelma

Jukka Tauriainen¹, Mika Sulkava², Marja Vilja², Jussi Iltanen² ja Arto Latukka²

¹Luonnonvarakeskus, Kampusranta 9, 60320 Seinäjoki, jukka.tauriainen@luke.fi

²Luonnonvarakeskus, Latokartanonkaari 9, 00790 Helsinki, etunimi.sukunimi@luke.fi

Aluetalousmallinnusta varten porotalouden kannattavuuskirjanpidon aineistosta laskettiin tutkimuskuntien kokonaistason tulokset. Tätä varten kehitettiin kokonaislaskennan painokertoimet tuottava laskenta vastaavan maatalouden kannattavuuskirjanpidon järjestelmän pohjalta.

Kokonaislaskennan painotus poikkeaa porotalouden kannattavuuskirjanpidon keskiarvotuloksia laskettaessa käytettävästä alueittaisiin ja tilakokoluokittaisiin ruokakuntien kokonaismääriin perustuvasta painokerrointen laskennasta. Siinä jokaisen otokseen kuuluvan ruokakunnan painokerroin muodostuu sen edustamien ruokakuntien lukumäärästä omassa kokoluokassaan ja omalla alueellaan.

Järjestelmä tuottaa porotalouden otoksen yrityksille painokertoimet niiden kuntasijainnin ja elo-poromäärän perusteella määräytyvän kokoluokituksen avulla. Painokerrointen tuottamiseksi lasketaan aluksi ns. alkupainot kannattavuuskirjanpidon kokoluokituksen ja kuntasijainnin perusteella. Painotuksen perusjoukkona käytetään poroluettelosta saatua anonymisoitua ruokakuntakohtaista aineistoa. Perusjoukossa on seuraavat tiedot: ruokakuntien paliskunta, kunta ja eloporomäärä poronhoitovuotena.

Painokertoimet lasketaan optimoimalla painokertoimet siten, että niiden avulla otoksesta lasketut eloporomäärät ja ruokakuntamäärät vastaavat mahdollisimman tarkasti koko populaation eloporomääriä kunnittain sekä ruokakuntamääriä kunnittain ja kokoluokittain. Kuntakohtaisissa ruokakuntamäärissä sallittiin 50 prosentin virhe. Vuosina 2014–2016 yhdistettiin pienimmät ja suurimmat kokoluokat suuremmiksi luokiksi 80–130 ja 180–, jotta paino-optimointi saatiin toteutettua.

Taulukko 3. Poroluettelon ruokakunnat kokoluokittain tutkimuskunnissa poronhoitovuotena 2018/2019. Lähde: Poroluettelo, Paliskuntain yhdistys 2020.

Kunta	0–80	80–100	100–130	130–180	180–230	230–	Yht.
Inari	222	39	26	22	16	37	362
Posio	64	6	7	5	3	4	89
Rovaniemi	277	19	15	19	9	7	346
Koko poronhoitoalue yhteensä	2 655	221	182	178	122	179	3 537

Kehitystyön aikana havaittiin, että otosaineisto ei ole riittävän kattava kuvaamaan alle 80 eloporon yrityksiä, sillä otos on suunniteltu kattamaan eläinkohtaista tukea saavien ruokakuntien joukko. Yli 80 eloporon ruokakuntien tulokset kuvaavat kuitenkin valtaosan poronlihantuotannon markkinatoimeliaisuudesta, sillä näillä ruokakunnilla on hallussaan noin 83 prosenttia eloporoista (taulukko 3). Tätä pienempien porokarjojen tuottamasta lihasta enin osa päätyy todennäköisesti poronomistajien kotitalouksien käyttöön.

Taulukko 4. Poroluettelon ruokakuntien yhteenlaskettujen eloporumäärien suhteelliset osuudet kokoluokittain ja eloporojen summa tutkimuskunnissa poronhoitovuotena 2018/2019. Lähde: Poroluettelo, Paliskuntain yhdistys 2020.

Alue	0–80	80–100	100–130	130–180	180–230	230–	Eloporoja yht.
Inari	11 %	11 %	10 %	11 %	10 %	47 %	30 153
Posio	18 %	11 %	18 %	16 %	14 %	23 %	4 524
Rovaniemi	19 %	13 %	13 %	23 %	14 %	18 %	12 930
Koko poronhoitoalue yhteensä	17 %	10 %	11 %	14 %	13 %	34 %	188 190

Hankkeessa laskettiin yli 80 eloporon suuruisten otostilojen painokertoimet ja poronlihantuotannon kokonaistulokset poronhoitovuosille 2013/2014–2018/2019.

Taulukko 5. Kuntakohtaisia poronlihantuotannon kokonaislaskennan tuloksia tutkimuskunnissa poronhoitovuonna 2018–2019.

Tuloslaskelma, 1000 euroa	Inari	Posio	Rovaniemi
	2018_2019	2018_2019	2018_2019
Tiloja edustettuna	135	34	54
Tiloja otoksessa	10-15	5-10	5-10
Eloporot	27000	3700	10500
Myyntituotot	2636	312	872
Tuet	789	106	308
Liikevaihto	3425	418	1181
Kokonaistuotto	5314	553	2230
Muuttuvat kulut	-3568	-397	-1374
Palkkavaatimus	-2684	-680	-1411
Kiinteät kulut	-521	-25	-189
Käyttökate	-1459	-560	-748
Poistot	-867	-61	-204
Liiketulos	-2326	-621	-952
Nettorahoituskulut	-51	0	-21
Nettotulos	-2377	-621	-972
Korkovaatimus	-365	-43	-134
Yrittäjänvoitto	-2742	-664	-1106

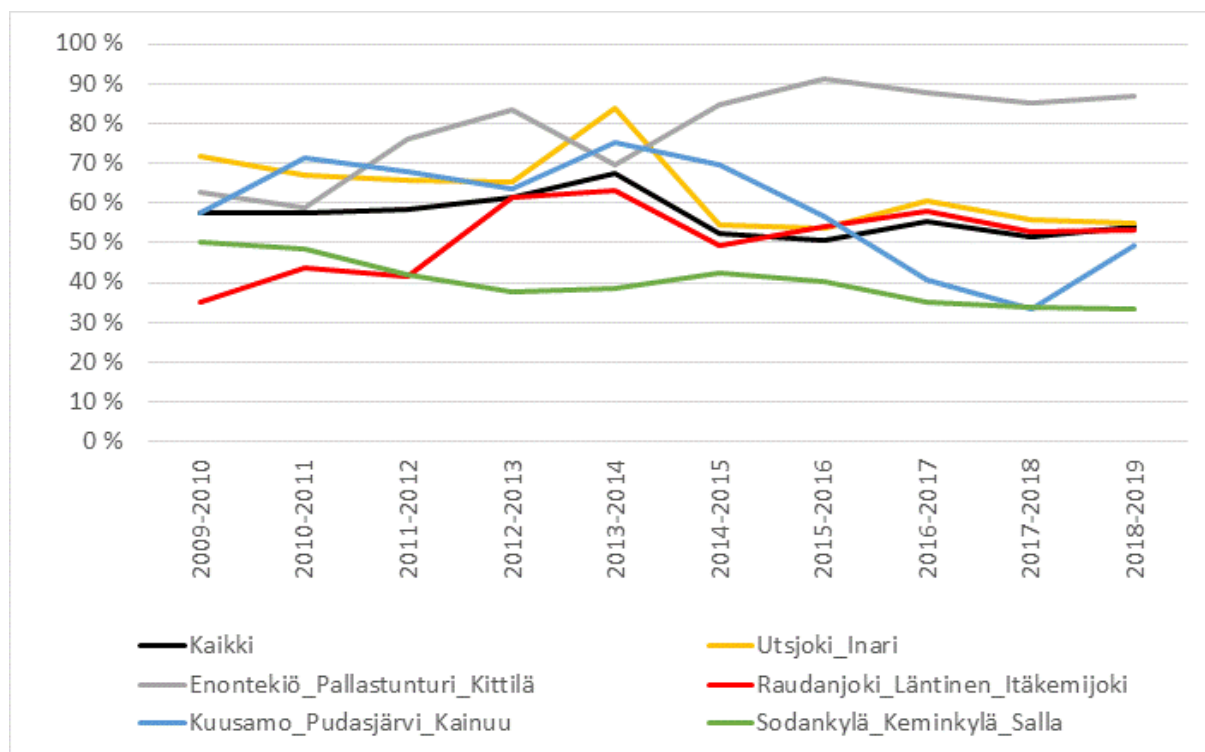
Poronlihantuotannon kuntakohtaisten tulosten laskemiseksi Luken Taloustohtori-järjestelmään rakennettiin uusi verkkopalvelu, josta käyttäjä voi tarkastella tuloksia enemmän kuin viisi otosyritystä käsittävistä ryhmistä. Taulukossa 5 on esimerkkiraportti kunnittaisista tuloksista. Painotusjärjestelmän ja aineiston ominaisuuksien vuoksi ei voitu olla varmoja, että

kuntakohtaiset tulokset ovat kaikilta osin valideja. Tuloksia käytettiin aluetalousmallin aineistona, mutta tulosten epävarmuuden takia niitä ei julkaistu pysyvästi Taloustohtorissa.

Suoramyynti yli 80 eloporon yrityksissä

Poronlihan myynti suoraan kuluttajalle on Suomessa mahdollista. Ruokavirasto 2020¹ määrittää suoramyynnin lainsäädäntöön perustuen seuraavasti: "Sellaista toimintaa, jossa myynti tapahtuu tuottajalta suoraan kuluttajalle, kutsutaan tavallisesti suoramyynniksi. Tässä yhteydessä suoramyynnillä tarkoitetaan tarkastamattoman tai tarkastetun poronlihan sekä tarkastamattomasta tai tarkastetusta poronlihasta valmistetun kuivalihan myymistä tuottajalta suoraan kuluttajalle, kun myynti tapahtuu poronhoitoalueella."

Poronlihantuotannon kannattavuuskirjanpidon mukaan yli 80 eloporon ruokakuntien myymistä poronlihasta puolet markkinoidaan suoramyyntinä. Suoramyynti on tulosten mukaan yleisintä käsivarren Lapissa, jossa yksityisten poronomistajien lisäksi myös tokkakuntien harjoittama myynti kirjautuu suoramyynniksi. Harvinaisinta suoramyynti on Itä-Lapissa (kuvio 2, taulukko 6).

Kuva 2. Suoramyynnin suhteellinen osuus poronlihan myyntituotoista alueittain poronhoitovuosina 2009/10–2019/20. Lähde: Luonnonvarakeskus, Taloustohtori.

¹ Ruokavirasto 2020. Poronlihan suoramyynti. Saatavilla internetissä:

<https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/elintarvikeala/valmistus/elintarvikeryhmat/liha-ja-lihavalmisteet/poronlihan-suoramyynti/> Viitattu 12.11.2020

Taulukko 6. Porotalouden kannattavuuskirjanpidon tuloksia poronhoitovuodelta 2018–2019. Lähde: Luonnonvarakeskus, kannattavuustutkimus.

Tuotot ja tunnusluvut	2018-2019					
	Kuusamo-Pudasjärvi-Kainuu	Raudanjoki-Läntinen-Itäkemijoki	Sodankylä-Keminkylä-Salla	Enontekiö-Pallastunturi-Kittilä	Utsjoki-Inari	Keskiarvo
Tiloja edustettuna	120	180	230	160	190	880
Tiloja otoksessa	11<n<20	11<n<20	11<n<20	4<n<10	11<n<20	70<n<80
Eloporot	145	157	160	283	246	199
TUOTOT, €	34 300	29 700	30 300	54 400	49 200	40 100
Poronlihan suoramyynni, €	6 180	8 760	4 180	22 440	14 380	10 470
Teuraiden myynti, €	6 400	7 710	8 290	3 410	11 700	8 910
Yrittäjänvoitto, €	-13 300	-15 500	-21 500	-29 100	-12 900	-15 800
+ Palkkavaatimus, €	19 000	20 100	22 700	17 800	20 000	20 300
+ Korkovaatimus, €	1 840	1 840	2 090	3 970	3 040	2 520
Yrittäjätulo, €	7 620	6 390	3 340	-7 270	10 170	7 020
Kannattavuuskerroin	0,36	0,29	0,13	-0,33	0,44	0,31

Tutkimushypoteesina oli, että suoramyynnistä saatava korkeampi myyntihinta vaikuttaa yritysten suhteelliseen kannattavuuteen. Hypoteesia testattiin vuoden 2018/2019 poikkileikkausaineistossa.

Kannattavuuskertoimen ja yrityksen euromääräisten suoramyyntitulojen välillä havaittiin tilastollisesti merkitsevä positiivinen korrelaatio ($r=0,39$; $n=75$; 2-suuntaisen testin p -arvo=0,0006). Samanlainen korrelaatio on havaittavissa periaatteessa minkä tahansa tuloerän ja kannattavuuskertoimen välillä.

Sen sijaan kannattavuuskertoimen ja suoramyyntitulojen osuuden poronlihanmyyntituotoista tai eloporoa kohti saatujen suoramyyntitulojen välillä havaitut positiiviset korrelaatiot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä (suoram. tulot/poronlihan myyntituotot: $r=0,13$; $n=75$; 2-suuntaisen testin p -arvo=0,2846) (suoram. tulot/eloporo: $r=0,20$; $n=75$; 2-suuntaisen testin p -arvo=0,0899).

Kannattavuuden ja suoramyynnin yhteyttä tutkittiin tämän lisäksi karkealla tasolla luokittelemalla aineisto viiteen yhtä suureen luokkaan a) suoramyyntitulojen osuuden poronlihanmyyntituotoista ja b) eloporoa kohti saatujen suoramyyntitulojen mukaan. Luokkien keskimääräiset kannattavuuskertoimet ja suoramyyntitulot laskettiin, ja luokkien tuloksia verrattiin toisiinsa.

Havaittiin, että luokkien keskimääräisen kannattavuuskertoimen arvo oli sitä suurempi, mitä suurempi suoramyyntitulojen osuus oli poronlihanmyyntituotoista. Eloporoa kohti laskettujen suoramyyntituloluokkien kannattavuuskerroin ei käyttäytynyt yhtä johdonmukaisesti. Suurimman suoramyyntitulojen eloporoa kohti luokan kannattavuuskerroin oli kuitenkin korkein. Luokkatarkastelu antaa siis vähintäänkin viitteitä, että suoramyynnin määrällä olisi positiivinen vaikutus kannattavuuteen. Luokittelutarkastelun tulokset on esitetty alla olevissa taulukoissa 7 ja 8.

Yksittäisen kannattavuustekijän vaikutus yrityksen kannattavuuteen voi olla vähäinen, mutta yhtenä tekijänä monista se vaikuttaa oikeaan suuntaan. Aineiston tarkkuus ei riittänyt sen arviointiin, mikä vaikutus suoramyynnillä oli yritysten kustannuksiin. Esimerkiksi suoramyynnin aiheuttaman lisätyön arvoa ei pystytty selvittämään. Jos suoramyynnin kustannukset ovat suuremmat kuin suoramyynnin lisätuotto, toiminta ei kohenna yrityksen kannattavuutta.

Taulukko 7. Poronlihan suoramyynnin osuuden poronlihan myyntituotoista mukaan luokitellun aineiston muuttujien keskimääräiset tulokset luokittain.

luokka	n	poronlihan suoramyyntitulot, €	poronlihan myyntituotto, €	suoramyynnin osuus poronlihan myyntituotoista	kannattavuuskerroin
1	15	327	38 220	1 %	0,24
2	15	2 328	38 918	6 %	0,21
3	15	7 942	44 331	18 %	0,42
4	15	18 262	47 149	39 %	0,47
5	15	42 092	70 994	59 %	0,55

Taulukko 8. Eloporoa kohti lasketun poronlihan suoramyynnin mukaan luokitellun aineiston luokkien muuttujien keskimääräiset tulokset luokittain.

luokka	n	poronlihan suoramyyntitulot, €	eloporojen määrä	poronlihan suoramyyntitulot eloporoa kohti	kannattavuuskerroin
1	15	168	274	0,6	0,14
2	15	2 789	217	12,8	0,41
3	15	9 584	185	51,9	0,32
4	15	13 309	263	50,7	0,41
5	15	45 100	234	192,4	0,58

Viitteet

Luonnonvarakeskus, kannattavuustutkimus. <https://www.luke.fi/tietoa-luonnonvaroista/maatalous-ja-maaseutu/maatalouden-kannattavuus/>

Luonnonvarakeskus, Taloustohtori. <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori>

Poroluettelo, Paliskuntain yhdistys 2020. Tiedot saatu Paliskuntain yhdistykseltä.

Ruokavirasto 2020. Poronlihan suoramyynti. Saatavilla internetissä: <https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/elintarvikeala/valmistus/elintarvikeryhmat/liha-ja-lihavalmisteet/poronlihan-suoramyynti/> Viitattu 12.11.2020

5. Poronlihan pienjalostuksen ja porotilamatkailun kokonaislaskelman tuottaminen

Jukka Tauriainen¹, Mika Sulkava², Marja Vilja², Jussi Iltanen² ja Arto Latukka²

¹Luonnonvarakeskus, Kampusranta 9, 60320 Seinäjoki, jukka.tauriainen@luke.fi

²Luonnonvarakeskus, Latokartanonkaari 9, 00790 Helsinki, etunimi.sukunimi@luke.fi

5.1. Yritysaineiston käsittely

Hankkeen tavoitteena oli laajentaa porotalouden kannattavuuskirjanpidon aineisto käsittämään poronlihantuotannon lisäksi myös poronlihan jatkojalostus ja porotilamatkailu. Tällöin aineisto palvelisi aineistopohjana myös porotalouden aluetalousmallin rakentamisessa.

Hankkeessa suunniteltiin kerättävän mainittujen toimialojen aineisto Inarin, Rovaniemen ja Posion kuntien alueilta. Pian kuitenkin havaittiin, että vapaaehtoisia aineistonluovuttajia on vaikea rekrytoida. Kontaktoidut yrittäjät pitivät hankkeen tavoitteita kyllä kannatettavina, mutta eivät lopulta luovuttaneet aineistoa hankkeen käyttöön.

Aineiston hankkimiseksi tehtiin kaksi aineistonkeruumatkaa poronhoitoalueelle. Molemmilla matkoilla ja niiden lisäksi suoritetulla puhelinkontaktoinnilla saatiin hankittua kolmen poronlihan jatkojalostajan ja seitsemän porotilamatkailuyrityksen tilinpäätösaineistot vuosilta 2017 ja/tai 2018. Erityisen suuri puute on Posion tutkimuskunnan jääminen kokonaan ilman aineistoa. Aineiston yritysten määrät alla olevassa taulukossa 9.

Taulukko 9. Aineiston poronlihan jatkojalostuksen ja porotilamatkailun yritysten jakauma tutkimuskuntiin.

Toimiala	Inari	Rovaniemi	Posio	Muu
Poronlihan jatkojalostus	1	1	-	1
Porotilamatkailu	2	4	-	1
Yhteensä	3	5	-	2

Yrityksiltä kerättiin tilinpäätökset sekä tuotantoa ja tuotantopanosten käyttöä kuvaavia tietoja. Yritysten työmäärän selvittämisessä käytettiin Excel-tilukkoita (ks. liite 4 ja 5). Sekä palkkaväen että yrittäjäperheen työtuntimäärät selvitettiin.

Koska aineisto jäi suunniteltua pienemmäksi, tietoja ei nähty tarpeelliseksi viedä tietokantaan kannattavuuskirjanpidon tietojentallennusohjelmiston kautta, vaan tulokset tallennettiin Excel-tilukoihin, joista ne oli nopeampi siirtää Taloustohtori-verkkopalveluun.

Aineiston koko rajoittaa tulosten kuntakohtaista esittämistä ja käyttöä, sillä yksittäisen yrityksen tulokset eivät saa olla laskettavissa esitettävistä tuloksista. Näin ollen mistään tutkimuskunnasta ei voida käyttää aineiston tuloksia sellaisinaan.

Porotilamatkailusta ja poronlihan jatkojalostuksesta laskettiin yritysten keskimääräiset tulokset matkailuporoa tai raaka-aineena käytettyä poronlihakiloa kohti. Näin ollen kaikki tutkimuskunnat olivat edustettuina keskiarvossa. Paliskuntain yhdistyksen ylläpitämän matkailuporo-

rekisterin ja Porotilamatkailuyhdistykseltä saadun arvion avulla pystyttiin riittävällä tarkkuudella arvioimaan kunkin tutkimuskunnan matkailuporojen määrät.

Porotilamatkailun yksikkötulokset kerrottiin kussakin tutkimuskunnassa matkailuporojen määrällä, jolloin saatiin tutkimuskunnittain aggregoidut tulokset. Tuloksia tarkasteltaessa onkin otettava huomioon, että tulokset eivät ole edustavia, vaan lähinnä suuntaa antavia.

Poronlihan jatkojalostuksen aineiston todettiin olevan niin pienen, että sitä ei yritysten anonymiteetin vaarantumatta voi käyttää tutkimuksessa, eikä julkaista. Tästä syystä poronlihan jalostuksen välitön ja välillinen vaikutus esimerkkikunnissa arvioitiin julkisista tietolähteistä saaduilla taloustiedoilla.

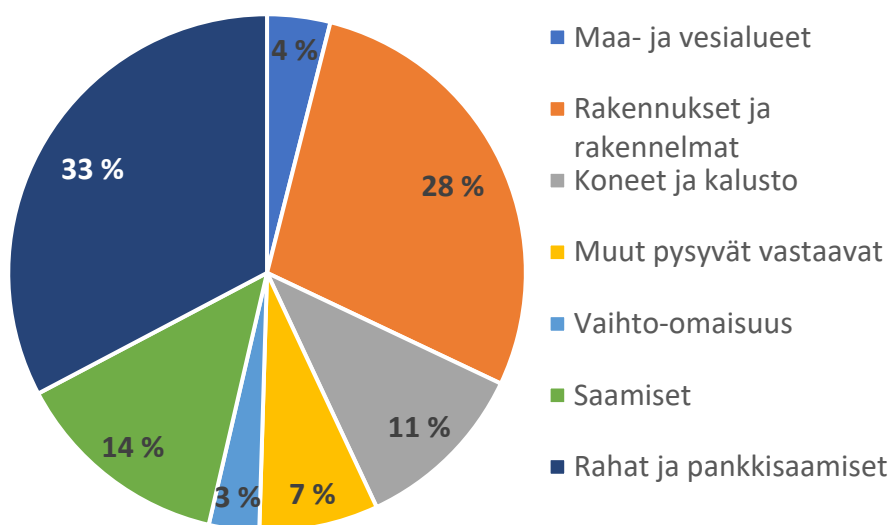
5.2. Porotilamatkailun kokonaislaskelma

Porotilamatkailuyrityksiä on eniten matkailukeskittymien läheisyydessä. Tutkimuskunnissa eniten poromatkailutiloja on Inarin Saariselän alueella ja Rovaniemellä keskustan ja matkailukeskusten läheisyydessä. Posiolla toimijoita on vain muutamia.

Tuloksia laskettaessa on pyritty huomioimaan vain poromatkailuun liittyvät toiminnot ja esimerkiksi moottorikelkkasafarien tuotot ja kustannukset on rajattu tarkastelun ulkopuolelle. Tulosten laskentatavan takia tutkimuskuntien porotilamatkailun erityispiirteet eivät näy tuloksissa, vaan tulokset kuvaavat tilannetta, jossa kaikkien kuntien porotilamatkailu on rakenteeltaan keskimääräistä.

Tutkimusaineiston yritysten anonymiteetin säilyttämiseksi tässä raportoidaan vain edellä esitellyllä tavalla lasketut aggregoidut tulokset tutkimuskunnittain. Matkailuporoja oli tutkimusajanjaksolla Inarissa noin 250, Rovaniemellä 200 ja Posiolla 50.

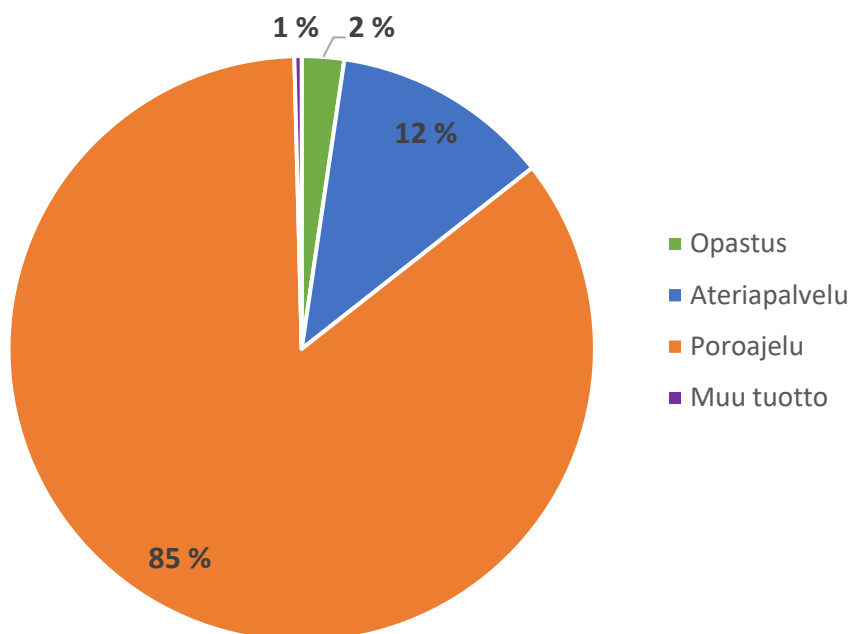
Porotilamatkailu yritystoimintana vaatii pääomaa rakennuksiin, koneisiin ja kalustoon sekä mm. maaomaisuuteen. Inarissa porotilamatkailuun on sitoutunut noin 1,4 milj. euroa, Rovaniemellä 1,1 milj. euroa ja Posiolla 0,3 milj. euroa. Porotilamatkailuun sitoutuneesta pääomasta noin puolet on kiinni kiinteässä omaisuudessa, ja noin puolet vaihto- ja rahoitusomaisuudessa (kuvio 3).

Kuva 3. Porotilamatkailuyritysten taseen vastaavien jakautuminen omaisuserien suhteen.

Porotilamatkailuyritysten omavaraisuusaste on suhteellisen korkea. Yritysten pääomasta 70 prosenttia oli omaa pääomaa. Osalla otoksen yrityksistä ei ollut lainkaan pitkäaikaista lainaa. Niiden vieras pääoma koostuikin yksinomaan lyhytaikaisesta pääomasta, kuten osto- ja siirto-veloista.

Porotilamatkailussa yhden matkailuporon tuottama liikevaihto oli noin 7 300 euroa vuodessa, mikä on lähes 30-kertainen teurasvasan keskimääräiseen myyntiarvoon verrattuna. Inarissa yritysten liikevaihto oli 1,8 milj. euroa, Rovaniemellä 1,5 milj. euroa ja Posiolla 0,4 milj. euroa. Porotilamatkailun tuotoista 85 prosenttia saatiin poroajeluista. Ateriapalvelujen ja muiden tuottojen osuus jäi vähäiseksi. Ateriapalvelu on kuitenkin merkityksellinen osa yritysten palvelujen kokonaisuutena. Suurin osa yrityksistä järjesti sen joko omana toimintonaan tai sopimuskumppanin kautta. Tuottojen suhteellinen jakauma on esitetty alla olevassa kuviossa 4.

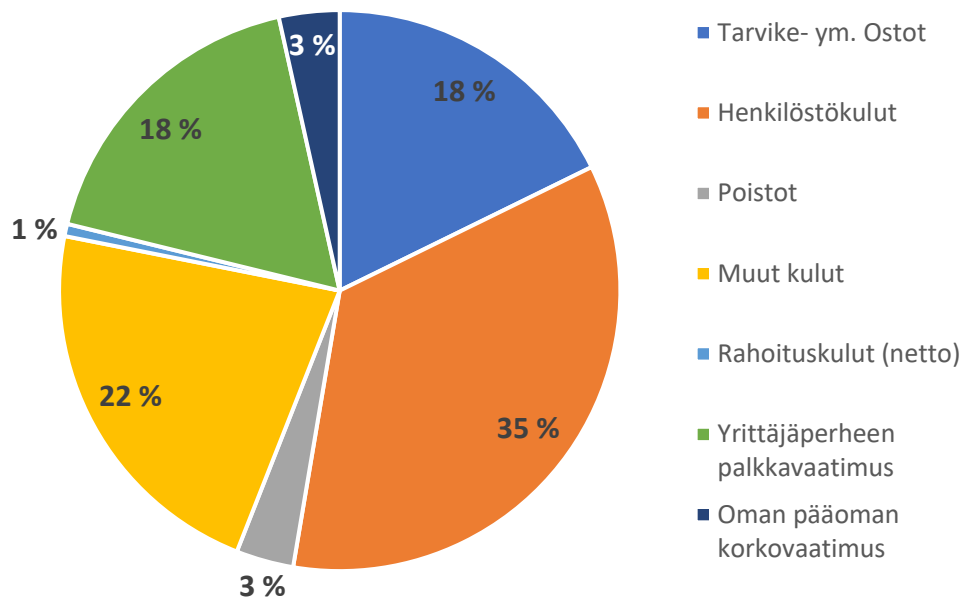
Kuva 4. Porotilamatkailun tuottojen jakauma.

Porotilamatkailun tuotantokustannukset olivat Inarin alueella 1,4 milj. euroa, Rovaniemellä 1,1 milj. euroa ja Posiolla 0,3 milj. euroa. Tuotantokustannuksista 35 prosenttia koostui palkatun henkilöstön kuluista, joka olikin suurin kustannuserä.

Yrittäjäperheen palkkavaatimus, eli oman työn arvo oli lähes yhtä suuri tarvikeostojen kanssa. Molempien osuus tuotantokustannuksista oli 18 prosenttia. Yrittäjäperheen palkkavaatimus laskettiin arvioitujen työtuntien mukaan 16,0 euron tuntipalkkavaatimuksella. Inarissa porotilamatkailuyrittäjät tekivät yhteensä 13 000 työtuntia, Rovaniemellä 10 400 ja Posiolla 2 600 tuntia. Palkatun henkilöstön ja yrittäjäperheen työkustannukset muodostivat yli puolet kaikista tuotantokustannuksista, mikä osoittaa alan olevan varsin työvoimaintensiivisen.

Oman pääoman kustannukset (=korkovaatimus) laskettiin viiden prosentin laskentakorkokantaa käyttäen taseeseen kirjatulle omalle pääomalle. Oman pääoman korkokustannus oli noin 3 prosenttia tuotantokustannuksista. Vieraan pääoman korot ja muut kulut mukaan lukien pääoman korkokulujen osuus oli hieman yli neljä prosenttia tuotantokustannuksista. Poistojen osuus oli myös kolmen prosentin luokkaa.

Tuotantokustannusten jakauma on esitetty alla olevassa kuviossa 5.

Kuva 5. Porotilamatkailun tuotantokustannusten jakauma.

Porotilamatkailun tulosta ja kannattavuutta voidaan tarkastella paitsi tuloslaskelman välitulos-ten myös suhteellisten muuttujien avulla. Jotta tuloksia voitaisiin vertailla alueen poronlihan-tuotannon tuloksiin, laskettiin porotilamatkailuyrityksille vastaavat tunnusluvut. Suhteelliset tunnusluvut muodostuvat tässä tarkastelussa aineiston vähyyden ja valitun laskentamenetel-män takia kaikissa tutkimuskunnissa samoiksi.

Yrittäjätulo kuvaa kokonaistuotosta (=liikevaihto + korjauserät) yrittäjäperheen palkaksi ja oman pääoman korkotuotoksi jäävää osuutta. Se lasketaan siis vähentämällä tuotoista kaikki muut tuotantokustannukset paitsi yrittäjäperheen palkkavaatimus ja oman pääoman korko-vaatimus. Inarissa porotilamatkailun yrittäjätuloa jäi noin 640 000 euroa, Rovaniemellä 510 000 euroa ja Posiolla 130 000 euroa.

Kannattavuuskerroin osoittaa, kuinka suuren osan yrittäjäperheen palkasta ja oman pääoman korkovaatimuksesta yrittäjätulo riittää kattamaan. Jos kannattavuuskertoimen arvo on 1,0, yrit-täjätulo on täsmälleen mainittujen tuottovaatimusten suuruinen.

Porotilamatkailun keskimääräinen kannattavuuskerroin oli 2,49, eli yritykset tuottivat lähes 2,5-kertaisesti tavoitteena olleiden tuottovaatimusten verran. Yritykset tuottivat keskimäärin 12 prosentin korkotuoton omalle pääomalle ja samanaikaisesti 40,0 euron korvauksen yrittäjän tekemille työtunneille.

Kun kokonaistuotosta vähennetään kaikki tuotantokustannukset, saadaan euromääräistä kan-nattavuutta kuvaava yrittäjänvoitto. Inarissa porotilamatkailun yrittäjänvoittoa syntyi noin 380 000 euroa, Rovaniemellä 310 000 euroa ja Posiolla 76 000 euroa.

5.3. Porotalouden kannattavuuskirjanpidon järjestelmän laajennukset

Luonnonvarakeskuksen kannattavuuskirjanpidon järjestelmässä taloustietoja käsitellään toimialoitain. Ainoa porotalouteen liittyvä toimiala on tähän saakka ollut poronlihantuotanto (toimialatunnus: 60), joka on nimetty porotaloudeksi. Tässä hankkeessa laajemman tulosten käsittelyn mahdollistamiseksi tietokantaan lisättiin myös toimialat poronlihan jatkojalostus (61), porotilamatkailu (62) ja optiona porokäsityöt (63). Porotalouden kannattavuuskirjanpidon spesifi tilikartta on alun perin laadittu poronlihantuotannon kirjanpitoa varten. Porotalouden kannattavuuskirjanpidon järjestelmälaajennuksen täydennetty tilikartta esitellään tarkemmin liitteessä 3.

Hankkeessa tilikarttaa on täydennetty porotalouden muiden toimialojen tileillä. Tilikartta käsittelee tulo- ja menotilien lisäksi myös tasetilit. Tilikartan tilinumeroavaruuteen varattiin tilejä tulevaisuudessa mahdollisesti tarkentuvilla tiedoilla.

Osaa olemassa olevista muun yritystoiminnan tileistä voidaan käyttää porotalouden uusien toimialojen kirjauksissa sellaisinaan. Niille tehtävät kirjatukset erotetaan toimialatunnuksen avulla.

Työtuntikirjauksia varten järjestelmään lisättiin muiden porotaloustoimialojen työlajit alla olevan taulukon 10 mukaisesti.

Taulukko 10. Porotaloustoimialojen työlajit kannattavuuskirjanpidon järjestelmässä.

Poronlihan jatkojalostus		Porotilamatkailu		Porokäsityöt
Työlajin nimi	Työlajin tunnus	Työlajin nimi	Työlajin tunnus	Työlajin nimi
Lihanjalostuksen tuotanto	66	Porotilamatkailun tuotanto	69	Porokäsitöiden työt
Lihanjalostuksen markkinointi	67	Porotilamatkailun markkinointi		
Lihanjalostuksen muu työ	68	Porotilamatkailun muu työ		

Porotilamatkailun keskiarvotulosten laskemiseksi ja esittämiseksi Luken Taloustohtori-järjestelmään rakennettiin uusi verkkopalvelu, josta käyttäjä voi tarkastella tuloksia enemmän kuin viisi otosyritystä käsittävistä ryhmistä. Palvelu on saatavissa internetissä osoitteessa: <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori/porotalous/porotilamatkailu/>. Palvelu julkistetaan vuoden 2021 alussa.

6. Poronlihan ravintolakäyttö

Thomas Rimmler

Luonnonvarakeskus, Yliopistokatu 6 B, 80100 Joensuu, thomas.rimmler@luke.fi

6.1. Ravintolakysely

Poronlihan ravintolakäyttöä selvitettiin aluksi kyselyn avulla. Inarissa ravintoloita lähestyttiin syksyllä 2019 soittamalla ja kun kontakti oli saatu, lähetettiin sähköpostiviesti, jossa myös esiteltiin hanketta. Ravintoloilta kysyttiin, paljonko poronlihaa on ravintolassa vuoden aikana käytetty ja mistä se on hankittu. Puhelimella lähestyttiin ensin omistajaa ja tarvittaessa omistaja käänsi yhteydenoton keittiömestarille. Yhteydenottoon suhtauduttiin yleensä myönteisesti ja tarvittaessa esitettiin tietävämpää ihmistä vastaamaan. Mikäli vastausta ei kuulunut, lähetettiin muistutusviesti. Puhelin- ja sähköpostilähestymistä myös toistettiin tarvittaessa. Vastaukset saatiin 15 ravintolasta, joilla poronlihan käyttö yhteensä 17 600 kiloa. Seitsemältä ravintolalta tietoa ei saatu. Pienemmiltä toimipaikoilta eli grilli-, baari-, kahvila- ja latukahvioilta tietoa ei kysytty. Vastauksista osa saatiin suoraan puhelimesta ja osa vastauksina sähköpostiviesteihin. Osa vastaajista ilmoitti käytetyn poronlihan määrän yhtenä lukuna ja osalta tiedot saatiin tarkemmin eriteltyinä.

Rovaniemen osalta ravintoloita lähestyttiin keväällä 2020. Työ oli haastava matkailualan nykyisessä tilanteessa ja myös havaintoyksiköiden määrän takia. Lapin hotelli- ja ravintola-alan toimipaikoista kolmannes sijoittuu Rovaniemen alueelle. Kyselyn kohdentaminen edellytti perusjoukon rajaukseen käytettävien kriteerien valitsemista. Rovaniemen kunnan alueella on virallista toimipaikkaluokitusta käyttäen noin 110 ravintola-alan toimipaikkaa ja lisäksi majoitusalan toimipaikan yhteydessä toimivia ravintoloita. Niistä perusjoukkoon hyväksyttiin kaikki muut paitsi erilaisten tukien kuten ravintoedun, Kelan ateriatuen sekä kuntien ruokailupalvelun piirissä olevat ruokailupaikat, ruokaa mukaan otettavaksi tarjoavat ravintolat, itsepalveluravintolat ja eri ruokakulttuureja edustavat ravintolat.

Perusjoukkoon hyväksyttävien ravintoloiden tuli tarjota ruokalistalta valittavia ja pöytiin tarjottavia korkeamman laatuluokan liharuokia. Perusjoukkoon luettiin myös pitopalvelutoiminta. Perusjoukkoa pienentämällä yhteydenottojen määrä pudotettiin 60 toimipaikkaan. Seuraavassa vaiheessa tehtävänä oli perusjoukkoon hyväksyttävien toimipaikkojen tunnistaminen ja yhteydenottojen valmistelut. Tavoitteena oli kerätä tiedot kaikilta toimipaikoilta. Päätöksen oikeellisuus kyselyn ulkopuolelle jäävän joukon osalta tarkistettiin pistokokeiden avulla. Mukaan otokseen tuli 40 ravintolaa. Niistä vajaa puolet on ollut yhteydenottojen piirissä. Toistuvistakin yhteydenotoista huolimatta, kysely ei tuottanut tulosta ja se keskeytettiin.

Covid-19 -tilanteesta johtuen ravintolahaastatteluista jouduttiin luopumaan ja Rovaniemen ravintoloiden poronlihan käyttöä arvioitiin eri lähteistä saatavan taustatiedon avulla. Laskentamallia ja sillä saatuja tuloksia esitetään erillisessä luvussa. Laskelmat etenivät siten, että ensin laskettiin ravintola-alan poronlihan käyttö markkinaselvitysten tuloksia käyttäen (taulukot 11, 12). Määrien arvottamiseen käytettiin hyväksi kolmansista lähteistä poronlihavalmisteiden tukuhintoja (taulukot 13, 14) ja poronliharuokien annosmäärä- ja hinta-arvioita. Lopuksi käyttö kohdennettiin alueellisesti ja kunnittain toimipaikkojen määrien suhteen (taulukot 15, 16, 17). Tulosten mukaan Rovaniemen alueella ravintola-alan poronlihan käyttö on 38 000 kg tai 30 % ravintoloiden käytöstä koko Lapin alueella. Inarin alueella ravintolat käyttävät 12 000 kg (9 %)

ja Posiolla 2 600 kg (2 %). Ravintolakäyttö tuottaa poronlihalle lisäarvoa keskimäärin 74 euroa yhtä kilogrammaa kohden.

6.2. Ravintoloiden poronlihankäytön määrä- ja jalostusarvolaskelmat

Poronlihamarkkinoiden selvitykset

Laskelmissa käytetyt tiedot koskien poronlihan tuotantoa ja käyttöä perustuvat pääasiassa selvitykseen, joka toteutettiin Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimesta vuoden 2008 aikana. Selvityksessä tarkastellaan jalostusyriyten toiminnassa ja porotuotteiden markkinoilla tapahtuneita muutoksia tilastojen ja vuotta 2007 koskevan poronlihantuotteiden jalostajille tehdyn kyselyn perusteella. Kyselyllä kerättiin hyvin kattavasti tietoa poronlihan käytöstä, poronlihan tuotannosta ja myynnistä. Tiedot kerättiin suurimmilta poronlihaa jalostavilta yrityksiltä. Tietoa saatiin kaiken kaikkiaan 14:ltä poronlihaa jalostavalta yritykseltä. Selvitys oli jatkoa aiemmin vuoden 2005 alussa toteutetulle tutkimukselle. Silloin tietoa kerättiin vuoden 2004 poronlihajalosteiden tuotantoa ja markkinointia koskien. Kysely oli lähes samansisältöinen kuin myöhemmin vuoden 2008 aikana toteutetussa selvityksessä. Silloin kyselyyn osallistui kaiken kaikkiaan 39 poronlihaa jalostavaa yritystä. Tutkimusraportti oli käytettävissä. Tätä ennen Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen samansisältöinen selvitys laadittiin vuonna 2001. Tätä selvitystä ei ollut käytettävissä.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen vuotta 2004 koskeva selvitys tehtiin hyvin erikoisessa markkinatilanteessa. Silloin poronlihan tuottajahinta oli viennin tyrehtyttyä pudonnut poikkeuksellisen alas ja edullinen raaka-aine houkutteli alalle uusia poronlihaa jalostavia yrityksiä. Myös suoramyynni lisääntyi, kun tuottajat kompensoivat hinnanlaskua myymällä poronlihaa suoraan kuluttajamarkkinoille. Poronlihan tuottajahinnat ovat selvityksen jälkeen nousseet ja vuoteen 2007 mennessä palautuneet pitkäaikaisen keskihinnan tasolle. Viennin supistuminen on kuitenkin saattanut johtaa toimialan rakenteellisiin muutoksiin.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen viimeisestä kyselystä kerätyn tiedon lisäksi laskelmissa käytettiin myös tietoa, joka julkaistiin Maatalouden Tutkimuslaitoksen toimesta vuonna 2012. Laajassa MTT taloustutkimuksen, Riista- ja kalatalouden tutkimuskeskuksen ja Lapin yliopiston yhteistyössä toteuttamassa tutkimushankkeessa tarkasteltiin muun muassa poronlihan markkinoiden ja tuotannon kannattavuuden syitä. Hankkeen raportti esittää myös tietoa poronlihamarkkinoiden jakelukanavista. Raportti täydentää muun lähdekirjallisuuden antamia tietoja antamalla tietoa poronlihan kulutuksen määrästä, joka ohjautuu jalostusteollisuuden vähittäis- ja tukkukaupan sekä poronomistajien suoramyynnin kautta kuluttajalle. Tutkimusraportti tarjosi tiedonlähteen, josta voitiin poimia määrällistä tietoa poronlihan käytöstä kotitalouksien ulkopuolella. Tiedot suurtilouksien käyttämästä poronlihan määrästä ja hankinnasta kerättiin maanlaajuisilla haastatteluilla vuonna 2006. Haastatteluvastaukset kattavat kaksikolmasosan suurtilouksien käyttämän poronlihan määrästä. Palautteen mukaan poronlihaa käytettiin eniten ravintoloiden tai hotellien keittiöissä. Erittäin vähän poronlihaa käytettiin julkisten laitosten keittiöissä. Tutkimusraportista saatavissa olevat määrät eivät ole suoraan verrattavissa Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kyselytutkimusten antamiin tietoihin. Muun muassa tuotantoa ja kulutusta koskevat tiedot oli kerätty eri vuosilta.

Poronlihan käyttö ja hankintakanavat

Saarni ym. 2009 luvun 2.2 mukaan jalostajien toimitukset vähittäiskauppaan (ilman keskusliikkeitä ja tukkukauppaa) olivat vuonna 2007 26 %. Poronlihan koko tuotannosta 2,7 milj. kg se on vajaat 60 %, yhteensä n. 1,6 milj. kg, joka tuli markkinoille jalostusteollisuuden kautta. Määrä vastaa sitä määrää, minkä kyselyyn vastanneet jalostusyrietykset olivat yhdessä ilmoittaneet, eli 1,65 milj. kg. Rantamäki-Lahtinen 2008 esittää vastaavasti 1,8 milj. kg eri vuosien tietoja käyttäen. Jalostajien kautta suoraan vähittäiskauppaan toimitettiin siis 0,4 – 0,5 milj. kg (taulukko 11).

Taulukko 11. Poronlihan tuotanto, kulutus ja ravintoloiden poronlihan hankinta.

Poronlihantuotannon ensi asteen käyttäjäryhmät ja myyntikanavat	Tuotanto-osuus % ¹⁾	Poronlihan määrä, 1000 kg ¹⁾	Poronlihan määrä, 1000 kg ²⁾
Poronlihantuotanto ^{1), 2)}		2 700	2 650
• Poronomistajien oma käyttö		4 050	270
Poronlihan myynti poronomistajien suoramyynninä ja jalostajien kautta		2 295	2 400
• Poronomistajien suoramyynti		645	600
Jalostusteollisuuden tuotanto ¹⁾		1 650	1 800
• Tukkukauppa	8	132	144
• Keskusliikkeet	30	495	540
• Jalostusteollisuus	12	198	216
Jalostusteollisuus yhteensä	50	825	900
• Vähittäisliikkeet	26	429	468
• Suurkeittiöt	20	330	360
• Suoramyynti	4	66	72
Poronlihan kulutus ²⁾			
• Vähittäismyynnin kautta	67	1100	1200
• Suurtalouksien kautta	33	550	600

¹⁾ Saarni 2009; ²⁾ Rantamäki-Lahtinen 2008

Vähittäismyynnin osuus poronlihan kulutuksesta (mukana suoramyynti ja suurtaloudet mutta ilman poronomistajien omaa käyttöä) oli vuonna 2007 arviolta n. 50 % tai 1,2 milj. kg (Rantamäki-Lahtinen 2008, luku 3.5.4). Siten 0,6 – 0,7 milj. kg, eli n. 60 % vähittäismyynnin koko määrästä päättyi vähittäiskauppaan epäsuoraan siis muiden jalostajien, keskusliikkeiden tai tukkukaupan kautta (Saarni 2009 raportoi keskusliikkeiden määrän yhdistettynä tukkukaupan toimituksiin). Jalostajien toimitukset niille asiakasryhmille, siis tukkukauppaan mukaan lukien keskusliikkeet ja jalostusteollisuuteen, oli vuonna 2007 yhteensä 50 % jalostajien koko poronlihan tuotannosta, eli 0,8 – 0,9 milj. kg, josta vähittäiskaupan kautta kuluttajalle päättyy siis n. 80 %. Toimituksista loput 20 %, 160 000 – 170 000 kg, päättyy ravintoloihin. Tämän lisäksi jalostajien suoramyynninä ravintolat hankkivat 60 000 – 70 000 kg. Jos ravintoloiden osuutena poronlihan

kulutuksesta pidetään noin 26% eli 0,5 – 0,6 milj. kg, (vuoden 2006 alussa runsaan 1700 suurtalouden antaman haastatteluvastauksen perusteella määräksi saadaan 0,6 milj. kg, kun osallistuneet edustavat 70 % alan poronlihan käytöstä, eli 430 000 kg), niin keskusliikkeiden ja tukkukaupan osuus ravintoloiden poronlihan käytöstä on 28%. Poronlihan jalostajien ilmoittamien toimitusten jatkojalostajille oletetaan tässä päättyvän keskusliikkeiden tai tukkukaupan kautta kulutukseen. Olettaen että ravintolat hankkivat tämän määrän ensi sijassa tukkukaupasta, niin tukkukaupan toimitukset päättyisivät kokonaan ravintoloiden käyttöön. Loput 20 000 – 25 000 kg ravintolat hankkivat suoramyynnin kautta (taulukko 12). Näin ollen keskusliikkeiden toimitukset päättyisivät kokonaan vähittäiskauppaketjujen vähittäismyymälöihin. Ravintoloiden poronlihan hankinnat jakautuisivat siten, että suoraan jalostajilta (suorina toimituksina) ravintolat hankkivat 69 % ja tukkukaupasta 27 %. Loput 4 % oletetaan olevan poronlihaa, joka saadaan suoramyynnin kautta.

Jalostusteollisuuden tuotanto sisältää puolivalmisteita, jotka jalostajat tuottivat muille jalostusteollisuuden yrityksille jatkojalostusta varten. Jatkojalostus sisältää esimerkiksi poronlihatuotteiden pakastusta, savustusta ja kuivausta ja pakkaamista. Jatkojalosteita ovat esimerkiksi erilaiset pateet, makkarat ja einekset. Suurin tuoteryhmä ovat pakastetuotteet, joita valmistetaan pakasteteollisuuden tai tukkukaupan toimesta. Esimerkiksi Finnfrost, joka on erikoistunut pakastetuotteiden hankinta- ja jakelupalveluiden tuottamiseen vähittäiskaupan ja HoReCa-toimialan yksiköille. Laskelmissa oletuksena on, että nämä jatkojalosteet eivät sisälly kyselyn tuotamaan arvioon poronlihan määrästä, joka päättyy kaupan, suurtalouksien tai suoramyynnin kautta kuluttajalle (Saarni ym. 2005, Saarni ym. 2009). Näitä jatkojalosteita vastaava määrä (Saarni ym. 2009 mukaan 12 % jalostusteollisuuden tuotannosta), jonka oletetaan päättyvän kyselyyn sisällyttämättömien jalostusyriyten kautta kotimaan kulutukseen, jaettiin vähittäiskaupan ja suurkeittiöiden kautta kulutukseen päättyvien tuotantomäärien kesken, siten että ne lisättiin samassa suhteessa jalostajien ensiasteen jalosteiden suoraan myyntiin vähittäiskauppaan, tukkukauppaan ja keskusliikkeisiin sekä suurkeittiöihin.

Taulukko 12. Ravintoloiden poronlihan hankinta. Lähde: Saarni 2005, Saarni 2009, Rantamäki-Lahtinen 2008.

Hankintakanava	%-osuus	1000 kg
Jalostusteollisuusyrityksistä suoraan	69 %	411
• Ensi-asteen jalosteet	60 %	360
• Jatkojalosteet	9 %	51
Suoramyynnin kautta (jäännös)	4 %	24
• Ensi-asteen jalosteet	4 %	24
• Jatkojalosteet	-	-
Tukkukauppa, keskusliikkeet ml. jatkojalosteet	27 %	165
• Ensi-asteen jalosteet	24 %	144
• Jatkojalosteet	3 %	21
Yhteensä	100 %	600

Jalostusteollisuuden tukkukaupan, keskusliikkeiden sekä suoramyynnin osuudet ravintoloiden ja vähittäiskaupan kautta kulutukseen päättyvien poronlihatuotteiden hankinnasta päätettiin erikseen. Ravintoloiden ja vähittäiskaupan suorat hankinnat jalostusteollisuusyrityksistä perustuvat suoraan jalostusteollisuuden poronlihatuotteiden myynnistä kerättyyn kyselyaineistoon (Saarni ym. 2009). Myös poronlihatuotteiden vähittäiskaupan ja suurkeittiöiden (ravintolat, laitoskeittiöt) kautta kulutukseen päättyneet määrät poimittiin suoraan lähteestä (Rantamäki-Lahtinen 2008). Tuoreempaa tietoa ei ollut käytettävissä eikä lähteen tietoja ole voitu päivittää. Kun vähittäiskaupan ja suurkeittiöiden kautta kulutukseen päättyneistä määristä vähennettiin ensin suorat hankinnat jalostusteollisuudesta, jäännös piti jakaa tukkukaupan, keskusliikkeiden ja suoramyynnin kesken. Ravintoloiden osalta tukkukauppa on jalostusteollisuuden jälkeen tärkein ostokanava (27 %). Ravintolat hankkivat poronlihaa jossain määrin myös suoramyynnin kautta (4 %).

Poronlihankäytön rakenne

Sen jälkeen, kun arviot ravintoloiden poronlihan käyttömäärille ja eri hankintakanavien osuuksille oli saatu, eri tuoteryhmien osuudet selvitettiin. Vaihtelu on suuri eri ruhonosista ja eri valmistusmenetelmällä käsitellyn poronlihatuotteen ostohinnassa ja poronliharuokien jalostusarvossa (taulukko 13). Poronlihatuotteiden hinnat ovat yhteensä 66 hintahavainnon perusteella laskettuja tuoteryhmittäisiä keskiarvoja. Hinnat ovat tukkuportaan listahintoja ilman ALV:tä. Tuonempana esitetyissä jalostusarvolaskelmissa ravintoloiden käyttämien poronlihamäärien arvonmäärittystä varten laskettiin samoja hintahavaintoja käyttäen ostohintojen keskiarvot viidelle tuoteryhmälle. Jako vastaa määrälaskelmien lähteinä käytettyjen selvitysten tulosesittelyn erittelytarkkuutta.

Taulukko 13. Eräiden poronlihatuotteiden ostohinnat ja niiden jalostusarvo ravintoloiden poronliharuokien valmistuksessa.

Poronlihatuote	Ostohinta €/kg	Jalostusarvo €/kg
Käristys	24,55	57,28
Paisti	40,00	93,34
Jauheliha	23,70	55,30
Fileet	45,28	105,65
Potka	19,86	46,34
Savupaisti	51,12	119,28
Savuruouhe	19,80	46,20
Keittoliha	21,09	49,22
Valmisruokavalmisteet	32,38	75,55
Leikkelemakkarat	33,36	77,85
Poron kuivaliha	40,25	93,92

Poronlihan jalostusarvo

Ravintoloiden eri poronlihatuotteille painoyksikköä kohden tuottaman jalostusarvon laskeminen perustuu poronlihatuotteen ostohintaan ja arvioon painoyksikköä kohden saatavien liharuoka-annosten tavoitemyyntihinnasta. Tavoitehinnan laskentaan käytettiin hankintahinnan lisäksi arviota ruokien annoskoosta ja myyntikatteesta. Valmistushävikkiä ei otettu huomioon. Normaalisti raakalihan hävikki ravintolan on otettava huomioon lihatuotteen tavoitemyyntihintaa asettaessaan. Hävikin noustessa esimerkiksi 30 prosenttiin myyntikate laskee 70 prosentista 60 prosenttiin. Liha-ruokia valmisteltaessa ravintolakeittiössä esikäsittelyhävikkiä syntyy esimerkiksi luuttomaksi leikkaamisesta. Nykyisin ammattikeittiöissä käytetään pääsääntöisesti valmiiksi esikäsiteltyjä raaka-aineita. Näin ollen esikäsittelyhävikkiä ei usein synny lainkaan. Ruuan valmistuksessa syntyy sen sijaan aina valmistushävikkiä kypsennysprosessin aikana. Lihan kypsäpaino on 10 – 30 % pienempi kuin raakapaino. Kypsennyshävikin ollessa esimerkiksi 30 % 300 g annoskokoa vastaava kypsäpaino vaatii käyttöpainoltaan 1,4 kertaisen lihatuotteen määrän. Jalostusarvo savu- ja kuivalihatuotteille sekä valmisruokavalmisteille laskettiin ostopainot täyslihapainoyksiköiksi muuntaen. Muiden lihatuotteiden osalta oletettiin lihan määrän olevan täyslihaa. Määrälaskelmat perustuvat lähteisiin, jotka käyttävät laskentayksikköinä ruhon lihapainoa tai lihatuotteen painoa. Ero, siis hävikki lihatuotteiden valmistuksessa, on 2 – 2,5 %.

Taulukko 14. Poronliharuokien yleiset annoskoot

Poronliharuokien annoskoot
Paistit
• poronpaisti 8 annosta, 2 kg
• paahtopaisti 10 annosta, 1 kg
• sisäpaisti 6 annosta, 1 kg
Fileet
• entrecote 2 annosta, 500 g
• ulkofilee 1 annos, 200 g
• sisäfilee 1 annos, 145 g
Potka
• poronpotkakiekkaja 4 annosta, 1 kg
• keittoliha 8 annosta, 800 g
Poronjauheliha
• poropyörökät 4 annosta, 400 g
Kylmäsavupororouhe
• porokeitto, 4 annosta, 150 g
• poropiiirakka, 8 annosta, 150 g

Jalostusarvon laskenta perustuu yksinkertaisesti poronliharuoka-annoksen ainehintaan ja tavoitemyyntikatteeseen. Liharuoka-annoksen ainehinta on liharaaka-aineen hinta yhtä ruoka-

annosta kohden laskettuna. Ravintola-annosten hinnoittelussa tulee ottaa huomioon raaka-ainekulujen lisäksi annoksen tekemisestä aiheutuvat työkulut. Näin ei ole tehty. Työkustannuksia arvioidaan määrittämällä, kuinka pitkään annoksen teossa kestää. Tämä tieto olisi saatavissa esimerkiksi annoskortista, jota ravintola-annosten hinnoitteluun usein käytetään. Siitä näkee annokseen tarvittavien raaka-aineiden kustannukset sekä annoksen valmistusohjeet. Poronliharuokien annoskoot arvioitiin reseptisuosituksia lähteenä käyttäen (taulukko 14).

Laskelmat osoittavat ravintoloiden hankkimilleen poronlihatuotteille ruokailupalveluillaan tuottamaa niin kutsuttua lisä- tai jalostusarvoa. Laskelmissa lisä- tai jalostusarvo tarkoittaa ruoka-annokseen sisältyvän liha-annoksen tuottamaa lisäarvoa. Jalostusarvo mitataan lihatuotteen ostohinnalle lasketulla myyntikatteella (laskentakaava 1). Myyntikatteeseen sisältyvät tuotantontekijä- ja yrittäjätulon lisäksi verot ja veronluonteiset maksut sekä välituotepanosille maksettavat korvaukset.

Myyntikate laskettiin annoksen ainehinnasta ja annoksen myyntihinnasta laskentakaava 2 käyttäen. Myyntihinta on laskennallinen tavoitemyyntihinta, joka tuottaa 70 prosentin myyntikatteeseen. Annoksen ainehinta lihatuotteelle laskettiin havaintojen perusteella, jotka kerättiin eri lihatuotteiden ostohinnasta ja annoskoosta laskentakaavaa 3 käyttäen. Annoksen koko laskettiin nolla hävikillä.

Laskentakaava 1

$$\text{Jalostusarvo, €/kg} = \frac{\text{Myyntikate \%}}{100 - \text{Myyntikate \%}} \times \text{Ostohinta, €/kg}$$

Laskentakaava 2

$$\text{Myyntikate, \%} = 100 \times \left(1 - \frac{\text{Annoksen ainehinta}}{\text{Annoksen myyntihinta}} \right)$$

Laskentakaava 3

$$\text{Annoksen ainehinta, €/kg} = \text{Lihat tuotteen ostohinta, €/kg} \times (\text{Annoskoko} + \text{Hävikki}), \text{ kg}$$

Laskelmissa ravintoloiden poronlihan jalostusarvo perustuu 70 prosentin myyntikatevaatimukseen. Ravintola-alan yritysten myyntikate on ollut keskimäärin 71 % (MaRa ry). Lehdon (2005) mukaan ravintola-alalla myyntikateprosentti on oltava ainakin 60 %. Nieminen (2016) toteaa pääruokien keskiarvoollisen myyntikatteeseen olevan 75,5 %. Vatanen (2017) mainitsee myyntikatteeseen vaihteluväliksi 60–80 %, sen ollessa keskimäärin 68 %.

Poronlihalle ravintolakäytön tuottama arvo on korkeampi arvokkaampien ruhon osien ja jalosteiden osalta. Sen takia poronlihan ravintolakäytön keskimäärin tuottama arvo esitetään ravintolakäyttöön hankitun poronlihan tuoterakennetta huomioiden tuoterakennekorjattuna keskiarvona. Ravintoloiden hankkiman poronlihan tuoterakenteesta saatiin tietoa suoraan jalostusteollisuusyritysten kanssa tekemiensä ostosten perusteella sekä jalostusteollisuuden

tukkukauppaan myydyin poronlihan tuoterakennetta käyttämällä olettaen että ravintolat hankivat poronlihansa jalostajien lisäksi pääasiassa tukkukaupasta. Alueelliset erot ravintoloiden poronlihan käytön tuoterakenteesta ja eri hankintalähteiden osuuksista ei ollut käytettävissä, joten keskiarvot eivät eroa poronlihan alueellisessa käytössä.

Poronlihankäytön hankintalähdekohtaiset tuoterakenteet saatiin lineaarisen yhtälöryhmän avulla, joka tuotti määrätiedot jaettuna eri tuoteryhmille (taulukko 15). Syöttötietoina käytettiin hankintalähdekohtaisia kokonaismääriä sekä tuoteryhmien prosenttiosuuksia. Määrät sisältävät jatkojalosteita 12 % jalostusteollisuuden tuotannosta. Ravintoloiden käyttämien poronlihamäärien arvonmäärittystä varten laskettiin samoja hintahavaintoja käyttäen ostohintojen keskiarvot viidelle tuoteryhmälle. Jako vastaa määrälaskelmien lähteinä käytettyjen selvitysten tulosesittelyn erittelytarkkuutta.

Taulukko 15. Jalostusteollisuuden poronlihan tuotanto tuote- ja asiakasryhmittäin. Omien laskelmien tulokset, perustuen vuoden 2007 lähdetietoihin.

Tuoteryhmät	Vähittäiskauppa	Ravintolat, Laitoskeittiöt	Keskusliikkeet/Tukku	Suoraan kuluttajalle	Vienti	Yhteensä, 1000 kg
Käristys pakasteena	16 %	19 %	63 %	2 %	0 %	842
Paistit ja fileet pakasteena	5 %	38 %	38 %	8 %	11 %	514
Muut pakasteet	38 %	18 %	20 %	22 %	2 %	159
Savutuotteet	75 %	9 %	15 %	1 %	0 %	413
Muut tuotteet	60 %	6 %	21 %	13 %	0 %	45
Yhteensä, 1000 kg	556	425	831	102	59	1 973
Yhteensä, %-jakauma	28 %	22 %	42 %	5 %	3 %	100 %

Poronlihan käytön alueellistaminen

Poronlihan käyttö laskettiin koko maan tasolla. Sen jälkeen määrä jaettiin Lapin maakunnalle 22 prosenttiosuuden mukaan (Saarni ym. 2009). Eri paikkakuntien ravintoloiden osuudet arviointiin toimipaikkojen määrän suhteen (taulukko 16).

Taulukko 16. Hotelli- ja ravintola-alan toimipaikkojen määrä kolmessa Lapin kunnassa vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskuksen PxWeb tietokanta.

Toimiala		Rovaniemi		Inari		Posio		Lappi	
Hotellit	TOL 55101	25	23 %	16	15 %	1	1 %	108	100 %
Ravintolat	TOL 56101	63	35 %	14	8 %	2	1 %	182	100 %
Kahvila-Ravintolat	TOL 56102	35	27 %	6	5 %	4	3 %	132	100 %
Pitopalvelu	TOL 56210	9	22 %	4	10 %	0	0 %	41	100 %
Hotellit ja ravintola-ala		132	29 %	40	9 %	7	2 %	463	100 %

6.3. Tulokset

Lapin maakunnan alueella hotelli- ja ravintola-alan toimipaikoilla poronlihan ravintolakäyttö on keskimäärin 285 kg vuodessa (taulukko 17). Lapin maakunnassa poronlihan ravintolakäyttö kaikissa alan toimipaikoissa on yhdessä 132 000 kg vuodessa, mikä on 22 % ravintoloiden poronlihan käytöstä Suomessa. Rovaniemen osuus on 38 000 kg tai 30 % ravintoloiden käytöstä koko Lapin alueella. Inarin alueella ravintolat käyttävät 12 000 kg (9 %) ja Posiolla 2 600 kg (2 %). Ravintolakäyttö tuottaa poronlihalle lisäarvoa keskimäärin 74 euroa yhtä kilogrammaa kohden.

Taulukko 17. Ravintola-alan poronlihan käyttö Lapin ja Lapin kolmen kunnan alueella.

Tuoteryhmät	Poronlihan käyttö / yhteensä, Lapin mk, 1000 kg	Poronlihan käyttö / toimipakka, Lapin mk kg/v	Poronlihan käyttö, Rovaniemi, 1000 kg	Poronlihan käyttö, Inari, 1000 kg	Poronlihan käyttö, Posio, 1000 kg
äristys pakasteena	60	129	17,3	5,4	1,2
paistit ja fileet pakasteena	52	113	15,1	4,7	1,0
muut pakasteet	8	17	2,3	0,7	0,2
savutuotteet	11	24	3,3	1,0	0,2
muut tuotteet	1	2	0,3	0,1	0,0
Yhteensä	132	285	38,3	11,9	2,6

Tulosten arviointi

Laskelmien virhemarginaaliin voidaan olettaa suuriksi laskentamallin ja syöttötietojen puutteitten takia. Paikallistason laskelmien luotettavuutta heikentää oleellisesti luotettavan tiedon puuttuminen. Tiedot poronlihan tuotannosta ja käytöstä ovat tietysti myös vanhentuneita. Mikä käytettävissä oleviin lähteisiin tulee, niin niissä esitetyt määrät koskevat jalostusliikkeiden jalostaman poronlihan myyntiä eri asiakasryhmille. Hankkeelle mielenkiinnon kohteena oleva asiakasryhmä koostui ravintoloista ja suurkeittiöistä. Työssä ei kiinnitetty huomiota paikallisten poronlihatuottajien harjoittamaan poronliharuokien tarjoiluun yleisötapahtumissa, yritys- ja yleisötilaisuuksissa ja porotilan matkailutoiminnan yhteydessä, mistä saattaa muodostua heille merkittävä tulonlähde. Asiakasosuudet perustuvat kyselyihin, jonka piirissä oli 80 – 60 % poronlihan tuotannosta. Samalla poronlihan jalostus oli keskittynyt suurimpiin yrityksiin. Kaikkein pienimmät alle 200 poroa käsittelevät jalostuslaitokset eivät olleet ollenkaan mukana selvityksessä. Lisäksi ravintolat hankkivat poronlihaa jalostajien lisäksi myös tukkukaupalta ja suoraan poronomistajalta. Viimeisten 10 – 15 vuoden aikana entistä enemmän poronlihaa on päättynyt kulutukseen suoramyyntin kautta. Myös suurkeittiöiden käyttämän poronlihan määrästä ei ole tarkempaa tietoa, vaikka poronlihan hinnan nousu kaventaakin poronlihan käytön mahdollisuuksia julkisten ruokailupalveluiden tuotannossa. Esitetty arvio koskee kotimaisen poronlihan käyttöä. Kokonaan huomioimatta on jäänyt poronlihan tuonti.

Löytyy varmasti paljon muita yksittäisiä tekijöitä, joiden osalta tehdyt oletukset vaikuttavat suuresti lopputulokseen. Esimerkiksi Lapin maakunnan ravintola-alaan kohdennettu osuus poronlihan käytöstä perustuu keskiarvoon ajatellen sekä suurtalouksien että vähittäis- ja tukkukaupan kautta kulutukseen päättyvää poronlihan määrää. Siltä osin esitetyt tulokset

todennäköisesti aliarvioivat määrän, mikä hotelli- ja ravintola-alan käytön kautta jää maakuntaan. Muita tekijöitäkin on, mitkä jäivät tarkemmin käsittelemättä esimerkiksi herkkyysanalyysin avulla. Inarin tulosten osalta on käytettävissä ravintolakyselyyn perustuvaa tietoa laskelmien luotettavuuden arvioimiseen. Tässä raportissa esitettyjen laskelmien mukaan Rovaniemen poronlihan käyttö oli yhteensä 38 000 kg vuodessa, Inarin 11 900 kg ja Posion 2 600 kg (taulukko 17). Kun laskelman tuottamaa Inarin tulosta verrataan Inarin ravintolakyselyn perusteella saatuun lukuun 17 600 kg, niin eroavuutta jää paljon. Poronlihan ravintolakäytön selvittämistä on syytä jatkaa jatkotutkimuksin.

Lopuksi

Paikallistason laskelmien tarkkuutta voidaan oleellisesti parantaa vain hankkimalla tietoa suoraan paikallisilta toimijoilta. Erityisesti myös poronomistajien suoramyynnin osuutta ravintoloiden poronlihan käytössä ei voida luotettavasti selvittää ilman paikallisten alan yritysten myötävaikutusta. Tiedonkeruuseen puhelinkysely on varmasti hyvä työkalu, vaikka sekään ei aina riitä, kuten kokemus osoittaa. Tämä koskee nimenomaan hotelli- ja ravintola-alan edustajia Rovaniemen alueella. Yhteistyöhalukkuutta ei ollut, vaikka voidaankin olettaa, että alalle olisi tärkeä saada tietoa alan merkityksestä paikkakunnan hyvinvoinnin tuottajana. Toisaalta puhelinhaastattelun onnistumisen kannalta viestintä voi osoittautua haastavaksi, mikä seikka saikin vahvistusta. Haastattelijan henkilökohtaista käyntiä ehdotettiin, mutta Rovaniemen osalta selaista ei voitu kuitenkaan toteuttaa. Ravintola-alan ja paikallistuntemuksen omaavan henkilön nauttima luottamus voi olla tärkeä onnistumisen edellytys. Kirjalliseen vakuutteluun, että luovutettua tietoa kyllä käsitellään tietosuojamääräysten mukaisesti, ei välttämättä uskota.

Tämän selvityksen tehtävänä oli tuottaa tietoa, jolla ravintoalan kautta kuluttajalle päättyvä poronlihan tuotantoketju voidaan liittää porotalouden aluetaloudellisten vaikutusten laskentamalliin.

Aineiston saatavuus saneli, mikä lähestymistapa oli mahdollista ja minkälaisiin ratkaisuihin lopulta päädyttiin. Sitä varten valmista mallia ei ollut olemassa. POROTA-hankkeen kuvauksen mukaisesti tehtäviin luettiin tilasto- ja sisältöpuutteiden korjaaminen ja toistettavan tiedonkeruu- ja laskentamenetelmän tuottaminen. Tämä raportti on laadittu näitä tehtäviä silmällä pitäen esittäen minkälaiden laskelmien ja päätelmien kautta esitettyihin tuloksiin saavuttiin sekä tuomalla esille näkemyksiä näistä rajoitteista, jotka käytettävissä olleet tiedonlähteet työlle asettivat. Kun puhutaan tiedonlähteiden käytettävyydestä, tämä ei tarkoita välttämättä sitä, ettei parempaa tietoa olisi olemassa, vaan ei ollut mahdollisuuksia paremman tiedon etsimiseen. Jatkoa ajatellen tiedonlähteitä tulee kartoittaa ja tiedon etsintää tehostaa tiedontarpeita selkeyttämällä.

Viitteet

- Kemppainen, J., Kettunen, J. & Nieminen, M. 2001. Poron taloudellinen hyödyntäminen. Kala- ja Riistaraportteja nro 237. Esiselvitys. Helsinki
- Saarni, K., Aikio, L., Kemppainen, J., Setälä, J. & Honkanen, A. 2005. Poronlihatuotteiden markkinat. Kala- ja Riistaraportteja nro 364. Helsinki
- Lampi, R., Luoka, M. & Seppänen H. 1997. Elintarvikkeet ja ruoanvalmistus. 1997
- Lehto, T. 2005. Ravintolan kannattavuuden parantaminen hinnoittelun avulla. Matkailu- ja ravitsemisalalan restonomi. Opinnäytetyö.

Nieminen, A. 2016. Keittiötoiminnan kannattavuus ravintolassa. Opinnäytetyö. Toukokuu 2016. Hotelli- ja ravintola -alan koulutusohjelma.

Rantamäki-Lahtinen, L. (toim.). 2008. Porotalouden taloudelliset menestystekijät. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus. 2008. MTT:n selvityksiä 156.

Saarni, K., Kemppainen, J. & Setälä, J. 2009. Poronlihatuotteiden markkinat 2008. Riista- ja Kalatalous – Selvityksiä 6/2009

Vatanen, L. 2017. Lounasbuffetin ja ravintola-annosten hinnoittelu. Opinnäytetyö. Saimaan ammattikorkeakoulu. Hotelli- ja ravintola-ala Imatra. Hotelli- ja ravintola-alan koulutus.

Yhteydenotot Rovaniemen hotelli- ja ravintola-alan toimijoihin kesä-syyskuu 2020:

Arctic Hotel Collection

Arctic Lifestyle

Arctice Oy

Cafe & Bar 21

Compass Group Fazer Food & Co

Konttaniemen Porotila

Lappia-talo – Teatteriravintola

Leijona Catering Oy

Nams Oy

Nellim Wilderness Hotels & Safaris

Osuuskauppa Arina

Ravintola Roka

Ravintola Sirmakko

REDU Edu Ravintolat

Rovaniemen kaupunki

Royal Rendeer

Santa Claus Reindeer

Santasport Ravintolamaailma

Scandic Hotel

7. Poroihin liittyvä tuotanto: aluetalousvaikutusten kuntatulokset

Eero Vatanen¹ ja Marja Knuuttila²

¹Itä-Suomen yliopisto, KTL, Yliopistokatu 2, 80100 Joensuu, eero.vatanen@uef.fi

²Luonnonvarakeskus, Lönnrotinkatu 7, 50100 Mikkeli, marja.knuuttila@luke.fi

7.1. Kuntataulun johtaminen

Tilastokeskuksen laatima kansantalouden tilinpito kuvaa yhteiskunnan (valtion) talouden toimintaa ja sen keskeisiä tilastolukuja ovat tuotos, arvonlisäys ja työllisyys. Niistä Tilastokeskus julkaisee myös maakuntien ja seutukuntien tilastotietoja, joista johdettiin Inarin, Posion ja Rovaniemen aluetalouksien eli kuntien tiedot.

Inarin kunnan tiedot ovat osana Pohjois-Lapin seutukunnan (Inari, Sodankylä ja Utsjoki) tietoja. Näistä tai Tilastokeskukselta erikseen tilattavasta, kahden kunnan aluetilinpidoon aineistosta voidaan johtaa tutkimuskuntien toimialojen tietoja käyttämällä hyväksi Tilastokeskuksen kuntakohtaista työssäkäyntitilastoa, maa- ja metsätaloustilastoja ja kuntien tilinpäätöstietoja.

Inarin kunnan kuvausta varten oli käytettävissä Utsjoen ja Inarin yhteinen aluetilinpito sekä Utsjoen-Inarin panos-tuotostaulukko, joka oli laadittu vuodelle 2016 Metsähallituksessa tehdyn kansallispuistojen ja muiden merkittävien suojelualueiden paikallistaloudellisia vaikutuksia laskevan menetelmän yhteydessä. Tästä panos-tuotostaulukosta johdettiin Inarin kunnan panos-tuotostaulukko (taulukko 18) kuntaa kuvaavien muiden tilastojen avulla (työllisyys-, maa- ja metsätaloustilastot). (Lisätietoa menetelmästä Vatanen ja Kajala 2020, Kietäväinen ym. 2013, Vatanen 2011).

Rovaniemen kunnan kuvaus ja panos-tuotostaulukko johdettiin Rovaniemen seutukunnan, Lapin maakunnan aluetilinpitotietojen ja koko maan panos-tuotostaulukoiden tietojen pohjalta. Posio on pieni eteläinen osa Itä-Lapin seutukunnasta (Kemijärvi, Pelkosenniemi, Posio, Salla, Savukoski). Sen luontainen talousalue voisi olla pikemminkin Posion, Pudasjärven ja Taivalkosken kuntien muodostama alue, jota käytettiin Syötteen kansallispuiston matkailijoiden paikallistaloudellisten vaikutusten muodostumisalueena. Johdimme Posion kunnan panos-tuotostaulukon Syötteen vaikutusalueen panos-tuotostaulukosta. Päivitimme kunkin alueen taulukot vuoden 2018 tasoon aluetilinpidoon ja työssäkäyntitilaston vuoden 2018 tietojen avulla (Aluetilinpito 2018, Työssäkäynti 2018).

Poronlihantuotannon ja porotilamatkailun sekä kahdeksan muun toimialan (liite 6) merkitystä tutkimuskunnissa kuvaamme ja analysoimme toimialojen tuotoksen arvolla ja työllistävyydellä. Kansantalouden tilinpidossa tuotos kuvaa vuoden aikana tehtyjen tavaroiden ja palvelusten arvoa. Yksityisen tuotantotoiminnan tuotoksen arvo on tuotteiden määrä kertaa tuotteiden hinta (ilman arvonlisäveroa). Yksityisen kaupan tuotos on kaupan kate; myytyjen tavaroiden myyntiarvosta vähennetään niiden hankinta-arvo. Katteesta kauppias maksaa palkat, kaupan käynnin muut kulut ja saa yrittäjätulon. Julkisen sektorin (kunta ja valtio) tuottamista palveluista ja tuotteista ne, joilla ei ole markkinahintaa, lasketaan tuotokseen mukaan kustannusperusteisesti. Eli niiden arvo on sama kuin, mitä niiden tuottamiseen käytettyihin panoksiin (työvoima, raaka-aineet, puolivalmisteet, ostetut palvelut, pääomakustannukset) kuluu rahaa.

Poronlihantuotannon tuotos- ja työtuntitiedot tuotettiin kannattavuuskirjanpidon aineistoista, joihin tiedot saadaan poronomistajilta, jotka yleistetään koskemaan koko kunnan porotaloutta (luku 4). Porotilamatkailun tiedot johdettiin matkailupororekisterin ja käyttöömme saatujen porotilamatkailuyritysten tietojen avulla (luku 5). Panos-tuotostaulukossa kuvataan eri toimialojen ostoja ja myyntejä toisilleen omalla alueella sekä muualla/muualla/muualta. Näiden yhteyksien perusteella voidaan laskea kunkin toimialan aiheuttamat välilliset vaikutukset (ts. kerrannaisvaikutukset) tarkastelun kohteena olevassa taloudessa. Mitä suurempi talous ja mitä enemmän taloustoimia alueen toimijoiden kesken on, sitä suuremmat välilliset vaikutukset yleensä (taloudessa kaikkiaan) ja erityisesti (yhdeällä toimialalla) ovat.

Työllistävyyttä mittaamme toimialojen työllisten määrällä. Kunnittain työllisten määrä esitetään työssäkäyntitilastossa kunnassa olevina työpaikkoina ja kunnassa asuvina työllisinä. Molemmista tiedot ovat vuoden viimeisen viikon lukumääriä. Käytämme työllistävyyden mittarina kunnassa asuvia työllisiä, koska he asumisen lisäksi kuluttavat ja maksavat veronsa kunnassa. Vuoden aikana työllisiä on enemmän kuin vuoden lopussa, erityisesti matkailusesonkien aikana myös paikallisia työllistyy osa- ja määräaikaisesti enemmän. Loppuvuoden luvut kuvaavat varsin hyvin koko vuoden työllistävyyttä eli henkilötyövuosia. Poronlihantuotannon ja porotilamatkailun työllisyyden laskimme kannattavuuskirjanpidon työtuntien avulla henkilötyövuosina. Työvuoden pituutena käytimme 1 732 tuntia, jota käytettiin työvuoden pituutena myös Inarin porotalouden työllistävyyden mittaamisessa vuosituhannen alussa (Vatanen ym. 2006).

Panos-tuotostaulukkoon laadimme poronlihantuotannolle ja porotilamatkailulle omat sarakkeet ja rivit. Sen sijaan poroihin liittyvässä tuotannossa mukana oleville poronlihan pienjalostukselle, poronlihan ravintolakäytölle ja poron taljojen, sarvien ja muiden osien jatkojalostuksille emme laatineet omia toimialoja liian vähäisten tietolähteiden vuoksi.

Poronlihantuotannon toimialan rakentamisen lähtökohtana ovat kannattavuuskirjanpitoon kerätyt tiedot poronlihantuotannon tuloista ja menoista. Tulojen yhteissumma on toimialan tuotos, joka kirjataan panos-tuotostaulukossa toimialan sarake- ja rivisummaksi. Rivin soluilta nähdään, miten tuotos myydään muille tulon saamiseksi. Sarakkeen soluilta nähdään, miten tuotos käytetään ns. panosten ostoon joko kotikunnasta tai muualta. Kannattavuuskirjanpidon kustannuserät luokitellaan ostoiksi kunnan alueen eri toimialoilta tai muualta. Tiedot hankintojen jakautumisesta kotikunnan alueen toimialoille saatiin haastattelemalla paliskuntien poroisäntiä ja paikallisia kauppiaita. Paikallisen kohdistamisen lisäksi olennaista on, paljonko panoshankinnasta jää paikkakunnan talouteen. Paikallisen kaupan yleiskatteena käytimme Lapin maakunnan kaupan katetta (0,298), koneiden ja tarvikkeiden katteena (0,075), polttoaineiden katteena (0,036). Käytimme samoja osuuksia ja hankintojen kohdistumista poronlihantuotannon ja porotilamatkailun toimialoilla.

Tilastollinen arviomme on, että Inarin aluetalouden tuotoksen arvo oli noin 407 miljoonaa euroa ja työllisiä oli noin 3 088 vuonna 2018. Rovaniemen paikallistalouden tuotoksen arvo vuonna 2018 oli noin 3 800 miljoonaa euroa ja taloudessa oli työllisiä noin 27 400. Posion paikallistalouden tuotoksen arvo oli noin 129 miljoonaa euroa ja työllisiä oli hieman yli 1 000. Seuraavassa tarkastelemme tuloksia tarkemmin kuntakohtaisesti.

7.2. Inari

Inarin aluetalouden tuotoksen arvo oli noin 407 miljoonaa euroa ja työllisiä oli noin 3 088 vuonna 2018. Palvelualat (kauppa, liikenne, majoitus- ja ravitseminen sekä muut yksityiset palvelut ja julkiset palvelut) työllistävät 83 prosenttia 3 088 työllisestä ja luovat 73 prosenttia koko tuotoksesta. Poronlihantuotannon tuotos kannattavuuskirjanpidon tietojen perusteella

arvioitiin noin 5,9 miljoonaksi euroksi ja työllistävyys 108 henkilön suuriseksi (vuosien 2000-2002 keskiarvot olivat 4 miljoonan euron tuotos ja 217 henkilön työllistävyys (Vatanen ym. 2006). Kannattavuuskirjanpidon kokonaislaskelman tuottoihin 5,3 milj. euroa (taulukko 5) lisättiin arvio alle 80 poron ruokakuntien tuotoista (noin 0,5 milj. euroa). Kunnan aluetalouden tuotoksesta ja työllisyydestä poronlihan tuotanto muodostivat 1,5 ja 3,5 prosentin osuudet, jotka näkyvät Inarin panos-tuotostaulukon alariveillä (taulukko 18). Kannattavuuskirjanpidon laskelmaan tässä sisältyy porojen teurastus paliskuntateurastamoissa sekä lihan suoramyynävalmisteluineen poronmestajien toimesta.

Porotilamatkailun kokonaislaskelman tuotokseksi Inarissa saatiin noin 1,8 miljoonaa euroa ja työllistävyudeksi 20 henkilöä (luku 5.2). Näiden prosentuaaliset osuudet olivat 0,4 prosenttia Inarin kunnan tuotoksesta ja 0,6 prosenttia työllisyydestä (taulukko 18).

Poronlihan tuotantoa varten, paliskuntateurastus ja suoramyynävalmistely mukaan lukien, hankittiin paikallisilta panoksia noin 1,8 milj. euron edestä. Suurimmat paikalliset hankinnat kohdistuvat omaan toimialaan ja ne ovat paliskunnan palvelukset, jotka poronmestajat maksavat vuosimaksuina paliskunnalle. Omaan toimialaan kohdistuu myös porojen hankinta. Maataloudesta ostetaan pääasiassa heinää ja säilörehua. Paikalliseen kaupan toimialaan kohdistuu koneistoista noin 70 prosenttia, niiden käyttökuluista lähes 100 %, polttoaineista 100 % ja muista tarvikkeista 50 %, rehusta 20 % (taulukko 18). Porotalouden ostamat tavarat paikallisesta kaupasta valmistetaan kuitenkin 100 prosenttisesti muualla. Siksi kauppaan niistä jää vain kateosuudet.

Porotilamatkailu hankki paikallisilta panoksia alle 0,3 milj. euron edestä. Suurimmat paikalliset hankinnat kohdistuvat kauppaan, yksityisiin palveluihin ja omaan toimialaan. Porotilamatkailun erilaiset ostokset kohdistettiin paikalliseen kauppaan porotalouden tietojen perusteella, koska porotilamatkailuyrityksiltä ei saatu riittävästi tietoja. Porotilamatkailun hankinnat yksityisistä palveluista olivat mm. maa-alue-, toimitila- ja konevuokria, siivous-, vakuutus- ja rahoituskuluja. Omaan toimialaan kohdistuvat hankinnat ovat porotilamatkailualan yritysten välistä kaupankäyntiä esim. ostetaan toiselta yritykseltä ruuhka-apua rekiajeluihin.

Panos-tuotostaulukossa kuvatut poronlihan tuotannon ja porotilamatkailun paikalliset ostot aiheuttavat välillisiä vaikutuksia kuten kaikki muutkin toimialat Inarin paikallistaloudessa. Välillisiä vaikutuksia syntyy tuotokseen ja työllisyyteen. Kaikkien toimialojen välilliset vaikutukset ovat varsin pieniä, koska suuri osa vaikutuksista vuotaa kunnan ulkopuolelle. Kaupasta ostetut tavarat tuodaan pääasiassa muualta, jolloin niihin käytetystä rahasta jää Inariin vain katteet. Poronlihan tuotannon tuotoksen välillinen vaikutus oli 0,7 milj. euroa eli sen kokonaisvaikutus Inarin taloudessa on 6,6 miljoonaa euroa vuonna 2018 (taulukko 19). Porotilamatkailun kokonaisvaikutukset vastaavasti ovat noin 2,1 miljoonaa euroa.

Vastaavasti poronlihan tuotannon (paliskuntateurastamot ja suoramyynävalmistely ml.) kokonaistyöllisyysvaikutukset ovat 114 ja porotilamatkailun 22 (taulukko 20). Inarin talouden kiertokulusta poistuisi euroja lähes 9 milj. euroa ja työllisyyttä 136 henkilöä, jos poronlihan tuotantoon ja porotilamatkailuun liittyvää toimintaa ei olisi.

Taulukko 18. Inarin aluetalouden panos-tuotostaulukko vuodelta 2018 (milj. euroa, työlliset=henkilötyövuodet)

	Maa- ja metsätalous	Poronlihan tuotanto ¹	Porotilamatkailu	Teollisuus ²	Rakentaminen	Kauppa ³	Liikenne	Majoitus- ja ravitsemistointi ⁴	Yksityiset palvelut	Julkiset palvelut	Paikallinen väli-tuote-käyttö	Lopputuoteky-syntä ⁵	Tuotos =Tulo
Maa- ja metsätalous	6,902	0,131	0,000	0,497	0,004	0,005	0,003	0,152	0,027	0,124	7,845	35,838	43,683
Poronlihan tuotanto ¹	0,000	1,188	0,027	0,266	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	1,504	4,439	5,943
Porotilamatkailu	0,000	0,0	0,058	0,000	0,000	0,000	0,000	1,548	0,000	0,000	1,606	0,215	1,821
Teollisuus ²	0,091	0,0	0,022	1,646	0,855	0,318	0,368	0,835	1,025	0,399	5,661	25,270	30,931
Rakentaminen	0,050	0,012	0,012	0,237	1,104	0,081	0,113	0,006	1,067	0,216	2,899	26,420	29,319
Kauppa ³	0,141	0,378	0,072	0,311	0,815	0,425	0,950	0,130	0,840	0,307	4,370	25,296	29,666
Liikenne	0,016	0,000	0,004	0,433	0,208	0,774	1,429	0,049	0,560	0,583	4,056	19,531	23,587
Majoitus- ja ravitsemistointi ⁴	0,021	0,000	0,003	0,013	0,037	0,271	0,213	0,258	0,659	1,072	2,548	46,025	48,573
Yks. palvelut	0,081	0,079	0,063	0,543	1,420	2,734	1,200	0,820	5,317	2,352	14,609	87,721	102,330
Julk. palvelut	0,032	0,001	0,010	0,185	0,132	0,349	0,288	0,087	1,041	2,123	4,247	87,285	91,533
Paikalliset panokset	7,334	1,788	0,272	4,155	4,575	4,958	4,564	3,985	10,537	7,176	49,399		
Panosten tuonti, arvonnalisäys ja pääoman kuluminen	36,349	4,155	1,549	26,720	24,744	24,707	19,023	44,588	91,793	84,357	357,986		
Tuotos	43,683	5,943	1,821	30,931	29,319	29,666	23,587	48,573	102,330	91,533			407,385
Työlliset	83	108	20	136	179	304	236	298	897	827	3088		
% Tuotos	10,7	1,5	0,4	7,6	7,2	7,3	5,8	11,9	25,1	22,5	100,0		
%Työlliset	2,7	3,5	0,6	4,4	5,8	9,8	7,7	9,6	29,1	26,8	100,0		

¹ Mukaan lukien porojen teurastus paliskuntateurastamoissa ja poronlihan suoramyynti. ² Sis. poronlihan jalostuksen yrityksissä. ³ Sis. poronlihan tuotteiden myymälämyynnin kuluttajalle. ⁴ Sis. poronlihan ravintolamyynnin kuluttajalle. ⁵ Lopputuoteky-syntä = paikallinen lopputuoteky-syntä (kotitalouksien kulutus ja yritysten investointi) sekä vienti muualle.

Taulukko 19. Inarin aluetalouden toimialojen tuotosvaikutukset (miljoonaa euroa)

	Maa- ja metsätalous	Poronlihan-tuotanto ¹	Porotilamatkailu	Teollisuus ²	Rakentaminen	Kauppa ³	Liikenne	Majoitus- ja ravitsemistointa ⁴	Yksityiset palvelut	Julkiset palvelut
Välitön	43,7	5,9	1,8	30,9	29,3	29,7	23,6	48,6	102,3	91,5
Välillinen	0,5	0,7	0,3	3,0	4,0	5,1	3,5	4,3	5,8	5,7
Kokonaisvaikutukset	44,2	6,6	2,1	33,9	33,3	34,7	27,1	52,9	108,1	97,2
Tuotanto-kerroin = Kokonaisvaikutus/ välitön vaikutus	1,01	1,12	1,14	1,10	1,14	1,17	1,15	1,09	1,06	1,06

¹ Mukaan lukien porojen teurastus paliskuntateurastamoissa ja poronlihan suoramyyni. ² Sis. poronlihan jalostuksen yrityksissä. ³ Sis. poronlihatuotteiden myymälämyynnin kuluttajalle. ⁴ Sis. poronlihan ravintolamyynnin kuluttajalle

Taulukko 20. Inarin aluetalouden toimialojen työllisyysvaikutukset (henkilötyövuosia)

	Maa- ja metsätalous	Poronlihan-tuotanto ¹	Porotilamatkailu	Teollisuus ²	Rakentaminen	Kauppa ³	Liikenne	Majoitus- ja ravitsemistointa ⁴	Yksityiset palvelut	Julkiset palvelut
Välitön	83	108	20	136	179	304	236	298	897	827
Välillinen	4	6	2	26	32	43	30	36	43	45
Kokonaisvaikutukset	87	114	22	162	211	346	266	334	940	872
Työllisyyskerroin = Kokonaisvaikutus/ välitön vaikutus	1,05	1,05	1,13	1,19	1,18	1,14	1,13	1,12	1,05	1,05

¹ Mukaan lukien porojen teurastus paliskuntateurastamoissa ja poronlihan suoramyyni. ² Sis. poronlihan jalostuksen yrityksissä. ³ Sis. poronlihatuotteiden myymälämyynnin kuluttajalle. ⁴ Sis. poronlihan ravintolamyynnin kuluttajalle

Poronlihan suoramyynnin tulot sisältyvät Inarin poronlihan tuotannon 5,9 miljoonan euron tuotokseen. Kannattavuuskirjanpidon tietojen perusteella voidaan arvioida suoramyynnin vaikutusta poronlihan tuotantoihin ja poronlihan tuotannon tuotokseen. Poronlihan suoramyyni lisäsi poronlihan tuotantoihin ja poronlihan tuotannon tuotoksen arvoa 564 000 euroa verrattuna

siihen, jos vastaava määrä lihaa olisi myyty ostoliikkeille niiden maksamaan keskimääräiseen hintaan. Poronlihan tuotosta tämä lisäsi noin 10 prosenttia vuonna 2018.

Ruokavirasto ylläpitää rekisteriä hyväksytyistä liha-alan laitoksista ja varastolaitoksista. Hyväksytyjä liha-alan laitoksia Inarissa on yhteensä yhdeksän (Ruokavirasto 2020). Laitoksista neljä on poroteurastamoja (Angeli, Hirvassalmenvaara, Sevettijärvi ja Toivoniemi), ja poroteurastamoista paliskuntien poroteurastamojen (Angeli, Hirvassalmenvaara, Sevettijärvi) toiminta sisältyy poronlihantuotannon toimialaan eli 5,9 milj. euron tuotokseen.

Inarin hyväksytyjen liha-alan laitosten laitoslistalla olevista yrityksistä kahden toiminta on nettitietojen mukaan päättynyt, joten toiminnassa olevia poronlihaa käsitteleviä laitoksia Inarissa on kolme. Inarin poronlihaa käsittelevien yritysten liikevaihto oli noin 1 miljoona euroa vuodessa ja arvioitu työllistävyyttä 8 henkilötyövuotta. Yritysten liikevaihtoon luetaan koko yritysten tuotanto erittelemättä muista eläimistä peräisin olevaa lihaa (esim. riista, nauta, sika). Poronlihan pienjalostusyritysten tuotannosta Inarin kunnassa ei voitu tehdä kokonaislaskelmaa, sillä kokonaislaskelma edellyttäisi vähintään viittä toimivaa yritystä, jotta yksityiskohtaiset keskimääräiset tuotantotiedot voitaisiin julkaista. Kokonaislaskelman puuttuessa poronlihan pienjalostuksen välillisiä vaikutuksia ei laskettu. Lihan pienjalostusyritysten välillisten vaikutusten selvittäminen kokonaislaskelmalla voitaisiin toteuttaa ottamalla yritysjoukkoon riittävä määrä jalostusyrityksiä kunnan ulkopuolelta. Koska kokonaislaskelmaa ei tehty, Inarin panos-tuotostaulukossa lihan pienjalostusyritykset sisältyvät elintarviketeollisuuden yrityksiä teollisuuden toimialaan (taulukko 18).

Koska poronlihan pienjalostusyritysten tuotannosta Inarin kunnassa ei voitu tehdä kokonaislaskelmaa, ei myöskään ole tietoa, paljonko ne käyttivät rahaa ostaessaan paikalliselta porotaloudelta lihaa jalostettavaksi. Olemme kuitenkin tehneet arvioita Inarin ravintoloiden poronlihan käytöstä ja kauppojen poronlihan myynnistä keräämistämme tiedoista. Selvitystemme perusteella Inarin ravintolat käyttivät paikallista lihaa 17 600 kiloa² ja vähittäiskaupat myivät hieman yli 9 000 kiloa. Laskelmassamme oletamme, että tämä yhteensä 27 000 kilon lihaerä on paikallista (todellisuudessa poronlihan tuotanto-kulutusketju ei ole näin yksinkertainen). Paikalliset lihan pienjalostajat ostivat paikallisilta poronomistajilta lihaa 27 000 kiloa ja maksoivat siitä arviomme mukaan saman hinnan kuin ostoliikkeet eli yhteensä 0,266 miljoonaa euroa, joka näkyy panos-tuotostaulukon poronlihantuotanto/teollisuus solussa (taulukko 18).

Ravintolat maksavat lihaostoistaan pienjalostajille keskimäärin ravintoloiden lihankäytön selvityksessä käytettyjen hintojen perusteella yhteensä noin 0,561 milj. euroa, joka sisältyy panos-tuotostaulukon solun teollisuus/majoitusravitsemistoiminta arvoon 0,835. Kauppojen arviomme maksavan paikallisesta lihastaan yhteensä noin 0,115 miljoonaa, joka sisältyy solun teollisuus/kauppa arvoon 0,318.

Kauppojen poronlihatuotteiden myynnin arvo arvioidaan kaupoilta saatujen tietojen perusteella. Myynnin arvo Inarin kaupan tuotoksesta on 0,3 %. Inarin kaupan kokonaisvaikutuksista ja -työllistävyydestä osuus on samaa luokkaa.

Ravintoloiden poronlihan käytön tuotosvaikutus Majoitus- ja ravitsemisalalan tuotokseen arvioidaan kertomalla poronlihan käytön (17 600 kg) tuotejakauma tuoteryhmien tavoitehinnoilla (luku 6, taulukko 13 ja 14) ja summaamalla ryhmät yhteen saatiin poronlihan käytön arvo 1,9

² Tilastollisessa selvityksessä (luku 4) Inarin ravintoloiden poronlihan käyttö arvioidiin 11 900 kiloksi. Oman kyselymme tulos oli 17 600 kiloa, jota käytämme.

miljoonaa euroa. Tämä on samalla poronlihan ravintolakäytön välitön tuotosvaikutus Inarin aluetaloudessa ja osa Majoitus- ja ravitsemisalalan välitöntä tuotosvaikutusta. Yhteensä välilliset vaikutukset mukaan lukien poronlihan ravintolakäyttö aiheuttaa 2,1 miljoonan kokonaisvaikutuksen. Tämän suuruiset tuotosvaikutukset työllistivät välittömästi Majoitus- ja ravitsemisalalla 11,5 henkilötyövuoden edestä, välillisiä työllisyysvaikutuksia syntyi muilla aloilla 1,4 henkilötyövuotta eli kokonaistyöllisyysvaikutukset olivat 12,9 henkilötyövuotta.

Porotalouteen liittyvistä sivutuotteista (nahkat, sarvet, sisälmykset, luut) saatavat tulot sisältyvät poronlihantuotannon kokonaislaskelman muihin tuloihin. Niiden osuus tuotoksesta oli vuonna 2018 noin 2 %. Nahkojen markkinahinnan vaihtelu vaikuttaa muiden tulojen määrään, mutta suurimmillaankin vuosina 2014–2018 muiden tulojen osuus kokonaistuotoksesta on Inarissa ollut 3,1 %.

Porot työllistävät Inarissa myös muilla toimialoilla ilman, että poronlihantuotanto tai porotilamatkailu suoraan ostaisi niiltä palveluita. Esimerkiksi Saamelaisalueen koulutuskeskukselta saamiemme tietojen mukaan heillä kertyy poroihin liittyvissä tehtävissä ja koulutuksessa arviolta 15 henkilötyövuotta ja rahaa käytetään noin 0,5 milj. euroa (Näkkäljärvi 4.10.18). Porot työllistävät kunnan eri toimihenkilöitä noin kahden vuoden työpanoksen edestä (Pulju, Männistö haastattelut 1.10.18).

Porot ovat olennainen osa saamelaisten elämää, jossa on muutakin toimeliaisuutta käsitöiden, matkamunistojen ja kulttuurin luomisen muodossa. Osa niistä saatavista tuloista ja työstä liittyy myös poroon. Esimerkiksi jos poron sarvia tai nahkaa käytetään käsitöiden ja matkamunistojen raaka-aineena. Haastattelujemme ja havaintojemme perusteella niiden merkitystä ei voida arvioida. Niiden selvittäminen edellyttäisi oman tutkimushankkeensa. (Musta, Näkkäljärvi M, Magga, Valkonen haastattelut 2.10 2018).

Kaikkiaan poroihin liittyvä yritystoiminta ilman poronlihan pienjalostusta, joka saatiin arvioiduksi, aiheutti Inarin aluetaloudessa 10 miljoonan euron ja 134,5 htv:n välittömän vaikutuksen. Välilliset vaikutukset huomioon ottavat kokonaisvaikutukset olivat 11 miljoonaa euroa ja 150 henkilötyövuotta. Lisäksi porot työllistivät Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa ja kunnan toimistoissa yhteensä noin 17 htv:n edestä. Täten Inarissa kaikkiaan porosta vuotuista työtä kertyi ainakin 167 henkilötyövuotta. Poronlihan yritysmäisen jalostuksen ja käsi- ja korutöiden arvon ja työllisyyden arviointi lisää ja myös tulonkäytöstä aiheutuvat johdetut vaikutukset (edellyttää lisätutkimusta) nostanevat työllisten kokonaismäärän yli kahden sadan.

7.3. Rovaniemi

Rovaniemen aluetalouden arvo oli noin 3 790 miljoonaa euroa ja työllisiä oli noin 27 392 vuonna 2018. Rovaniemen aluetalous on miltei kymmen kertaa Inaria suurempi ja se on Lapin maakunnan palvelukeskus. Palvelualat (kauppa, liikenne, majoitus- ja ravitseminen sekä muut yksityiset palvelut ja julkiset palvelut) työllistävät 83 prosenttia ja luovat 69 prosenttia koko tuotoksesta. Rovaniemen aluetaloudessa poronlihantuotanto ja poromatkailu ovat määrällisesti pienempiä kuin Inarissa. Porotalouden välitön tuotos on noin 2,8 ja poromatkailun noin 1,5 milj. euroa. Ne työllistävät välittömästi 63 ja 16 henkilön verran. Tuotoksien osuudet ovat 0,1 ja 0,04 prosenttia ja työllistävyiden osuudet 0,2 ja 0,1 prosenttia. (Taulukko 21).

Rovaniemen poronlihantuotannon välilliset vaikutukset olivat noin puoli miljoonaa ja kokonaisvaikutukset 3,2 miljoonaa euroa (taulukko 22). Vastaavat vaikutukset poromatkailussa olivat 0,2 ja 1,7 miljoonaa euroa. Poronlihantuotannon välitön (63) ja välilliset työllisyysvaikutukset (5) olivat 68 henkilötyövuotta ja poromatkailun vastaavasti 18 henkilötyövuotta (16 ja 2). Yhteensä

kokonaisvaikutukset poronlihantuotannossa ja matkailussa olivat Rovaniemen aluetaloudessa 4,9 miljoonaa euroa ja 86 henkilötyövuotta. Rovaniemen kokonaistuotoksesta lähtisi pois 0,1 ja työllisyydestä 0,3 prosenttia (taulukot 14 ja 15), jos porotalouteen ja porotilamatkailuun liittyvä toiminta Rovaniemen aluetaloudesta yhtäkkiä häipyisi pois.

Poronlihan pienjalostuksen merkitystä ei voitu arvioida Rovaniemellä, sillä riittävää yritysaineistoa kokonaislaskelmaa varten ei saatu. Ruokaviraston hyväksytyjen liha-alan laitosten rekisterissä on seitsemän toimijaa, joista yksi on tulevan toimijan laitosvaraus ja yksi Lapin ammattipiiston laitostila. Lapin Liha on alan suuri toimija, joka teurastaa ja jatkojalostaa poronlihaa Rovaniemellä. Paikallisen poronlihan ohella se jalostaa tuontiporonlihaa ja muuta lihaa. Lopuista neljästä laitoksesta yksi käyttää poronlihaa valmisruokavalmistuksessa ja toinen muun muassa säilykevalmistuksessa, yhden toiminta on lakannut ja yhden toiminta on naudan rahti-teurastusta. Työntekijöitä kaikkiaan niissä on noin 60.

Kannattavuuskirjanpidon tietojen perusteella voidaan arvioida suoramyynnin vaikutusta poronmistajien tuloihin ja poronlihantuotannon tuotokseen. Poronlihan suoramyynnin tulot sisältyvät Rovaniemen poronlihantuotannon 2,8 miljoonan euron tuotokseen. Poronlihan suoramyynti lisäsi poronlihantuotannon tuotoksen arvoa 19 000 euroa verrattuna siihen, jos vastaava määrä lihaa olisi myyty ostoliikkeille niiden maksamaan keskimääräiseen hintaan. Poronlihan tuotosta tämä lisäsi noin 2 prosenttia vuonna 2018.

Rovaniemen ravintoloiden poronlihankäyttö arvioitiin (ks. edellä) ostoarvoltaan 1,2 miljoonan euron arvoiseksi. Panos-tuotostaulukossa se sisältyy majoitus- ja ravitsemistoiminnan 3,7 milj. euron ostoihin teollisuudelta (lihanjalostus elintarviketeollisuutta). Vastaavasti Rovaniemen kauppojen poronlihan ostot sisältyvät panos-tuotostaulukossa kaupan noin 4,5 miljoonan euron ostoihin teollisuudelta.

Taulukko 21. Rovaniemen aluetalouden panos-tuotostaulukko vuodelta 2018 (milj. euroa, työlliset=henkilötyövuodet)

	Maa- ja metsätalous	Poronlihan tuotanto ¹	Porotilamatkailu	Teollisuus ²	Rakentaminen	Kauppa ³	Liikenne	Majoitus- ja ravitsemistoiminta ⁴	Yksityiset palvelut	Julkiset palvelut	Paikallinen äli- tuote- käyttö	Loppu- tuoteky- syntä ⁵	Tuotos =Tulo
Maa- ja metsätalous	2,290	0,288	0,000	4,816	0,018	0,013	0,010	0,308	0,080	0,322	8,143	32,142	40,285
Poronlihan tuotanto ¹	0,000	0,242	0,022	0,373	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,637	2,121	2,759
Porotilamatkailu	0,000	0,000	0,047	0,000	0,000	0,000	0,000	1,020	0,000	0,000	1,066	0,390	1,457
Teollisuus ²	0,900	0,000	0,018	48,685	11,354	4,479	3,715	3,688	13,787	7,212	93,836	592,733	686,569
Rakentaminen	0,564	0,009	0,010	4,061	32,665	1,726	1,705	0,381	22,022	5,818	68,962	388,170	457,132
Kauppa ³	0,562	0,073	0,059	5,327	9,366	3,853	6,846	1,733	7,757	3,968	39,545	229,072	268,617
Liikenne	0,093	0,000	0,003	7,204	2,154	9,724	14,992	0,663	6,430	9,030	50,293	135,277	185,570
Majoitus- ja ravitsemistoiminta ⁴	0,041	0,000	0,003	0,208	0,298	1,367	1,033	0,593	2,568	6,861	12,971	130,230	143,201
Yks. palvelut	0,291	0,041	0,050	10,653	20,798	28,701	9,631	7,113	54,385	33,933	165,596	805,471	971,067
Julk. palvelut	0,116	0,000	0,008	3,438	1,933	4,125	2,394	0,770	10,373	33,088	56,246	976,848	1033,095
Paikalliset panokset	4,857	0,654	0,219	84,765	78,587	53,987	40,327	16,268	117,402	100,232	497,601		
Panosten tuonti, arvonlisäys ja pääoman. kuluminen	35,429	2,105	1,238	601,805	378,545	214,630	145,243	126,933	853,665	932,862	3292,150		
Tuotos	40,285	2,759	1,457	686,569	457,132	268,617	185,570	143,201	971,067	1033,095			3789,751
Työlliset	488	63	16	1966	2062	2802	1502	1226	6716	10550	27392		
% Tuotos	1,1	0,1	0,04	18,1	12,1	7,1	4,9	3,8	25,6	27,3	100,0		
%Työlliset	1,8	0,2	0,1	7,2	7,5	10,2	5,5	4,5	24,5	38,5	100,0		

¹ Mukaan lukien porojen teurastus paliskuntateurastamoissa ja poronlihan suoramyyni. ² Sis. poronlihan jalostuksen yrityksissä. ³ Sis. poronlihatuotteiden myymälämyynnin kuluttajalle. ⁴ Sis. poronlihan ravintolamyynnin kuluttajalle. ⁵ Lopputuotekysyntä = paikallinen lopputuotekysyntä (kotitalouksien kulutus ja yritysten investoinnit) sekä vienti muualle.

Taulukko 22. Rovaniemen aluetalouden toimialojen tuotosvaikutukset (miljoonaa euroa)

	Maa- ja metsätalous	Poronlihan-tuotanto ¹	Porotilamatkailu	Teollisuus ²	Rakentaminen	Kauppa ³	Liikenne	Majoitus- ja ravitsemistointa ⁴	Yksityiset palvelut	Julki- set palvelut
Välitön	40,3	2,8	1,5	686,6	457,1	268,6	185,6	143	971	1033
Välillinen	3,0	0,5	0,2	41,9	52,6	57,4	29,0	18	71	78
Tuotos- vaikutukset	43,3	3,2	1,7	728,5	509,8	326,0	214,6	161	1042	1111
Tuotanto- kerroin = Kokonais- vaikutus/ välitön vaikutus	1,07	1,17	1,14	1,06	1,12	1,21	1,16	1,13	1,07	1,08

¹ Mukaan lukien porojen teurastus paliskuntateurastamoissa ja poronlihan suoramyyni. ² Sis. poronlihan jalostuksen yrityk- sissä. ³ Sis. poronlihatuotteiden myymälämyynnin kuluttajalle. ⁴ Sis. poronlihan ravintolamyynnin kuluttajalle.

Taulukko 23. Rovaniemen aluetalouden toimialojen työllisyysvaikutukset (henkilötyövuosia)

	Maa- ja metsätalous	Poronlihan- tuotanto ¹	Porotilamatkailu	Teol- li- suus ²	Raken- tami- nen	Kauppa ³	Liik- enne	Majoitus- ja ravitsemistoi- minta ⁴	Yksityi- set pal- velut
Välitön	488	63	16	1966	2062	2802	1502	1226	6716
Välillinen	18	5	2	356	360	399	214	124	450
Tuototsvai- kutukset	507	68	18	2322	2423	3201	1716	1350	7166

¹ Mukaan lukien porojen teurastus paliskuntateurastamoissa ja poronlihan suoramyyni. ² Sis. poronlihan jalostuksen yrityk- sissä. ³ Sis. poronlihatuotteiden myymälämyynnin kuluttajalle. ⁴ Sis. poronlihan ravintolamyynnin kuluttajalle.

Ravintoloiden poronlihan käytön tuotosvaikutus Majoitus- ja ravitsemisalalan tuotokseen arvioi- tiin samoin perustein kuin Inarissa. Tässä selvityksessä arvioitiin Rovaniemen ravintoloiden po- ronlihan käyttöksi 38 300 kiloa. Sen valmistus ja tarjoilu asiakkaille loi Majoitus- ja ravitsemisalalan välitöntä tuotosta 4,1 miljoonaa euroa ja välilliset vaikutukset (0,5) nostivat kokonaisvaikutukset 4,6 miljoonaan euroon. Työllisyyttä poronlihan käyttö loi ravintoloissa 35 henkilötyövuoden verran ja välillisiä vaikutuksia muilla toimialoilla 4 henkilötyövuoden verran.

Rovaniemen vähittäiskauppojen tuotoksesta poronlihan myynnin osa oli noin 0,1 miljoonaa euroa ja välilliset vaikutukset muilla toimialoilla 0,021 milj. euroa eli kokonaisvaikutukset Rova- niemen aluetaloudessa 0,12 milj. euroa. Vastaavat vaikutukset työllisyyteen olivat 1, 0,1 ja 1,1 henkilötyövuotta.

Rovaniemellä poronlihantuotannon sivutuotteiden osuus tuotoksesta oli vuonna 2018 vain 0,04 %. Erityisesti nahkojen markkinahinnan vaihtelu vaikuttaa muiden tulojen määrään. Suurimmillaan vuosina 2014-18 muiden tulojen osuus poronlihantuotannon kokonaistuotoksesta oli Rovaniemellä 4 %.

Porot työllistävät myös Rovaniemellä muilla toimialoilla ilman, että poronlihantuotanto tai porotilamatkailu suoraan ostaisi niiltä palveluita. Esimerkiksi Paliskuntainyhdistykseltä saamiemme tietojen mukaan porot ja poronomistajien asiat sekä hankkeet tuovat työtä noin 20 henkilötyövuoden verran (Särkelä & Jänkälä 12.9.18). Paliskuntain yhdistyksen tilinpäätöksessä vuodelta 2018 toimintamenot (porotalouden edistäminen, koetoiminta, poroaitojen kunnossapito, hankkeet/projektit) ovat yhteensä noin 2 miljoonaa euroa, joista noin puolet on korvausta poroaitojen kunnossapidosta (Paliskuntain yhdistys, Katsaus vuoteen 2019). Myös Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa ja Alue- ja hallintovirastossa poroasiat työllistävät useampia henkilöitä.

Tässä tutkimuksessa kaikkiaan poroon liittyvää taloudellista toimintaa Rovaniemellä saatiin kiinni poronlihantuotannossa, porotilamatkailussa, poronlihan ravintolakäytössä, poronlihan vähittäiskaupassa lähes 10 miljoonan euron tuotoksen verran, kun niiden välilliset vaikutukset lasketaan myös mukaan. Näiden kokonaistyöllistyvyys oli 126. Lisäksi poroasioiden hoidossa ja käsittelyssä Paliskuntain yhdistyksessä ja viranomaisorganisaatioissa työllistyi noin 20–30 henkilöä. Kuinka paljon alueen poronliha työllistää rovaniemeläisissä lihanjalostuslaitoksissa, jäi tässä hankkeessa riittämättömien lähdetietojen vuoksi tarkasti selvittämättä. Eittämättä poroon liittyvää työllisyyttä Rovaniemen aluetaloudessa on enemmän kuin noin 160 htv:n edestä.

7.4. Posio

Posion aluetalouden arvo oli noin 129 miljoonaa euroa ja työllisiä oli noin 1 022 vuonna 2018. Tutkimuskunnista sen talous on vähiten palveluelinkeinojen varassa. Maa- ja metsätalous, teollisuus ja rakentaminen ovat Posiolla merkittävämpiä tuotoksen luoja kuin palvelualojen elinkeinot. Palvelualat (kauppa, liikenne, majoitus- ja ravitseminen sekä muut yksityiset palvelut ja julkiset palvelut) työllistävät 63 prosenttia ja luovat 46 prosenttia koko tuotoksesta. Posion aluetaloudessa poronlihantuotanto ja poromatkailu ovat määrällisesti selkeästi pienempiä kuin Inarissa ja Rovaniemellä, mutta suhteellisesti selvästi suurempia kuin Rovaniemellä. (taulukko 24).

Poronlihantuotannon tuotos noin 0,7 miljoonaa euroa oli 0,5 prosenttia ja työllisyys 30 henkilöä noin 2,9 prosenttia koko Posion aluetalouden tuotoksesta (129 milj. euroa) ja työllisyydestä (1 022). Poromatkailu oli hieman alle 0,4 milj. euroa (0,3 prosenttia) ja 4 työllistä (0,4 prosenttia). (taulukko 24)

Taulukko 24. Posion aluetalouden panos-tuotostaulukko vuodelta 2018 (milj. euroa, työlliset=henkilötyövuodet)

	Maa- ja metsätalous	Poronlihan tuotanto ¹	Porotilamatkailu	Teollisuus ²	Rakentaminen	Kauppa ³	Liikenne	Majoitus- ja ravitsemistointiminta ⁴	Yksityiset palvelut	Julki- set palvelut	Paikallinen välituote- käyttö yht.	Loppu- tuoteky- syntä ¹	Tuotos = Tulo
Maa- ja metsätalous	5,116	0,012	0,000	2,169	0,001	0,001	0,001	0,012	0,007	0,033	7,352	24,924	32,276
Poronlihan tuotanto ¹	0,000	0,156	0,006	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,161	0,514	0,675
Porotilamatkailu	0,000	0,000	0,012	0,000	0,000	0,000	0,000	0,255	0,000	0,000	0,267	0,098	0,364
Teollisuus ²	0,115	0,000	0,005	2,849	0,525	0,156	0,118	0,027	0,333	0,188	4,316	25,167	29,484
Rakentaminen	0,078	0,000	0,002	0,142	0,389	0,030	0,033	0,002	0,428	0,110	1,212	5,533	6,745
Kauppa ³	0,074	0,005	0,015	0,312	0,134	0,073	0,173	0,006	0,155	0,109	1,057	5,218	6,274
Liikenne	0,012	0,000	0,001	0,648	0,035	0,253	0,547	0,007	0,197	0,254	1,954	5,026	6,979
Majoitus- ja ravitse- mistointiminta ⁴	0,004	0,000	0,001	0,007	0,005	0,050	0,045	0,004	0,121	0,165	0,402	0,587	0,989
Yks. palvelut	0,044	0,003	0,013	0,418	0,267	0,480	0,229	0,039	1,039	0,657	3,190	20,600	23,790
Julk. palvelut	0,013	0,000	0,002	0,129	0,017	0,080	0,057	0,004	0,223	0,482	1,006	20,362	21,369
Panokset alueelta	5,455	0,176	0,055	6,673	1,372	1,123	1,203	0,357	2,503	1,999	20,917		
Panosten tuonti, arvon- lisäys ja pääoman kulu- minen	26,820	0,499	0,309	22,810	5,374	5,152	5,776	0,632	21,286	19,370	108,028		
Tuotos	32,276	0,675	0,364	29,484	6,745	6,274	6,979	0,989	23,790	21,369			128,945
Työlliset	158	30	4	138	48	95	61	22	162	305	1022		
% Tuotos	25,0	0,5	0,3	22,9	5,2	4,9	5,4	0,8	18,4	16,6	100,0		
%Työlliset	15,4	2,9	0,4	13,5	4,7	9,3	6,0	2,1	15,9	29,8	100,0		

¹ Mukaan lukien porojen teurastus paliskuntateurastamoissa ja poronlihan suoramyynti. ² Sis. poronlihan jalostuksen yrityksissä. ³ Sis. poronlihatuotteiden myymälämyynnin kuluttajalle. ⁴ Sis. poronlihan ravintolamyynnin kuluttajalle. ⁵ Lopputuotekysyntä = paikallinen lopputuotekysyntä (kotitalouksien kulutus ja yritysten investoinnit) sekä vienti muualle.

Taulukko 25. Posion aluetalouden toimialojen tuotosvaikutukset (miljoonaa euroa)

	Maa- ja metsätalous	Poronlihan tuotanto ¹	Porotilamatkailu	Teollisuus ²	Rakentaminen	Kauppa ³	Liikenne	Majoitus- ja ravitsemistointo ⁴	Yksityiset palvelut	Julkiset palvelut
Välitön	32,276	0,675	0,364	29,484	6,745	6,274	6,979	0,989	23,790	21,369
Välillinen	0,406	0,024	0,052	4,505	1,190	1,226	0,772	0,417	1,749	1,818
Tuotosvaikutukset	32,681	0,699	0,417	33,988	7,935	7,501	7,751	1,405	25,539	23,186
Työllisyyskerroin = Kokonaisvaikutus/välitön vaikutus	1,01	1,04	1,14	1,15	1,18	1,20	1,11	1,42	1,07	1,09

¹ Mukaan lukien porojen teurastus paliskuntateurastamoissa ja poronlihan suoramyyni. ² Sis. poronlihan jalostuksen yrityksissä. ³ Sis. poronlihatuotteiden myymälämyynnin kuluttajalle. ⁴ Sis. poronlihan ravintolamyynnin kuluttajalle.

Taulukko 26. Posion aluetalouden toimialojen työllisyysvaikutukset (henkilötyövuosia)

	Maa- ja metsätalous	Poronlihan tuotanto ¹	Porotilamatkailu	Teollisuus ²	Rakentaminen	Kauppa ³	Liikenne	Majoitus- ja ravitsemistointo ⁴	Yksityiset palvelut	Julkiset palvelut
Välitön	158	30	4	138	48	95	61	22	162	305
Välillinen	3	0,2	1	31	8	10	8	4	17	16
Tuotosvaikutukset	161	30,2	5	169	56	105	69	26	179	321
Työllisyyskerroin = Kokonaisvaikutus/välitön vaikutus	1,02	1,01	1,20	1,23	1,17	1,11	1,13	1,19	1,10	1,05

¹ Mukaan lukien porojen teurastus paliskuntateurastamoissa ja poronlihan suoramyyni. ² Sis. poronlihan jalostuksen yrityksissä. ³ Sis. poronlihatuotteiden myymälämyynnin kuluttajalle. ⁴ Sis. poronlihan ravintolamyynnin kuluttajalle.

Posion poronlihan tuotannon välilliset vaikutukset olivat 0,024 miljoonaa ja kokonaisvaikutukset 0,699 miljoonaa euroa. Porotilamatkailussa välilliset vaikutukset olivat 0,052 ja kokonaisvaikutukset 0,417 miljoonaa euroa (taulukko 25).

Poronlihan tuotannon välittömät ja välilliset työllisyysvaikutukset olivat 30 ja 0,2 eli yhteensä 30,2 ja porotilamatkailun vastaavasti 4 ja 1 eli 5 henkilötyövuotta (taulukko 26). Posiolla välilliset vaikutukset jäävät pienemmiksi, koska siellä ei ole yhtä lailla mahdollista ostaa koneita, laitteita ja muita tarvikkeita kuin laajemman tarjonnan alueilla.

Posiolla poronlihantuotannon sivutuotteiden osuus tuotoksesta oli vuonna 2018 3,8 %. Erityisesti nahkojen markkinahinnan vaihtelu vaikuttaa muiden tulojen määrään. Suurimmillaan vuosina 2014–2018 muiden tulojen osuus poronlihantuotannon kokonaistuotoksesta oli Posiolla muihin verrattuna suuri peräti 7 %.

Ruokaviraston hyväksytyjen liha-alan laitosten rekisterissä Posiolla on paliskuntien teuras-tamo, muttei lihan pienjalostamoita. Suurin osa teurasporoista myydään ostoliikkeille.

Kannattavuuskirjanpidon tietojen perusteella voidaan arvioida suoramyyntin vaikutusta poronomistajien tuloihin ja poronlihantuotannon tuotokseen (taulukko 24). Poronlihan suoramyyntin tulot sisältyvät Posion poronlihantuotannon 0,7 miljoonan euron tuotokseen. Poronlihan suoramyynti lisäsi poronlihantuotannon tuotoksen arvoa 19 000 euroa verrattuna siihen, jos vastaava määrä lihaa olisi myyty ostoliikkeille niiden maksamaan keskimääräiseen hintaan. Poronlihan tuotosta tämä lisäsi noin 3 prosenttia vuonna 2018.

Ravintoloissa käytetyn poronlihan määräksi arvioitiin 2 600 kiloa ja siihen arvioidaan sitoutuvan kaikkiaan Posion aluetaloudessa tuotosta 390 000 euroa, josta välitöntä 272 000 euroa ja välilistä 69 000 euroa. Näin laskettuna poronlihan käyttö työllisti ravintoloissa 6 ja välillisesti 1 eli yhteensä 7 henkilötyövuoden verran eli enemmän kuin porotilamatkailussa.

Kaupoissa poronlihan myyntin osuus kaupan tuotoksesta ja työllisyydestä arvioitiin olevan noin 0,2 prosenttia (taulukot 25 ja 26).

Kaikkiaan arvioimme suuntaa antavasti poroihin liittyvän tuotannon taloudellisen kokonaisvai-
kutuksen Posion aluetaloudessa 1,5 miljoonaksi euroksi ja 42 henkilötyövuodeksi. Koko alue-
taloudesta niiden osuudet ovat 1,6 ja 2 prosenttia. (Taulukot 27 ja 28).

Taulukko 27. Poroihin liittyvän tuotannon arvioidut tuotosvaikutukset Inarin, Rovaniemen ja Posion aluetalouksissa vuonna 2018 (miljoonaa euroa)

		Poronli- hantu- tanto	Poronli- han- pienja- lostus	Poro- tila- mat- kailu	Poronlihan ravintola- käyttö	Poronlihan myynnin %- osuus vä- hittäiskau- pan tuotok- sesta ¹	Sivu- tuoteja- lostus (poro- käsi- työt ym.)	Yh- teensä	%- osuus koko alueta- lou- dessa
Inari	Välitön	5,9	jatko- hanke	1,8	1,9	0,3	jatko- hanke	10,0	2,5
	Väiilli- nen	0,7	"-	0,3	0,2	0,3	"-	1,3	3,9
	Koko- naisvai- kus	6,6	"-	2,1	2,1	0,3	"-	11,3	2,6
Rova- niemi	Välitön	2,8	"-	1,5	4,1	0,04	"-	8,5	0,2
	Väiilli- nen	0,5	"-	0,2	0,5	0,04	"-	1,2	0,3
	Koko- naisvai- kus	3,3	"-	1,7	4,6	0,04	"-	9,7	0,2
Posio	Välitön	0,675	"-	0,364	0,272	0,2	"-	1,3	1,0
	Väiilli- nen	0,024	"-	0,052	0,115	0,2	"-	0,2	1,1
	Koko- naisvai- kus	0,699	"-	0,417	0,387	0,2	"-	1,5	1,6

¹ Yritysmäärä on alle viiden, joten tuotosvaikutus esitetään %-lukuna.

Taulukko 28. Poroihin liittyvän tuotannon arvioidut työllisyysvaikutukset Inarin, Rovaniemen ja Posion aluetalouksissa vuonna 2018 (henkilötyövuotta)

		Poronli- hantu- tanto	Poronli- han pien- jalostus	Poro- tila- mat- kailu	Poronli- han ra- vintola- käyttö	Poronli- han myynnin %-osuus vähit- täiskau- pan htv:sta ¹	Sivutu- tejalos- tus (po- rokäsi- työt ym.)	Yh- teensä	%- osuus koko alueta- lou- dessa
Inari	Välitön	108	jatkohanke	20	11,5	0,3	jatkohanke	140	4,5
	Välilli- nen	6	-"	2	1,3	0,3	-"	10	3,8
	Koko- nais- vaikutus	114	-"	22	12,8	0,3	-"	150	4,5
Rova- niemi	Välitön	63	-"	16	35	0,04	-"	115	0,4
	Välilli- nen	5	-"	2	4	0,04	-"	11	0,4
	Koko- nais- vaikutus	68	-"	18	39	0,04	-"	126	0,4
Posio	Välitön	30	-"	4	6	0,2	-"	40	3,9
	Välilli- nen	0,2	-"	1	1	0,2	-"	2	3,7
	Koko- nais- vaikutus	30,2	-"	5	7	0,2	-"	42	2,0

¹ Yritysmäärä on alle viiden, joten työlliset esitetään %-lukuna.

Viitteet

Aluetilinpito 2018. Suomen virallinen tilasto (SVT): Aluetilinpito [verkkójulkaisu]. ISSN=1799-3393. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 23.2.2021]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/altip/index.html>

Kietäväinen A., Vatanen E. & Ronkainen, S. 2013. Porotalouden taloudelliset ja työllistävät vaikutukset sekä muut arvot – kohti kokonaisarvoa? Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 63. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-484-710-0>

Luonnonvarakeskus. Taloustohtori. www.luke.fi/taloustohtori

Paliskuntain yhdistys. Katsaus vuoteen 2019. https://paliskunnat.fi/tiedostot/PY_vuosikertomus_2019_web.pdf

Ruokavirasto 2020. Hyväksytyt elintarvikehuoneistot. <https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/elintarvikeala/elintarvikeyrityksen-perustaminen/elintarvikehuoneistot/hyvaksytyt-elintarvikehuoneistot/>

Särkelä, M. & Jänkälä, A-L. Suullinen tiedonanto 12.9.2018.

Työssäkäynti 2018. Suomen virallinen tilasto (SVT): Työssäkäynti [verkkójulkaisu]. ISSN=1798-5528. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 23.10.2020]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/ty-okay/tau.html>

Tilastokeskus 2020. Tietoa tilastoista. Luokitukset. <https://www.stat.fi/meta/index.html>

Vatanen, E., Pirkonen, J., Ahonen, A., Hyppönen, M. & Mäenpää, I. 2006. Luonnon käyttöön perustuvien elinkeinojen paikallistaloudelliset vaikutukset Inarissa. Metsätieteen aikakauskirja 4/2006: 435-451.

Vatanen, E. 2011. Tuotosmalli panos-tuotosanalyysin välineenä - menetelmä, teoria ja paikallistaloudelliset sovellukset. Itä-Suomen yliopisto, Joensuu. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Social Sciences and Business Studies. 176 s.

Vatanen, E. & Kajala, L. 2020. Kansallispuistojen, retkeilyalueiden ja muiden luontomatkakohdeiden paikallistaloudellisten vaikutusten arviointisovelluksen kertoimien päivitys 2019. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 232. Metsähallitus. 31 s.

Haastattelut

Magga, Päivi. Haastattelu 2.10.2018.

Musta, Aune. Haastattelu 2.10.2018.

Männistö, Marja. Nordica, Inarin kunnan elinkeino- ja kehitysyhtiö. Haastattelu 2.10.2018.

Näkkäljärvi, Janne. sähköposti 4.10.2018. Sámi oahpahušguovddáš. Saamelaisalueen koulu-
tuskeskus.

Pulju, Minna. Maaseutusihtheeri, Inari. 1.10.2018.

Valkonen, Sari. Saamelaismuseum Siida. Haastattelu 2.10.2018.

8. Yhteenveto ja johtopäätökset

Marja Knuuttila¹, Jukka Tauriainen² ja Eero Vatanen³

¹Luonnonvarakeskus, Lönnrotinkatu 7, 50100 Mikkeli, marja.knuuttila@luke.fi

²Luonnonvarakeskus, Kampusranta 9, 60320 Seinäjoki, jukka.tauriainen@luke.fi

³Itä-Suomen yliopisto, KTL, Yliopistokatu 2, 80100 Joensuu, eero.vatanen@uef.fi

Tilastokeskus ei tuota poronhoidosta taloustietoa, sillä kansantalouden tilinpidossa ja aluetilinpidossa poronhoito luetaan turkistarhauksen tavoin osaksi maataloutta. Tietoa poroihin liittyvästä tuotannosta ja tuotannon arvosta tarvitaan kuitenkin esimerkiksi päätöksentekoa varten. Lisäksi olemassa oleva tilastotieto on paliskuntakohtaista, sillä poronhoito on järjestetty paliskunnittain. Porotalouteen vaikuttavia päätöksiä tehdään kuitenkin paljon esimerkiksi kuntatasolla.

Hankkeen tavoitteena oli porotalouden aluetaloudellisten vaikutusten laskentamenetelmän kehittäminen. Selvitettävänä oli poronlihantuotannon ja jalostuksen lisäksi porotilamatkailu. Poronlihaketjusta tarkasteltiin lisäksi ravintolakäyttöä ja vähittäiskaupan myyntiä. Tavanomaisesta toimialajaosta poronlihantuotanto poikkeaa siinä, että lihanjalostustoiminnoista teurastus paliskuntateurastamoissa ja lihankäsittely suoramyntiä varten luetaan poronlihatuotantoon kuuluvaksi. Poronlihan yrityksissä tapahtuva teurastus ja lihankäsittely sen sijaan on lihanjalostuksen toimialaa.

Aluetaloudet ovat erilaisia, ja asiayhteydestä yleensä selviää, minkä kokoista talousaluetta milloinkin tarkoitetaan. Virallisessa tilastoinnissa tietoa tuotetaan koko kansantaloudesta, maakunnasta, seutukunnasta ja kunnasta. Poronhoidon kyseessä ollen muita aluejakoja ovat esimerkiksi poronhoitoalue, merkkipiiri ja paliskunta. Tässä talousvaikutusten laskentamenetelmän kehittämishankkeessa aluetaloutta edusti kunta.

Aluetalouden tuotanto tilastoidaan toimialoittain (esimerkiksi maatalous, metsätalous, teollisuus, yksityiset palvelut, julkiset palvelut). Kun poroihin liittyvän tuotannon arvo tiedetään, voidaan todeta porotalouden osuus aluetalouden koko tuotannosta. Porotalouden tuotanto vaikuttaa aina myös alueen muiden toimialojen tuotantoon. Tämä johtuu siitä, että poroihin liittyvässä tuotannossa käytetään muiden toimialojen tuottamia tavaroita ja palveluja. Porotalouden aiheuttamia tuotantovaikutuksia muilla aloilla kutsutaan välillisiksi vaikutuksiksi.

Vastaavasti, kun toimialan tuotannossa tapahtuu muutos, niin se vaikuttaa aina välillisten vaikutusten kautta alueen muihin toimialoihin. Tästä syystä tuotannon muutoksen aluetaloudellisia vaikutuksia selvittäessä on huomioitava vaikutukset muihin toimialoihin. Hankkeessa kehitetty porotalouden aluetaloudellisten vaikutusten laskentamalli sisältää välittömän vaikutuksen lisäksi tuotannon välilliset vaikutukset muille toimialoille.

Porotalouden aluetaloudellisten vaikutusten laskentamallin kehittämiskeskiössä on Luonnonvarakeskuksen kannattavuuskirjanpidon yritysaineiston ja aluetalouden panos-tuotosmenetelmän yhdistäminen. Tavoitteena on, että Luonnonvarakeskuksen yritysaineistolla tuotetaan poroihin liittyvän tuotannon toiminnoille kokonaislaskelma, jonka tulokset yhdistetään panos-tuotosmallin välillisten vaikutusten laskennassa käytettävään aineistoon – panos-tuotostaulukoon. Kehitetty porotalouden aluetaloudellisten vaikutusten laskentamalli koostuu siten useasta alamallista ja niiden aineistoista.

Luonnonvarakeskuksen kannattavuuskirjanpidon yritysaineistolla tuotetaan tällä hetkellä maatalouden kokonaislaskelma. Kokonaislaskelmapalvelulla ei toistaiseksi ole julkaistu kuntakoh-

taisia kokonaislaskelmia. Kokonaislaskelman tuottamisen ja julkaisemisen edellytyksenä kunnasta tai mistä tahansa muusta alueyksiköstä on, että alueelta on käytettävissä vähintään viiden yrityksen taloustiedot laskettavalta toimialalta.

Tässä laskentamenetelmän kehittämishankkeessa kokeilukunniksi valikoituivat Inari, Rovaniemi ja Posio. Valintakriteerinä oli ensinnäkin se, että kunnassa tuli olla valmiina vähintään viisi poronhoitoyksikköä Luonnonvarakeskuksen kannattavuuskirjanpidossa poronlihantuotannon kokonaislaskelman tuottamiseksi. Näin poronhoidon yritysmäärän lisäämiseen ei tarvinnut ponnistaa hankeaikana. Kuntavalintaan vaikutti myös se, että poronhoidon luonne vaihtelee poronhoitoalueen eri osissa, joten mukaan haluttiin kuntia maantieteellisesti eri puolilta. Välihallituksen vaikutusten suuruuteen vaikuttaa tutkittavan aluetalouden tuotanto. Mitä monipuolisempaa aluetalouden tuotanto on, sitä paremmin se pystyy tuottamaan tavaroita ja palveluja poroihin liittyvään tuotantoon. Tutkimuskunniksi haluttiin myös tuotantorakenteeltaan erilaisia kuntia.

Luonnonvarakeskuksen kokonaislaskelmapalvelulla pystyttiin tuottamaan poronlihantuotannon kokonaislaskelma kaikista kolmesta tutkimuskunnasta. Poronlihanjalostuksessa tavoitteena oli tuottaa kokonaislaskelma poronlihaa jalostavista pienyrityksistä. Poronlihan pienjalostajien yritysmäärä kunnissa jää kuitenkin alle kokonaislaskelmapalveluun tarvittavan viiden yrityksen, jolloin kokonaislaskelmaa ei voida tuottaa. Lihanpienjalostusyritysten tuotantoa arvioitiin liha-alan hyväksytyin laitoslistan ja julkisista lähteistä saatujen yritystietojen avulla. Vaikka taloustietoja saadaan julkisista lähteistä, niin tuotantoon sisältyy myös muuta kuin poronlihaa, eivätkä tiedot ole riittävän tarkkoja välihallituksen tuotantovaikutusten laskemiseksi. Tästä syystä poronlihan yritysmäisestä pienjalostuksesta julkisista lähteistä saatua tietoa ei voitu lukea mukaan tutkimuskuntien poroihin liittyvään tuotantoon.

Porotaloutta harjoittavat ruokakunnat ja poromäärät ovat hyvin tiedossa, sillä alaa säädellään eloporomäärien kautta. Poronlihan jatkojalostajat samoin ovat valvonnan kautta tiedossa, sillä Ruokavirasto ylläpitää laitoslistaa hyväksytyistä liha-alan toimijoista. Toisin on porotilamatkailuyritysten kanssa. Toimialatilastoinnissa matkailuyritykset leviävät usealle eri toimialalle, joten yritysrekisteristä poiminta ei onnistu. Porotilamatkailuyrityksillä on yhdistys, mutta siihen eivät kaikki alan yritykset kuulu. Porotilamatkailun kokonaislaskelma tuotettiin Luonnonvarakeskuksen kokonaislaskelmapalvelulla, mutta kokonaislaskennasta poikkeavalla tavalla. Vähäisen yritysjoukon takia apuna käytettiin Paliskuntain yhdistyksen ylläpitämää matkailupororekisteriä.

Osa poronlihasta päätyy kuluttajille poronomistajien suoramyynnin kautta, josta myyntitulot näkyvät lihantuotantotiedoissa. Osa poronlihasta päätyy kuluttajille vähittäismyynnin kautta ulkopuolisissa myymälöissä ja ravintoloissa. Vähittäismyynti ravintoloissa tarkoittaa sitä, että ravintolat ostavat poronlihaa ja tarjoilevat poronlihaa sisältävän annoksen kuluttajalle. Hankkeessa poronlihan ravintolakäyttöä selvitettiin sekä kyselyillä että kunnittaista ravintolamäärää hyödyntäen ja saatu arvio poronlihan ravintolakäytön arvosta luettiin mukaan kunnan poroihin liittyvään tuotantoon.

Kun poronlihatuotteita myydään myymälöissä, niin niihin lisätään kaupan välitysmarginaali. Kaupan välitysmarginaalin selvittäminen on kuitenkin hankalaa tietosuojasyistä, sillä vähittäismyyntiä hallitsee kaksi suurta kauppaketjua, eikä pienempien poronlihaa muualle Suomeen välittävien paikallisyritysten mukanaolo tilannetta muuta. Vähittäismyynnin kaupan marginaalia pyrittiin arvioimaan, mutta arvion oikeellisuutta on vaikea todeta. Arvio poronlihan vähittäismyynnin marginaalista luettiin mukaan poroihin liittyvään tuotantoon.

Kun kokonaislaskelmien tuottaman välittömän vaikutuksen lisäksi huomioidaan panos-tuotomallilla laskettu välihallituksen vaikutus, niin poroihin liittyvän tuotannon arvo Inarin kunnassa oli

11,3 miljoonaa euroa eli 2,6 prosenttia Inarin kunnan aluetaloudesta. Rovaniemellä poroihin liittyvän tuotannon arvo oli 9,7 miljoonaa euroa eli 0,2 prosenttia Rovaniemen kaupungin aluetaloudesta. Posiolla poroihin liittyvän tuotannon arvo oli 1,5 miljoonaa euroa eli 1,6 prosenttia Posion kunnan aluetaloudesta.

Vaikka hankkeessa kehitetyllä porotalouden aluetaloudellisten vaikutusten laskentamallilla saatiin tuotettua kuntatulokset poronlihantuotannosta ja porotilamatkailusta sekä arviot poronlihan ravintolakäytöstä ja vähittäismyynnistä, niin tuloksiin ja varsinkin moniin osatuloksiin on suhtauduttava arvioina. Monelta osin laskelmissa jouduttiin ensisijaisten lähteiden puuttuessa käyttämään muista lähteistä johdettuja arviolukuja. Hyvä tulos sen sijaan on, että poronlihantuotannon ja porotilamatkailun tuotannot pystyttiin sovittamaan mallin muotoon välittömien ja välillisten aluetalousvaikutusten laskemiseksi.

Alkuperäinen tavoite Luonnonvarakeskuksen yritysaineiston hyödyntämisestä kokonaislaskelman tuottamiseksi toteutui parhaiten poronlihantuotannossa, josta jo on olemassa yrityksiä kannattavuuskirjanpidossa. Tältäkin osin voidaan todeta, että yritysmäärän lisääminen parantaa kokonaislaskelman tarkkuutta. Huomattava on myös, että kokonaislaskelman tuottaminen onnistuu vain kunnissa, joissa viiden ruokakunnan vähimmäismäärä toteutuu.

Poronlihan pienjalostusyrietysten osalta on todettava, että kuntalaskelma yritysaineistoa hyödyntäen ei ole mahdollinen liian pienen yritysmäärän takia. Realistinen tavoite on suuremman esimerkiksi koko poronhoitoalueen kokonaislaskelman tuottaminen. Kuntatason laskelman tuottamisessa on tyydyttävä julkisiin ja siten vaillinaisiin tietolähteisiin. Kuitenkin, kun yritysaineistoon perustuva kokonaislaskelma esimerkiksi koko poronhoitoalueelta saadaan tuotettua, voidaan sitä tarkempaa hyödyntää välillisten vaikutusten laskennassa myös kuntatasolla.

Porotilamatkailu on heterogeenistä, sillä yritysten matkailutoiminnot poikkeavat toisistaan, eikä toimijamäärästä ole tarkkaa tietoa. Jotta porotilamatkailun kokonaislaskelma voitaisiin yritysaineistolla tuottaa, tarvitaan vähintään viisi tiedonluovuttajayritystä ja tieto tutkimusalueen yritysmäärästä. Porotilamatkailun osalta paras vaihtoehto olisi oma hanke, joka tuottaisi tarvittavat tiedot kokonaislaskelmaa varten.

Tilanne on samankaltainen poronlihan ravintolarjoilun osalta. Poronlihan ravintolakäytön kokonaislaskelman tarkentamiseksi tarvitaan lisätietoa ravintoloiden käyttämästä poronlihasta. Oma hanke, jossa esimerkiksi osana muita tutkimuskysymyksiä selvitetään poronlihan käyttöä ravintola-alan asiantuntijan johdolla, on paikallaan.

Poronhoidon sivutuotteiden, kuten nahkojen, osalta suurimmat toimijat tiedetään, mutta ei välttämättä kattavasti matkamuisto- ja muita tuotevalmistajia. Myös sivutuotteiden tuotannon arvon mukaan ottamiseksi, lisäselvitystä olemassa olevista yrityksistä ja niiden tuotannosta tarvitaan.

Porotalouden välillisten vaikutusten laskennan suuri haaste on tiedonsaanti hankintojen kohdistumisesta. Mikäli yritysten tuotantoa varten tekemät hankinnat kohdistuvat paikalliseen tuotantoon, niin hankinnoista syntyy välillisiä tuotantovaikutuksia. Hankintojen kohdistumista selvitetään haastatteleamalla hankintoja tekeviä (poroisännät) sekä niitä tarjoavia (paikallisyrittäjät). Täsmällisempää tietoa saadaan, mikäli tiedonluovuttajayritykset kirjaavat ostosten hankintakanavat. Tavarahankintojen kohdistamista mutkistaa myös se, että vaikka tavara hankitaan paikallisesti, niin itse tuote on usein valmistettu muualla, jolloin paikallista tuotantoa on vain välityrityksen osuus.

Kehitetty aluetaloudellisten vaikutusten laskentamalli sisältää porotoimialojen välittömän sekä tavara- ja palveluhankinnoista seuraavan välillisen vaikutuksen. Aluetaloudellisten vaikutusten laskennassa selvitetään usein myös tuotannossa syntyneiden tulojen käytön vaikutukset. Tämä tarkoittaa niitä tuotantovaikutuksia, jotka syntyvät kotitalouksien käyttäessä tuotannossa hankittuja tuloja sekä yritysten investoidessa tuotantoon. Tämän vaikutuslaskennan osalta mallia on mahdollista täydentää jatkossa.

Hankkeen porotilamatkailun ja poronlihan jatkojalostuksen aineistohankinta ei onnistunut suunnitellulla tavalla ja suunnitellussa laajuudessa. On ilmeistä, että pilottihanke ei kyennyt vakuuttamaan informantteja siitä, että tutkimus ja talousseuranta voisivat hyödyttää joko suoraan tai ainakin välillisesti heidän liiketoimintaansa.

Mikäli aineistopohjaa aiotaan laajentaa tulevissa hankkeissa, yritysten rekrytointiin ja sitouttamiseen on panostettava enemmän. Koska rahallista korvausta aineiston luovuttamisesta tuskin on mahdollista maksaa, yrityksille on voitava tarjota konkreettisia yrityksen liiketoiminnassa käytettävissä olevia hyötyjä. Sellaisia voisivat olla tilinpäätösanalyysit, ennakointilaskelmat, vertailuraportit, yrityksen aluetaloudellisten vaikutusten analyysi tms. Lisäksi tutkimuksen hyödyt poroeläinliiketoiminnalle tulisi kommunikoida vielä selkeämmin julkisessa keskustelussa, mikä voisi motivoida yrityksiä luovuttamaan aineistonsa.

Aineiston keruun järjestäminen olisi oltava jonkin paikallisen tai ainakin alueellisen toimijan hallussa, jolla olisi suoraa kosketuspintaa yrittäjiin. Tällainen malli on todettu hyväksi niin maatalouden kuin porotaloudenkin kannattavuuskirjanpidon aineiston hankinnassa.

Poronlihan tuotannon kannattavuuskirjanpidon otos ei kata kaikkia kuntia, sillä sen otanta on suunniteltu paliskuntajakoon perustuvien merkkipiirialueiden pohjalta ja lisäksi kannattavuuskirjanpitoon osallistuminen on vapaaehtoista. Jos porotaloudesta haluttaisiin julkaista tulokset kaikista kunnista vähintään viiden yrityksen ryhminä, otokseen tarvittaisiin vähintään 135 yritystä 27 poronhoitoalueen kunnasta.

Porotalouden kannattavuuskirjanpitoaineiston tulokset osoittavat poronlihan suoramyynnin yleistyneen ja olevan merkittävä tulolähde useille poronlihan tuotannon harjoittajille. Aineiston poikkileikkauksella suoramyynnille ei kuitenkaan ollut osoitettavissa merkittävää suoraviivaista positiivista kannattavuusvaikutusta. Luokitellun aineiston tarkastelu antoi viitteitä kannattavuusvaikutuksesta.

Suoramyynnin avulla saatu korkeampi lihan hinta ei välttämättä paranna toiminnan kannattavuutta, jos sen saavuttamiseksi on uhrattava liikaa kustannuksia. Suoramyynnin harjoittamisen kannattavuusvaikutus on positiivinen, kun siitä aiheutuneet kustannukset (ml. oman työpanoksen arvo) ovat pienemmät kuin suoramyynnistä saatu lisätuotto.

Porotilamatkailun todettiin olevan varsin työvoimaintensiivinen ala. Tuloslaskelman kustannuksista 53 prosenttia muodostui joko oman työn tai palkatun henkilöstön kustannuksista. Porotilamatkailu on tarkastelun perusteella hyvin kannattavaa verrattuna poronlihan tuotantoon: sen kannattavuuskerroin oli 2,49, kun samaan aikaan poronlihan tuotannossa se oli noin 0,40.

Tämän hankkeen ansiona voidaan pitää, että se toimi pilottina, jossa luotiin raamit porotilamatkailun ja poronlihan pienjalostuksen talousseurannalle. Jatkuva seuranta kannattavuuskirjanpidon tapaan olisi käyttökelpoinen työkalu niin tutkimukselle, hallinnolle, opetukselle kuin yrityksillekin. Tietoisuuden lisääminen yritysten taloudellisesta kehityksestä auttaisi niitä kehittämään toimintaansa ja kilpailukykyään.

Kiitokset

Hanke ei olisi toteutunut ilman yhteistyötä Paliskuntain yhdistyksen kanssa. Haluamme kiittää hankekumppania Paliskuntain yhdistystä hyvästä yhteistyöstä. Kiitokset erityisesti hanketyöhön osallistuneille Matti Särkelälle ja Anna-Leena Jänkälälle, jotka opastivat meitä porotalouden tilastoihin ja poroihin liittyvän tuotannon toimijoiden pariin.

Liitteet

Liite 1

Porotalouden tuloslaskelma poronhoitovuodelle (Poronhoitajan muistiinpanot, Excel- taulukko)

POROTALOUDEN TULOS- LASKELMA PORONHOITO- VUODELTA

Tuloslaskelma sisältää sekä verolliset että verottomat tulot ja menot ilman arvonlisäveroa

TULOT

Myynnit

Paliskunnan maksamat pororahat	_____
Suoramyynti	_____
Muu myynti	_____

Muut saadut tulot

Hoitotyökorvaus	_____
Paliskunnan maksamat korvaukset	_____
Korvaukset petojen tappamista	_____
Korvaukset auton alle jääneistä	_____
Korvaukset junan alle jääneistä	_____
Muut saadut korvaukset	_____
Eloporotuki	_____
Aloitustuki sekä muut tuet ja avus- tukset	_____
Korkotuotot	_____
Muut tulot	_____

Tulot yhteensä

=====

MENOT

Hankintojen menot

Kelkat ja reet käyttökulut	_____
Pakettiauton käyttökulut	_____
Mönkijän käyttökulut	_____
Porotalouden käyttökulut	_____

Ruokintakulut

Tarhaus ja ruokinta	_____
---------------------	-------

Muut kulut

Valtion lainan korot	_____
Pankkilainan korot	_____
Muiden lainojen korot	_____
Paliskunnalle maksettu hoitomaksu	_____

	Muut paliskunnan perimät maksut	_____
	MYEL -maksut	_____
	Vakuutukset	_____
	Muut kulut	_____
Kulut ennen poistoja		_____
Poistot		_____
	Kalustoluettelosta	_____
Kulut yhteensä		=====
Porotalouden tulos ennen veroja ja omaa käyttöä		_____
	- Verot	
	+ Oma käyttö	
Elinkeinon tulos		=====

___/___/20___

Liite 2

Poronmistajan arvonlisäverolaskelma (Poromiehen muistiinpanot, Excel-taulukko)

PORONMISTAJAN ARVONLISÄVEROLASKELMA

PORONHOITOVUOSI _____

Pääsivulle

NIMI: _____

HENKILÖTUNNUS: _____

PALISKUNTA: _____

MYYNIT Teuraiden määrä:		Kpl yht.	Kg yht.	VEROLLINEN YHTEENSÄ	ARVONLISÄ- VERO	VEROTON YHTEENSÄ
A. SUORAMYyntI	Tili					
1. Myynti alv 24 %	8801					
2. Myynti alv 14 %	8800					
3. Myynti alv 0 %	8802					
4. Myynti EU-maihin alv 0 %	8803					
5. EU:n ulkopuolelle alv 0 %	8804					
B. OMA KÄYTTÖ						
1. Alv 24 %	8812					
2. Alv 14 %	8811					
3. Alv 0 %	8810					
C. KÄYTTÖMAISUUS MYyntI						
1. Kelkat, mönkijät, alv 24 %	8823					
2. Pakettiautot, alv 24 %	8825					
3. Muut koneet ja laitteet, alv 24 %	8826					
4. Koneet ja laitteet, alv 0%	8824					
5. Rakennelmat, alv 0%	8827					
D. MUU MYyntI						
1. Myynti alv 24 %	8820					
2. Myynti alv 14 %	8821					
3. Myynti alv 0 %	8822					
MYYNIT YHTEENSÄ						
E. TAVARAOSTOT JA MAAHANTUONTI						
1. EU tavaraostot, alv 24 %	8835					
2. EU tavaraostot, alv 14 %	8836					
3. Maahantuonti, alv 24%	8837					
4. Maahantuonti, alv 14%	8838					
ALV TAVARAOSTOISTA ULKOMAILTA YHTEENSÄ KOHDAT A-E YHTEENSÄ	8890					

OSTOT		VEROLLINEN YHTEENSÄ	ARVONLISÄ- VERO	VEROTON YHTEENSÄ
F. TARHAUS JA RUOKINTA	Tili			
1. Ostot alv 24 %	8940			
2. Ostot alv 14 %	8941			
3. Ostot alv 0 %	8942			
G. MUUT POROTALOUDEN OSTOT				
1. Kelkat ja reet, alv 24 %	8900			
2. Kelkkojen käyttökulut, alv 24 %	8901			
3. Pakettiautot, alv 24 %	8902			
4. Pakettiautojen käyttökulut, alv 24 %	8903			
5. Mönkijät, alv 24 %	8904			
6. Mönkijöiden käyttökulut, alv 24 %	8905			
7. Muut koneet ja laitteet, alv 24 %	8906			
8. Koneet ja laitteet, alv 0 %	8922			
9. Rakennelmat, alv 24 %	8908			
10. Rakennelmat, alv 0 %	8923			
11. Porotalouden käyttökulut, alv 24 %	8914			
12. Porotalouden käyttökulut, alv 14 %	8919			
13. Porotalouden käyttökulut, alv 10 %	8921			
14. Porotalouden käyttökulut, alv 0 %	8924			
OSTOT YHTEENSÄ	8980			
MAKSETTAVA VERO TAI PALAUTUKSEEN OIKEUTTAVA VERO				

Päiväys ____/____/201__

Poronmistajan allekirjoitus

LIITTEET: Tilitykseen liittyvät tositteet _____ kpl

Liite 3

Porotalouden toimialojen tilikartta (Kannattavuuskirjanpito, Luonnonvarakeskus)

TILINUMERO	TILIN NIMI
1xxxx	VASTAAVAA
10xxxx	KÄYTTÖOMAISUUS
101xxx	AINEETTOMAT HYÖDYKKEET
1010	Perustamismenot
1010xx	PERUSTAMISMENOT
1011	Perustamismenojen aktivointi
1013	Perustamismenojen arvonkorotus
1015	Perustamismenojen poistot
1020	Tutkimus- ja kehittämismenot
1020xx	TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISMENOT
1021	Tutkimus- ja keh.menojen aktivointi
1023	Tutkimus- ja keh.menojen arvonkorotus
1025	Tutkimus- ja kehittämismenojen poistot
1030	Aineettomat oikeudet
1030xx	AINEETTOMAT OIKEUDET
1031	Aineett. oikeuksien hankintamenot
1033	Aineettomien oikeuksien arvonkorotus
1034	Aineettomien oikeuksien myynti
1035	Aineettomien oikeuksien poistot
1040	Liikearvo
1040xx	LIKEARVO
1041	Liikearvon hankintamenot
1043	Liikearvon arvonkorotus
1044	Liikearvon myynti
1045	Liikearvon poistot
1050	Muut pitkävaikutteiset menot
1050xx	MUUT PITKÄVAIKUTTEISET MENOT
1051	Muiden pitkävaik.menojen aktivointi
1053	Muiden pitkävaik.menojen arvonkorotus
1054	Muiden pitkävaik.menojen myynti
1055	Muiden pitkävaik.menojen poistot
1060	Aineettomien hyödykk. ennakkomaksut
110xxx	AINEELLISET HYÖDYKKEET
1110	Maa- ja vesialueet
1110xx	MAA- JA VESIALUEET
1111	Maa- ja vesialueiden hankintamenot
1112	Maa- ja vesial. muut aktivoituneet menot
1113	Maa- ja vesialueiden arvonkorotus
1114	Maa- ja vesialueiden myynti
1116	Paljaanmaan arvo
1120	Rakennukset
1120xx	RAKENNUKSET
1121	Rakennusten hankintamenot
1122	Rakennusten muut aktivoituneet menot
1123	Rakennusten arvonkorotukset
1124	Rakennusten myynti
1125	Rakennusten poistot
1130	Koneet ja kalusto
1130xx	KONEET JA KALUSTO
1131	Koneiden hankintamenot
1132	Koneiden muut aktivoituneet menot
1133	Koneiden arvonkorotukset
1134	Koneiden myynti
1135	Koneiden ja kaluston poistot
1140	Salaojat, sillat, kaivot yms.
1180	Muu käyttöomaisuus
1180xx	MUUT AINEELLISET HYÖDYKKEET

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 30/2021

1181	Muun käyttöomaisuuden hankintamenot
1182	Muun käyttöomaisuuden muut aktiv. menot
1183	Muun käyttöomaisuuden arvonkorotukset
1184	Muun käyttöomaisuuden myynti
1185	Muun käyttöomaisuuden poistot
1190	Aineellisten hyödykk. ennakkomaksut
141xxx	KOM-ARVOPAPERIT JA MUUT SJOITUKSET
1470	Muun yritystoiminnan osakkeet ja osuudet
1480	Muun yritystoiminnan lainasaamiset
1490	Muun yritystoiminnan muut sijoitukset
15xxxx	ARVOSTUSERÄT
1590	Muun yritystoiminnan arvostuserät
16xxxx	VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS
161xxx	VAIHTO-OMAISUUS
1670	Muun yritystoim. aineet ja tarvikkeet
1675	Muun yritystoim. keskeneräiset tuotteet
1680	Muun yritystoiminnan tuotteet
1681	Muun yritystoiminnan eläimet
1685	Muun yritystoim. muu vaihto-omaisuus
1690	Muun yritystoim. maksetut ennakkomaksut
171xxx	SAAMISET
1771	Muun yritystoiminnan myyntisaamiset
1772	Muun yritystoiminnan tukisaamiset
1775	Muun yritystoim. lyhytaik. lainasaamiset
1781	Muun yritystoiminnan menoennakot
1782	Muun yritystoiminnan ALV-saamiset
1790	Muun yritystoiminnan muut saamiset
181xxx	RAHOITUSARVOPAPERIT
1870	Muun yritystoim. osakkeet, lyhytaik.
1880	Muun yritystoiminnan muut arvopaperit
191xxx	RAHAT JA PANKKISAAMISET
1970	Muun yritystoiminnan käteiskassa
1980	Muun yritystoiminnan pankkitilit
1990	Muun yritystoim. sijoitus- yms. talletukset
2xxxxx	VASTATTAVAA
20xxxx	OMA PÄÄOMA
215xxx	MUUN YRITYSTOIMINNAN OMA PÄÄOMA
2150	Muun yritystoiminnan oma pääoma
2160	Muun yritystoim. osake/osuuspääoma/
2170	Muun yritystoiminnan peruspääoma
2180	Yksityisötöt muusta yritystoiminnasta
2180xx	MUUN YRITYSTOIM. MUU OMA PÄÄOMA
2181	Yks.tal. otetut tarvikkeet muusta yr.toiminnasta
2182	Yks.tal. otetut tuotteet muusta yr.toiminnasta
2184	Yks.talouden rahanostot muusta yritystoiminnasta
2185	Yksityispanot muuhun yritystoimintaan
2186	Yks.tal. tavarasjoiit. muuhun yr.toimintaan
2188	Yks.tal. rahasisjoiit. muuhun yr.toimintaan
2189	Muun yritystoim. muu oma pääoma
2190	Muun yritystoim. edell. tilikausien voitto
2199	Muun yritystoim. tilikauden voitto
22xxxx	VARAUKSET
2270	Muun yritystoiminnan kertynyt poistoero
2280	Muun yritystoiminnan jha-varaukset
2285	Muun yritystoiminnan tasausvaraukset
2290	Muun yritystoiminnan muut varaukset
23xxxx	INVESTOINTITUKI
2310	Investointituen tasearvo
2311	Investointituki, maksettu
2314	Investointituki, kohde myyty
2315	Investointitukien tuloutus
24xxxx	ARVOSTUSERÄT
2490	Muun yritystoiminnan arvonkorotukset

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 30/2021

25xxxx	VIERAS PÄÄOMA
250xxx	PITKÄAIKAISET VELAT
2660	Muun yritystoiminnan valtionlainat
2665	Muun yritystoiminnan korkotukilainat
2670	Muun yritystoim. muut pankkilainat
2680	Muun yritystoiminnan eläkelainat
2690	Muun yritystoim. muut pitkäaik. velat
270xxx	LYHYTAIKAISET VELAT
2850	Muun yritystoim. lyhytaik. pankkilainat
2859	Muun yr.toim. pitkäaik. lainojen lyhennykset
2860	Muun yritystoiminnan valuuttalainat
2865	Muun yritystoiminnan rahoitusyhtiölainat
2870	Muun yritystoim. lyhytaik. eläkelainat
2875	Muun yritystoim. saadut ennakkomaksut
2880	Muun yritystoiminnan ostovelat
2885	Muun yritystoiminnan rahoitusvekselit
2891	Muun yritystoiminnan ALV-velat
2895	Muun yritystoim. muut lyhytaikaiset velat
2970	Muun yritystoiminnan myynnin alv-velat
2970xx	MUUN YRITYSTOIMINNAN ALV-VELAT
2971	Suoritettava vero 22%/muu yritystoiminta
29711	Suoritettava vero 23%/muu yritystoiminta
29712	Suoritettava vero 24%/muu yritystoiminta
2972	Suoritettava vero 17%/muu yritystoiminta
2973	Suoritettava vero 12%/muu yritystoiminta
29731	Suoritettava vero 13%/muu yritystoiminta
29732	Suoritettava vero 14%/muu yritystoiminta
2974	Suoritettava vero 8%/muu yritystoiminta
2975	Suoritettava vero 6%/muu yritystoiminta
2976	Suoritettava vero 10%/muu yritystoiminta
2979	Muun yr.toim. yhteisöhankintojen vero
29791	Muun yr.toim. yhteisöhankintojen vero 23%
29792	Muun yr.toim. yhteisöhankintojen vero 24%
2980	Muun yritystoiminnan ostojen alv-saamiset
3xxxxx	KOKONAISTUOTOT
35xxxx	MUUN YRITYSTOIMINNAN TULOT
3560xx	TULOT POROTALOUDESTA
3560	Tulot porotaloudesta
3561	Poronlihan suoramyynti
3562	Eloporojen myynti
3563	Suoramyynti EU-maihin
3564	Suoramyynti EU-maiden ulkopuolelle
3565	Muut porotalouden myyntitulot
3566	Paliskunnan maksamat pororahat
3561xx	TULOT PORONLIHAN JATKOJALOSTUKSESTA
35610	Leikatun poronlihan myynti
35611	Poronlihajalosteiden myynti
35612	
35613	
35614	
35615	
35616	
35617	
35618	
35619	Poronlihan jatkojalostuksen muut myyntitulot
3562xx	TULOT POROTILAMATKAILUSTA
35620	
35621	
35622	
35623	
35624	
35625	
35626	

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 30/2021

35627	
35628	
35629	Porotilamatkailun muut myyntitulot
3563xx	TULOT POROKÄSITÖISTÄ
35630	
35631	
35632	
35633	
35634	
35635	
35636	
35637	
35638	
35639	Porokäsityön muut myyntitulot
3680xx	MUUN YRITYSTOIMINNAN MUUT TULOT
3685	Muun toiminnan tulot (ei OGA)
369xxx	MUUN YRITYSTOIM. MYYNIN OIKAISUERÄT
3691	Muun yritystoim. annetut alennukset
3699	Muun yr.toim. muut myynnin oikaisuerät
37xxxx	AVUSTUKSET JA TUET
37691	Investointitukien tuloutus
379xxx	MUUN YRITYSTOIMINNAN TUET
3792	Porotalouden tuet
3793	Porotalouden muut tuet
3799	Muut muun yritystoiminnan tuet
38xxxx	MUUT OIKAISUERÄT
387xxx	MUUN YRITYSTOIMINNAN MUUT OIKAISUERÄT
3870	Muun yritystoim. tuotevarastojen muutos
3871	Muun yritystoim. eläinomaisuuden muutos
3872	Porojen varastomuutoksen korjaus
3890	Muun yritystoim. siirrot muille toimialoille
3894	Muun yritystoim. arvonlisäveroton yks.käyttö
39xxxx	LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT
397xxx	MUUN YRITYSTOIM. MUUN LIIKETOIM. TUOTOT
3970	Muun yritystoim. muun liiketoim. tulot
3980	Paliskunnan maksama hoitotyökorvaus
3981	Paliskunnan maksamat kulukorvaukset
3982	Muut paliskunnalta saadut korvaukset
3983	Korvaukset petojen tappamista
3984	Korvaukset auton alle jääneistä
3985	Korvaukset junan alle jääneistä
3986	Muut korvaukset
3987	Poronlihan jatkojal. muun liiketoim. tulot
3988	Porotilamatkailun muun liiketoim. tulot
3989	Porokäsityön muun liiketoim. tulot
4xxxxx	MUUTTUVAT KULUT
4095xx	POROJEN REHUT
4096	Porojen heinä
4097	Porojen säilörehu
4099	Porojen muut ostorehut
4120xx	ELÄINLÄÄKEKULUT
4129	Muiden kotieläinten lääkekulut
4180xx	KOTIELÄINTALOUDEN TARVIKKEET
4189	Muiden kotieläintalouden tarvikkeet
4190xx	KOTIELÄINTAL. TARVIKEVAR. MUUTOS
4198	Kotieläintal. tarvikevarastojen muutos
47xxxx	MUUN YRITYSTOIM. AINE- JA TARVIKEKULUT
470xxx	MUUN YRITYSTOIM. AINE- JA TARVIKEOSTOT
4750xx	POROTALOUDEN AINE- JA TARVIKEOSTOT
4750	Porotalouden aine- ja tarvikeostot
4751	Kelkat ja reet, käyttökulut
4752	Pakettiauton käyttökulut
4753	Mönkijät, käyttökulut

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 30/2021

4754	Porotalouden muut käyttökulut
4755	Tarhaus ja vasotus, ostot
4756	Maastoruokinta, ostot
4757	Poltto- ja voiteluaineet, kelkat
47571	Poltto- ja voiteluaineet, mönkijät
47572	Poltto- ja voiteluaineet, autot
4758	Teurasporojen hankinta
4759	Siitosporojen hankinta
4751xx	PORONLIHAN JATKOJALOSTUKSEN AINE- JA TARVIKEOSTOT
47510	
47511	
47512	
47513	
47514	
47515	
47516	
47517	
47518	
47519	Poronlihan jatkojalostuksen muut tarvikkeet
4751xx	POROTILAMATKAILUN AINE- JA TARVIKEOSTOT
47510	
47511	
47512	
47513	
47514	
47515	
47516	
47517	
47518	
47519	Porotilamatkailun muut tarvikkeet
4751xx	POROKÄSITYÖN AINE- JA TARVIKEOSTOT
47510	
47511	
47512	
47513	
47514	
47515	
47516	
47517	
47518	
47519	Porokäsityön muut tarvikkeet
479xxx	MUUN YRITYSTOIM. TARVIKEVARAST. MUUTOS
4795	Porotalouden tarvikevaraston muutos
47951	Poronlihan jatkojalostuksen tarvikevaraston muutos
47952	Porotilamatkailun tarvikevaraston muutos
47953	Porokäsityön tarvikevaraston muutos
48xxxx	ULKOPUOLISET PALVELUT
488xxx	MUUN YRITYSTOIM. ULKOPUOLISET PALVELUT
4880	Muun yritystoiminnan konetyöt
4890	Muun yritystoiminnan rahtikulut
4899	Muun yritystoiminnan muut ostopalvelut
49xxxx	SISÄISET SIIRROT (=VASTAANOTETUT SUORITTEET)
4950	Muun yritystoiminnan siirrot muilta toimialoilta
53xxxx	MUUN YRITYSTOIM. MUUTTUVAT HENKILÖSTÖKULUT
5310	Muun yritystoiminnan nettopalkat
5320	Muun yr.toim. palkkojen ennakonpidätykset
5330	Muun yr.toim. palkkojen muut pidätykset
5340	Muun yritystoiminnan sotu-maksut
5350	Muun yr.toim. työntek. eläkevakuutusmaksut
5360	Muun yr.toim. muuttuvat henkilöstökulut
5380	Muun yrityst. henk.kulujen siirto muilta toimial.
5390	Muun yrityst. henk.kulujen siirto muille toimial.
5395	Muun yrityst. henk.kulujen siirto investointeihin

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 30/2021

57xxxx	MUUN YRITYSTOIM. MUUT MUUTTUVAT KULUT
5710	Muun yritystoim. työntek. matkakulut
5720	Muun yritystoiminnan konevuokrat
5730	Muun yritystoiminnan luottotappiot
5740	Muun yritystoiminnan sähkö
5750	Muun yritystoim. vesi- ja jätevesimaksut
5760	Muun yritystoiminnan jätehuolto
5780	Paliskunnalle maksettu hoitomaksu
5781	Muut paliskunnan perimät maksut
5790	Muun yritystoim. muut muuttuvat kulut
6xxxxx	KIINTEÄT KULUT
66xxxx	MUUN YRITYSTOIMINNAN KIINTEÄT KULUT
660xxx	MUUN YRITYSTOIM. KIINTEÄT HENKILÖSTÖKULUT
6610	Muun yritystoim. kiinteät palkat (oma/perhe)
6620	Muun yritystoim. kiint. palkkojen sivukulut
6691	Porotalouden palkkavaatimus
66911	Poronlihan jatkojalostuksen palkkavaatimus
66912	Porotilamatkailun palkkavaatimus
66913	Porokäsityön palkkavaatimus
670xxx	MUUN YRITYSTOIM. KIINTEÄT VUOKRAKULUT
6700	Muun yritystoiminnan kiinteät vuokrat
671xxx	MUUN YRITYSTOIMINNAN MUUT KIINTEÄT KULUT
6710	Muun yritystoiminnan matkakulut
6720	Muun yritystoim. koneiden kunnossapito
6730	Muun yritystoim. pienkaluston hankinta
6740	Muun yr.toim. rakenn. kunnossapitokulut
6741	Muun yr.toim. kiinteistöjen hoitokulut
6750	Muun yritystoiminnan vakuutusmaksut
6755	Yrittäjäeläke-, MYEL yms. maksut
6760	Muun yritystoiminnan markkinointikulut
6770	Muun yritystoiminnan julkiset maksut
6771	Muun yritystoiminnan kiinteistövero
6772	Muun yritystoiminnan ajoneuvoverot
6773	Muun yritystoiminnan katsastusmaksut
6781	Muun yritystoiminnan puhelinkulut
6782	Muun yritystoiminnan koulutuskulut
6783	Muun yritystoiminnan neuvontakulut
6784	Muun yritystoiminnan lehdet ja kirjallisuus
6785	Muun yritystoiminnan jäsenmaksut
6786	Muun yr.toim. kirjanpito- ja toimistokulut
6791	Muun yritystoiminnan tiemaksut
6799	Muun yritystoiminnan muut kiinteät menot
7xxxxx	POISTOT
7710	Poistot rakennuksista
7810	Poistot koneista ja kalustosta
7910	Poistot aineettomista hyödykkeistä
7920	Poistot salaojista yms.
7930	Poistot kasvustoista
7940	Poistot metsätal. aktivoiduista menoista
7950	Poistot muista hyödykkeistä
8xxxxx	RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT
860xxx	MUUN YRITYSTOIM. RAHOITUSTUOTOT
8610	Yht.veron hyv. oik. muun yr.toim. osingot ja korot
8620	Muun yritystoim. yhtiöveron hyvitystuotot
8650	Muun yritystoiminnan muut korkotulot
8690	Muut muun yritystoiminnan rahoitustuotot
870xxx	MUUN YRITYSTOIMINNAN RAHOITUSKULUT
8710	Muun yritystoiminnan korkokulut
8770	Toimitusmaksut ym. muun yr.toim. rahoituksesta
8780	Muun yritystoiminnan muut rahoituskulut
8790	Poistot muun yritystoim. sijoituksista
9xxxxx	SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT
90xxxx	SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 30/2021

9300	Muun yritystoiminnan satunnaiset tuotot
9350	Muun yritystoiminnan satunnaiset kulut
94xxxx	MYYNTIVOITOT/ -TAPPIOT
9410	Koneiden ja kaluston myyntivoitot
9420	Rakennusten myyntivoitot
9430	Muun käyttöomaisuuden myyntivoitot
9450	Koneiden ja kaluston myyntitappiot
9460	Rakennusten myyntitappiot
9470	Muun käyttöomaisuuden myyntitappiot
96xxxx	POISTOEROJEN MUUTOS
9649	Muun yritystoim. poistoeron muutos
97xxxx	VARAUSTEN LISÄYS/VÄHENNYS
9770	Muun yritystoiminnan varausten lisäys
9780	Muun yritystoiminnan varausten tuloutus
98xxxx	VÄLITTÖMÄT VEROT
9870	Muun yritystoiminnan ennakoverot
9880	Muun yritystoiminnan veronpalautukset
9890	Muun yritystoiminnan jälkiverot
99xxxx	TILIKAUDEN VOITTO
9970	Muun yritystoim. tilikauden voitto/tappio
VA100	KÄYTTÖOMAISUUS
VA110	AINEETTOMAT HYÖDYKKEET
VA120	Perustamis- ja tutkimusmenot
VA140	Aineettomat oikeudet
VA150	Liikearvo
VA160	Muut pitkävaikutteiset menot
VA170	Ennakkomaksut
VA200	AINEELLISET HYÖDYKKEET
VA210	Maa- ja vesialueet
VA220	Rakennukset ja rakennelmat
VA230	Koneet ja kalusto
VA240	Muut aineelliset hyödykkeet
VA250	Ennakkomaksut
VA300	PITKÄAIKAISET SIIJOITUKSET
VA310	Osakkeet ja osuudet
VA320	Lainasaamiset
VA330	Muut sijoitukset
VA400	ARVOSTUSERÄT
VA410	Arvostuserät
VA500	VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS
VA510	VAIHTO-OMAISUUS
VA520	Aineet ja tarvikkeet
VA530	Keskeneräiset tuotteet
VA540	Valmiit tuotteet ja tavarat
VA550	Kotieläimet
VA560	Muu vaihto-omaisuus
VA570	Ennakkomaksut
VA600	SAAMISET
VA610	Myyntisaamiset
VA620	Tukisaamiset
VA630	Siirtosaamiset (alv)
VA640	Muut saamiset
VA700	RAHOITUSARVOPAPERIT
VA710	Osakkeet ja osuudet
VA720	Muut arvopaperit
VA800	RAHAT JA PANKKISAAMISET
VA810	Pankkitilit ja kassa
VS100	OMA PÄÄOMA
VS110	Osake- ja osuuspääoma
VS120	Muu oma pääoma
VS130	Edellisten tilikausien voitto/tappio
VS140	Tilikauden voitto/tappio
VS200	VARAUKSET

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 30/2021

VS210	Poistoero
VS220	Vapaaehtoiset varaukset
VS230	Pakolliset varaukset
VS240	Investointituen tasearvo
VS300	ARVOSTUSERÄT
VS310	Arvonkorotukset
VS400	VIERAS PÄÄOMA
VS500	PITKÄAIKAINEN VIERAS PÄÄOMA
VS510	Valtionlainat
VS520	Korkotukilainat
VS530	Muut pankkilainat
VS540	Eläkelainat
VS550	Muut pitkäaikaiset velat
VS600	LYHYTAIKAINEN VIERAS PÄÄOMA
VS610	Lyhytaikaiset pankkilainat
VS620	Eläkelainat
VS630	Saadut ennakot
VS640	Ostovelat
VS650	Rahoitusvekselit
VS660	Siirtovelat (alv)
VS670	Muut lyhytaikaiset velat
VT100	TUOTOT
VT110	Myyntituotot
VT120	Tuet
VT200	LIIKEVAIHTO
VT210	Tuotevarastojen muutos (+/-)
VT220	Sisäiset siirrot (luovutettu)
VT225	Investointitukien tuloutus
VT230	Liiketoiminnan muut tuotot
VT250	KOKONAISTUOTTO
VT300	MUUTTUVAT KULUT
VT320	Aineet ja tarvikkeet, ostot
VT330	Varastojen muutos (-/+)
VT340	Sisäiset siirrot (vastaanotettu)
VT345	Tilakäyttö
VT350	Ulkopuoliset palvelut
VT360	Henkilöstökulut
VT370	Muut muuttuvat kulut
VT390	MYYNTIKATE
VT400	KIINTEÄT KULUT
VT410	Yrittäjäperheen palkkavaatimus
VT415	Omat palkat ja sivukulut
VT420	Vuokrat
VT430	Muut kiinteät kulut
VT500	KÄYTTÖKATE
VT510	POISTOT
VT520	Rakennusten poistot
VT530	Koneiden ja kaluston poistot
VT540	Muut poistot
VT600	LIIKEVOITTO/-TAPPIO
VT610	RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT
VT620	Rahoitustuotot
VT630	Rahoituskulut
VT700	TULOS ENNEN SATUNNAISERIÄ
VT710	SATUNNAISET TUOTOT JA KULUT
VT720	Satunnaiset tuotot
VT730	Satunnaiset kulut
VT800	TULOS ENNEN VARAUKSIA JA VEROJA
VT810	Poistoeron muutos (-/+)
VT820	Vapaaehtoisten varausten muutos (-/+)
VT830	Välittömät verot
VT900	TILIKAUDEN VOITTO/TAPPIO

Liite 4

Poronlihanjalostusyrityksen työtuntien selvittämisessä käytetty Excel-taulukko (Kannattavuus-kirjanpito, Luonnonvarakeskus)

Tätä taulukkoa voi käyttää hyväksi työpanoksen yhteismäärää arvioitaessa.
 Kaikkiin sarakkeisiin ei ole pakko saada lukuja, vaan ne ovat auttamassa hahmottamaan työtuntien jakaumaa työlajeittain.
 Taulukon voi täyttää tarvittaessa jokaiselle yrittäjäperheen jäsenelle erikseen, jos siten on helpompi tarkastella työtuntien määrää

YRITTÄJÄPERHEEN TYÖT, TUNTIA/KK	lihanjalostuksen "juoksevat" työt ¹	markkinointityöt ²	työntekijöiden koulutus ³	hallinnolliset työt = johtotyö ⁴	raken teiden ja kaluston kunnossapitotyö	muu lihanjalostukseen liittyvä työ	rakennustyö ⁵	Yhteensä
tammi								0
helmi								0
maalis								0
huhti								0
touko								0
kesä								0
heinä								0
elo								0
syys								0
loka								0
marras								0
joulu								0
yht.	0	0	0	0	0	0	0	0
1) Kaikki lihanjalostusyrityksen päivittäistyöt ml. ruohojen vastaanotto, leikkuu, jalosteiden valmistus jne.								
2) Tuotteiden markkinointiin (tuotekehitys, mainonta, tuotteiden esillepanon suunnittelu, asiakaskyselyt jne.) käytetyt työtunnit								
3) Työntekijöiden perehdytys, neuvonta yms.								
4) Tähän kirjataan kaikki ns. paperityöt, suunnittelutyöt jne.								
5) Tähän itse tehty rakennustyö								

Liite 5

**Porotilamatkailuyritysten työtuntien selvittämisessä käytetty Excel-taulukko
(Kannattavuuskirjanpito, Luonnonvarakeskus)**

Tätä taulukkoa voi käyttää hyväksi työpanoksen yhteismäärää arvioitaessa.
Kaikkiin sarakkeisiin ei ole pakko saada lukuja, vaan ne ovat auttamassa hahmottamaan työtuntien jakaumaa työlajeittain.
Taulukon voi täyttää tarvittaessa jokaiselle yrittäjäperheen jäsenelle erikseen, jos siten on helpompi tarkastella työtuntien määrää.

YRITTÄJÄPERHEEN TYÖT, TUNTIA/KK	porotilamatkailun "juoksevat" työt ¹	ravintolapalvelun työt ²	ajokkaiden koulutus ³	hallinnolliset työt = johtotyö ⁴	rakenteiden ja kaluston kunnossapitotyö	muu porotilamatkailuun liittyvä rakennustyö ⁵	yhteensä						
tammi							0						
helmi							0						
maalis							0						
huhti							0						
touko							0						
kesä							0						
heinä							0						
elo							0						
syys							0						
loka							0						
marras							0						
joulu							0						
yht.	0	0	0	0	0	0	0						
1) Kaikki porotilamatkailuyrityksen päivittäistyöt ml. ajokkaiden talutus, porojen ruokinta ja valjastaminen, vieraiden vastaanotto jne.													
2) Jos yritys tarjoaa ravintolapalveluita, tähän kirjataan sen toiminnon työtunnit													
3) Jos ajokkaat koulutetaan itse, tähän kirjataan siihen käytetyt työtunnit													
4) Tähän kirjataan kaikki ns. paperityöt, suunnittelutyöt jne.													
5) Tähän itse tehty rakennustyö													

Liite 6

Kuntien toimialojen ja toimialaluokituksen toimialojen vastaavuus¹

Alue-tilinpidon toimialat seutukuntatasolla	Kuntien toimialat
01 Maatalous ja metsästys	Maa- ja metsätalous
02_03 Metsätalous ja kalatalous	
Kuuluu maa- ja metsätalouteen	Poronlihan tuotanto
Periaatteessa kuuluu matkailuun	Poromatkailu
10_12 Elintarviketeollisuus ym.	Teollisuus
16_18 Puuteollisuus, paperiteollisuus ja painaminen	
24_30 Metallien, metallituotteiden, elektroniikan, sähkölaitteiden, koneiden, laitteiden ja kulkuneuvot	
MUU_TEO Muu teollisuus (31_39+05_09+13_15+19_23)	
41_43 Rakentaminen	Rakentaminen
45_47 Tukku- ja vähittäiskauppa, moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus	Kauppa
49_53 Kuljetus ja varastointi	Liikenne
55_56 Majoitus- ja ravitsemistoiminta	Majoitus- ja ravitsemistoiminta
58_63 Kustannustoiminta; Audiovisuaalinen toiminta	Yksityiset palvelut
64_66 Rahoitus- ja vakuutustoiminta	
68201_68202 Asuntojen vuokraus ja hallinta	
PALV_YHDISTKiinteistötoiminta; (681+68209+683+69_82 Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta)	
90_96 Taiteet, viihde ja virkistys; Muu palvelut	
84 Julkinen hallinto ja sosiaalivakuutus	Julkiset palvelut Koulutusta ja terveystoimintaa tuottavat vähän myös yksityiset
85 Koulutus	
86_88 Terveys- ja sosiaalipalvelut	

¹Toimialaluokituksesta enemmän: Tilastokeskus. Tietoa tilastoista. Luokitukset. <https://www.stat.fi/meta/index.html>

luke.fi

Luonnonvarakeskus
Latokartanonkaari 9
00790 Helsinki
puh. 029 532 6000